

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Akvárium. Výtvarná řada pro 1. stupeň ZŠ

**Aquarium. A Set of Art lessons for 1st Grade of
Elementary School**

Vypracoval: Zelendová Markéta
Vedoucí práce: PhDr. Pospíšil Aleš, Ph.D.

České Budějovice 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v plném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu uvedeným ustanovením zákona č.111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne:

Podpis studentky:

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Aleši Pospíšilovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, veškerou pomoc a ochotu při realizaci této práce. Zároveň bych ráda poděkovala učitelskému sboru prvního stupně ZŠ Emy Destinové, zejména Mgr. Miloslavě Lafatové a žákům třídy 2.A, Mgr. Michaele Kuklové a žákům třídy 1.C za pomoc a možnost realizace projektové výtvarné řady. Poděkování patří také panu Ing. Zdeňkovi Pitnerovi za veškerou pomoc spojenou s touto výtvarnou řadou.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za podporu v době psaní mé diplomové práce.

Abstrakt

Diplomová práce teoreticko-projektového charakteru se zabývá zpracováním výtvarného projektu, respektive výtvarné řady s názvem "AKVÁRIUM", která byla zrealizována v rámci lekcí výtvarné výchovy na prvním stupni základní školy. Teoretická část vymezuje pojmy týkající se tématu a zpracovává je na základě dostupné literatury. Projektová část diplomové práce se skládá z jedenácti navržených výtvarných lekcí. Dále se věnuje dokumentaci, realizaci a reflektování navržených vyučovacích jednotek. Diplomová práce je doplněna o obrazové přílohy vztahující se k teoretické části, fotodokumentaci lekcí a navržené strukturované přípravy.

Klíčová slova: výtvarný projekt, výtvarná výchova, akvárium, voda

Zelendová, Markéta. *Akvárium. Výtvarná řada pro 1. stupeň ZŠ*. České Budějovice, 2022. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce PhDr. Aleš Pospíšil, Ph.D.

Abstract

The presented theoretical and project diploma thesis was aimed at developing an art project "AQUARIUM", during the Art Education lessons in the first level of elementary school. It is structured in two parts, a theoretical one and a practical one. The theoretical part defines the terms and processes available literature on the topic. The project part of the thesis consists of eleven proposed art lessons and also deals with the documentation, implementation, and reflection of the proposed teaching units. The diploma thesis is followed with pictorial annexes related to the theoretical part, photo documentation of lessons and proposed structured preparation.

Key words: art project, art education, aquarium, water

Obsah

Úvod	2
I. Teoretická část	5
1 Akvárium jako estetický fenomén	6
1.1 Akvárium	6
1.2 Historie akvaristiky	9
1.3 Malá vodní království ve výtvarném umění	15
2 Zrcadlení tématu akvárium ve výtvarné výchově a v kurikulárních dokumentech	23
2.1 Výtvarná výchova na prvním stupni ZŠ	23
2.2 Téma akvárium v kurikulárních dokumentech	23
3 Projektové vyučování na 1. st. ZŠ	31
3.1 Projektová výuka ve výtvarné výchově	34
3.2 Výtvarný projekt a výtvarné řady	36
II. Projektová část	39
4 Výtvarná řada „Akvárium“	40
4.1 Charakteristika a cíle výtvarné řady „Akvárium“	41
4.2 Organizace výtvarné řady	43
4.3 Realizace výtvarné řady	46
4.3.1 Lekce první: Mé vysněné akvárium	46
4.3.2 Lekce druhá: Co vidí ryba za sklem akvária	49
4.3.3 Lekce třetí: Akvarijní rybička	51
4.3.4 Lekce čtvrtá: Bubliny v akváriu	53
4.3.5 Lekce pátá: Pocity ryby	57
4.4 Reflexe a závěrečné zhodnocení realizované výtvarné řady	60
Závěr	63
Seznam použitých zdrojů	65
Seznam příloh	69
I. Obrázkový materiál k teoretické části	70
II. Fotodokumentace projektové části	82
III. Přípravy na jednotlivé lekce	99
Zdroje příloh	137

Úvod

Velmi často dochází k pohrdání a neuvědomování si důležitosti výuky výtvarné výchovy ve školách. Avšak rámcový vzdělávací program řadí výtvarnou výchovu do vzdělávací oblasti Umění a kultury, a díky tomu je definována jako plnohodnotná součást vzdělávání. Výtvarné umění, vyjádření a cítění dávají možnost vyjádřit pohled a vnímání nejen výtvarným umělcům. Žákům i všem ostatním lidem zprostředkovává racionální i umělecké poznání. Dodává jim možnost pro jejich individuální projev poznání umělecké tvorby skrze vlastní zkušenosti a zkušenosti ostatních. Díky výtvarnému umění lze poznat jiné pohledy a chápání světa, věcí, přírody, detailů, momentů, činností a příležitostí. Je zde možnost i obyčejný předmět všedních dnů, jako je například akvárium, vnímat z jiných úhlů pohledu a uplatnit jej v estetických a vzdělávacích oblastech.

Akvária mohou být umístěna v mnoha objektech, jako jsou nákupní centra, zoologické zahrady, domovy a podobně. Lze se do nich kdykoliv zadívat, vnořit se do hlubin světa lidem tak neznámého a podivuhodného. Představují šanci mít doma kousek divoké přírody a poznávat ji, nebo naopak vyřešit obtíže s chovem domácích mazlíčků. Podoba života člověka se v porovnání s minulostí značně liší. Asi před 10 000 lety lidé nežili tak jako my. Vedli kočovný život a jejich způsob obživy byl především lov a sběr. Postupem času však začali upouštět od doposud tradičního stylu života a začali se postupně usazovat. Usedlým způsobem života se začal měnit i způsob obživy. Lidé začali provozovat výrobní hospodářství namísto přisvojovacího a začali se živit zemědělstvím. Postupně si začali zvířata ochočovat a zdomácnovat. Díky tomu se význam lovu zvěře i sběru plodů značně snížil. Zároveň poznali, že ze zvířete mohou využít nejen maso, ale také mléko, peří nebo vejce. S dalším poznáním využití zvířat je začali zapojovat do různých prací za účelem ulehčení práce v lese i na poli. Některá zvířata byla pro tyto cíle záměrně šlechtěna. Klasickým příkladem je shirský kůň v dobách viktoriánské Anglie. Prvním zvířetem, které bylo zdomácnělé, byl pravděpodobně vlk. Ten se postupně integroval do společnosti a po něm následovala domestikace dalších zvířat.

Postupem času však lidé začali chovat zvířata nejen pro výše uvedené účely, ale i proto, že je chtěli mít pro potěšení. Uvědomili si, že tak jako člověk, má i zvíře svoje city a umí mít rádo. Tento fakt učinil lidský život o něco veselejší. Některým lidem pořízení zvířete do jejich života vyplnilo prázdná místa a ukázalo tak nový směr života. Většina zvířat má srst

či peří, na něž je čím dál tím větší počet lidí alergický. To však neznamená, že by doma nemohli chovat žádné zvíře. Na světě jsou živočichové jako plazi, ryby či hmyz, kteří nepředstavují riziko pro alergiky. Tato zvířata jsou chována v akváriích či teráriích.

Akvárium je průhledná nádrž, která se vyrábí většinou ze skla nebo z pevného plastu. Může se naplnit vodou, vyplnit rostlinami a dalšími doplňky přírodního či syntetického původu. Samotné akvárium může být orámované dřevem, může mít různé tvary, velikosti a tematické změření, podle kterých se pak dále dekoruje. Proto nám nabízí dostatek námětů vhodných pro inspiraci na začlenění do hodin výtvarné výchovy.

Předložená diplomová práce se zabývá využitím předmětu akvária v lekcích výtvarné výchovy. Cílem této práce bylo vytvořit výtvarnou řadu pro žáky 1. stupně ZŠ, kteří si díky jednotlivým lekcím budou mít možnost poznat a osvojit si různé techniky práce, pracovní postupy a zároveň budou mít během lekcí možnost utvrzovat si sociální vztahy, naučit se spolupracovat, rozvíjet trpělivost, výtvarné citění, vnímání detailů a mnoho dalšího. Práce si klade za cíl seznámit čtenáře s velmi oblíbenou zájmovou činností, akvaristikou, zároveň naznačit možnosti jejího propojení s výtvarným uměním a přinést inspiraci pro využití dílčích námětů ve výtvarné výchově.

Text práce je členěn na část teoretickou a praktickou část. První kapitola teoretické části pojednává o akváriu jako o estetickém fenoménu. Je zde zmíněna historie akvaristiky. Dále je zde popsán proces zakládání akvária a příklad vhodného složení druhů ryb, jež mohou pospolu žít. Následuje kapitola, která se věnuje vyhledávání motivu akvária napříč slohy ve výtvarném umění. Také je zde zmíněno, že již samotné dekorování akvária, je již považováno za styl umění. Předposlední kapitola představuje projektové vyučování na prvním stupni základní školy. Jsou zde představeny pojmy spojené s výukou výtvarné výchovy, projektové metody výuky a výtvarné řady. Poslední kapitola přibližuje akvárium a výtvarnou výchovu jako průřezové téma a snaží se poukázat na jejich vzájemné vztahy a využití i v dalších vzdělávacích oblastech.

Projektová část pojednává o přípravě, organizaci a následné realizaci výtvarného projektu, který je sestaven z jedenácti přípravných listů zhotovených pro snazší realizaci v praxi. Je zde popisována reflexe vybraných listů, které byly odučeny. Součástí diplomové práce je také fotodokumentace realizování vybraných výukových jednotek. Souhlas

k fotografování žáků byl potvrzen rodiči. Tato práce si klade za cíl inspirovat současné i budoucí pedagogy na 1. stupni základních škol, kteří hledají nové nápady pro projektové vyučování.

I. Teoretická část

1 Akvárium jako estetický fenomén

Úvodem diplomové práce, pojednávající o realizaci výtvarné řady na téma Akvárium, bude kapitola věnována samotnému fenoménu akvária. V následujícím textu je uveden stručný popis založení akvária. Jsou zde vypsány nejzákladnější informace, které začínající akvarista potřebuje na začátku znát. Pro hlubší věnování se akvaristice, je však potřeba sáhnout po knihách a encyklopediích zabývajících tímto oborem. Dále se lze dočíst o historii akvaristiky. Je zde zmíněno, kde se poprvé lidstvo setkal s akváriem, i když si to v té době nikdo neuvědomoval, a jak se postupně tento obor zdokonaloval a vyvíjel. V neposlední řadě bude kapitola pojednávat o akváriu jako o vodním království, které může být viděno i ve výtvarném umění.

1.1 Akvárium

Původ slova akvárium pochází z latinského slova aqua, tedy voda, respektive aquaris, v překladu týkající se vody. Hovoří-li se o akváriu, je tím myšlena nádrž různých tvarů a velikostí, jež je vyrobena z průhledného a pevného materiálu. Většinou je k výrobě použito sklo či plast. Tato nádrž je pak následně naplněna vodou a po dodržení základních kroků a pravidel, je příhodná pro chování vodních živočichů a pěstování vodních rostlin. Je několik typů akvárií. Jednotliví zástupci jsou nejvíce k vidění v zoologických zahradách. Dělí se podle druhu vody na sladkovodní akvária, brakická či mořská akvária, dále podle teploty vody na studenovodní a tropická akvária. Vše záleží na tom, jací živočichové a rostliny se v konkrétní nádrži chovají. Jak je možno se dále v textu dočíst, konkrétně v podkapitole Historii akvaristiky, velkou oblibou je umísťování akvárií v příbytcích jako estetických doplňků a zároveň možnost se tomuto zájmovému odvětví začít více věnovat ve volném čase. V dnešní době existuje několik druhů akvárií různých rozměrů. Záleží jen na zájemci, jaké si vybere. Pro začátek je vhodnější volba menšího akvária, které vyžaduje menší péči. Později pak může být pořízeno akvárium s větším objemem, což nabízí rozmanitější možnosti využití. Místo, kde se akvárium nachází, musí být stabilní s blízkou dostupností zásuvky. Optimální místo je takové, kam nedopadají sluneční paprsky. Pokud optimální místo není k dispozici, je nutné zvolit místo s nízkou intenzitou slunečního záření, aby se zabránilo růstu řas.

Mezi základní příslušenství, které je bezvýhradně potřebné, patří: filtr, osvětlení, topítko a nejlépe dvě sítky odlišných velikostí.

Filtr je nejdůležitějším příslušenstvím, jelikož má funkci odstraňovat z vody viditelné částice a škodlivé látky. Jeho umístění je také velice důležité, jelikož je potřeba, aby proud vody, který z něj vytéká, čeřil hladinu, což napomáhá k zajištění dostatku kyslíku ze vzduchu do vody. Jsou dva druhy filtrací – vnější a vnitřní. Vnější filtr má větší objem filtrační hmoty a je výkonnější. Výhoda vnitřního filtru spočívá v tom, že nezabere další místo a lépe se čistí. Filtr obsahuje již zmiňovanou filtrační hmotu tvořenou jemně pórovitou pěnovou hmotou a aktivním uhlím. To by se mělo používat pouze krátkodobě, aby odstranilo z vody nežádoucí chemikálie.

Osvětlení je nejdražší součástí vybavení. Nachází se v krytu akvária, a proto se vyplácí koupě kompletního akvarijního setu. Pro lepší podmínky se doporučuje pořízení dvou trubice zářivek. Správné osvětlení je takové, které vydává optimální světlo pro rostliny. Za nežádoucí tón je považován žlutý a červený. Optimální délka osvětlení se pohybuje mezi deseti až dvanácti hodinami denně. V tomto režimu je vhodné využít spínací hodiny, které zajistí automatické zapnutí a vypnutí osvětlení. Tím je docíleno, že svit zářivky nezpůsobí neadekvátní a nechtěné ohřátí vody. Z tohoto důvodu není souvislé osvětlení akvária prospěšné.

Topení není potřeba zařizovat, nachází-li se akvárium v zatepleném bytě se stálou teplotou kolem 20°C. Podle toho, jaký druh rybiček je pořízen, lze nastavit neměnnou teplotu vody. Zmíněných sítí je využíváno k vylovení ryb z akvária.

Voda je spolu se vzduchem základní podmínkou pro život na Zemi. Ryby jsou vodní živočichové, a proto je pro ně voda vším. Z tohoto důvodu je nezbytné po výměně vody opětovně zkontrolovat hodnotu pH a její tvrdost. To je prováděno pomocí testovacích sad, které jsou dostupné v obchodech.¹

Stejně jako si lidé uklízí své příbytky, je potřebné pravidelně čistit prostor akvária. K tomu je potřeba mít kbelík na vodu, odkalovač, magnetickou stěrku nebo obyčejnou žiletku na holení, stěrku na rukojeti, kterou dojde k vyčištění skla od řas. Mezi další pomůcky patří nůžky k zastřížení rostlin a přípravek Seachem Prime, který odstraní veškerý chlór z načerpané vody.²

[Srov.] KOSLOWSKI, Ingo. Aquarien Spaß für Kinder. 7. Mnichov: GRÄFE UND UNZER Verlag, 2009. 64. s.

²[Srov.] Jak vyčistit akvárium? Odkalování, výměna vody a čištění skel. INVITAL Rostlinna - akvaria.cz [online]. [cit. 2019-6 -210]. Dostupné z: <https://www.rostlinna-akvaria.cz/jak-na-cisteni-akvaria-165>.

Jednotlivé kroky postupu založení akvária lze citovat dle publikace Akvárium – zábava pro děti. Dle této publikace dělí člověka od toho, aby se mohl pyšnit průhlednou nádrží zachycující část podvodního světa pouze tři kroky.

Prvním krokem založení je vybrání vhodného místa pro umístění akvária. Ideální je stabilní místo s nízkou intenzitou světla i prašností. Na dno akvária je vloženo depotní hnojivo a na něj dobře propraný hrubší písek s doporučenou velikostí zrn 2-3 mm. Výška vrstvy substrátu by měla stoupat od čelního skla k zadní stěně akvária, záleží, jaké rostliny chceme v akváriu pěstovat a v jakých místech.

Následuje druhý krok. V této fázi zakládání jsou rozvržena elektronická příslušenství, rostliny a dekorace tak, aby co nejlépe imitovaly část krajiny, přírody, města či podvodního světa. Optimální umístění filtru a topítka je do zadních rohů. Následuje zasazení vybraných rostlin. Nízké rostliny jsou zasazeny buď do přední či střední části akvária a vyšší rostliny pak do zadní. Následně lze zpestřit prostředí pomocí kořenů, bambusových rourek a ostatních dekorací, stejně tak je možné vytvořit rybám různé skrýše. Aby příslušenství nenarušovalo vizuální dojem, je možné ho zamaskovat. Při vytváření akvária existuje nekonečně mnoho možností. Pro inspiraci a nalezení vhodného řešení je dobré dát na rady znalců oboru.

Posledním krokem je napuštění vody do akvária a uvedení do provozu. S nasazením ryb je však nutné dva týdny počkat, aby bylo akvárium po technické stránce připraveno a rostliny pevně zakořenily.

Založení akvária je již popsáno. Konec této kapitoly bude věnován ekosystému akvária. Obecně je ekosystém považován za funkční soustavu živých i neživých složek životního prostředí, které se navzájem ovlivňují a jsou na sebe vázané. V případě, že do vzniku zasáhne člověk, jedná se o umělý ekosystém. Dochází-li ke vzniku přirozenému, nebo s minimálním zásahem člověka, jedná se o ekosystém přirozený. Akvárium je ekosystémem umělým. Tak jako v našem ekosystému je důležitá vyváženost, i v tomto vodním, uměle vytvořeném světě je důležitá rovnováha a vzájemné doplňování jednotlivých složek. Jednou z hojně zastoupených složek ekosystému akvária jsou rostliny. Těmi vhodnými jsou jen takové, které mají silné zelené listy bez hnědých skvrn a zdravé kořeny. Jako všechny rostliny, tak i ty vodní jsou různě náročné. Některým stačí správné osvětlení a základní substrát. Jiné potřebují větší péči, intenzivnější hnojení a podobně. Mezi rostliny, které nejsou náročné, patří například:

kryptokoryna Wendtova, mokřanka mnohosemenná, měchýřka, zákrutka šroubovitá. Mezi náročné rostliny se řadí rostlina s názvem *Didiplis diandra*.

Druhou důležitou složkou jsou živočichové. Nejčastěji hovoříme o rybách. Existuje mnoho druhů akvarijních ryb, jejichž krása i netradiční stavba těla vede k myšlence jejich chovu v co nejvyšší míře variability. To však není možné. Některé druhy se navzájem nesnesou. Nejlepším řešením je vybrat takové druhy, které rozdělí akvárium na horní, střední a dolní patro. Tímto je akvárium plné a ryby si navzájem nenarušují svá teritoria. V souvislosti s chovem ryb zaleží na velikosti akvária. Je nezbytné mít na zřeteli jeho kapacitu a vhodné množství ryb. Jejich nadměrné množství zhoršuje kvalitu vody. Neexistuje číslo rozumného počtu ryb v akváriu, ale je záhodno hlídat tzv. „rybocentimetry“. To znamená, že na každý centimetr ryby by měl připadat jeden až dva litry vody. Při tomto výpočtu však nesmí být zapomenuto odečtení objemu substrátu dna a dekorací.

Je důležité mít na paměti, že některé ryby jsou zvyklé žít v hejnech, a proto je v takovém případě vhodné jich koupit alespoň pět či šest. Některé žijí v páru a další druhy se vyhledávají pouze v době páření. Jinak jsou vůči sobě agresivní.

Zde jsou uvedeny příklady druhů ryb, které lze vybrat podle umístění v jednotlivých patrech akvária.

V horním patře nádrže se mohou pohybovat tyto druhy ryb: čichavec medový, sekernatka peruánská, paví očko.

Ve středním a dolním patře nádrže se mohou vyskytovat kupříkladu tyto druhy ryb: neonka červená, parmička duhová, tetra ohnivá.

Mezi rybami, které žijí na dně akvária a nenarušovaly by tak teritoria druhům zmíněným výše, lze vybírat například mezi těmito: pestřenec červený, krunýřovec, ostnáč červený.³

1.2 Historie akvaristiky

V této podkapitole jsou uvedeny prameny akvaristiky, jak se postupně ve světě rozšiřovala a jsou zde jmenováni významní zástupci a spolky.

³ [Srov.] KOSLOWSKI, Ingo. *Aquarien Spaß für Kinder*. 7. Mnichov: GRÄFE UND UNZER Verlag, 2009.p.64.

Dějiny lidstva jsou rozděleny na jednotlivá období. Nejčastěji jsou děleny na pravěk, starověk, středověk, novověk a dějiny současnosti. Každé období je časově vymezeno a charakterizováno v různých oblastech např. v oblasti geografie, politiky, umění atd. Během těchto jednotlivých období, se postupně měnila krajina, podnebí, druhy živočichů, které planetu obývaly, a rostliny. Mezi živočichy je řazen také člověk, který v počátcích nevypadal tak, jak jej známe v dnešní době. Nechoval se tak, jak se lidé chovají dnes. Je všeobecně známo, že člověk se postupně vyvinul z opic. A opice jsou zvířata. Vývoji člověka nebo také evoluci člověka (antropogenezi) věnuje pozornost mnoho oborů jako: paleoantropologie, embryologie, klimatologie, primatologie, geologie.⁴ Na základě studií těchto oborů je možné pochopit a sledovat postupný vývoj lidstva, poučit se, nebo se inspirovat jejich způsobům vnímání, chování, způsobem práce, lovu apod. Díky těmto lidem, působícím ve zmiňovaných oborech, je nekvalifikovaným lidem nabízena možnost, mít přehled, jak se postupně rod Homo vyvíjel. V hodinách dějepisu je ve zkratce vyučován vývoj člověka od Homo habilis (člověk zručný) po Homo sapiens (člověk rozumný). Jednotlivá členění vývoje člověka jsou krátce charakterizována. Díky této charakteristice lze pozorovat, jak se měnil jeho vzhled a rysy. Jak byla rozvíjena jeho zručnost, inteligence, dorozumívání, způsob života a způsob obstarávání potravy.

U obstarávání potravy chvíli zůstaneme, a postupně se dostaneme až k tomu, jak se začala vyvíjet již zmiňovaná akvaristika. Pro obstarávání potravy hrály hlavní roli rostliny a zvířata. Mezi zvířata, která byla předmětem zájmu lovu už od počátků existence člověka, patřily ryby. Zpočátku se jednalo pouze o lov a jejich okamžitou konzumaci. Během postupu času, se člověk naučil ryby chovat v blízkosti svých domovů v uzavřených prostorách, díky čemuž si tak usnadnil způsob obživy a zařadil rybí maso do stálého jídelníčku. Zároveň měl možnost ryby začít více pozorovat, studovat a vnímat jejich krásu. V průběhu času začal vnímat, že ryby nemusí být jen tvory ke konzumaci a postupně je začal využívat i jako domácího mazlíčka či jako estetický doplněk v prostředí, ve kterém žil.⁵

V počátcích našich dějin se opravdu jednalo především o lov a chov ryb. Vytvářely se již zmiňované venkovní nádrže pro chov vodních živočichů. S postupným rozvojem zemědělství bylo zapotřebí vytvoření zavlažovacích kanálů a následně se začaly vytvářet

⁴ [Srov.] *Evoluce člověka*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Evoluce_%C4%8Dlov%C4%9Bka#Homo_habilis.

⁵[Srov.] KRČEK, Karel. *Historie akvaristiky v českých zemích*. Praha: Ing. Karel Krček, 2016, s.7.

i rybníky, díky kterým započal nový obor – rybnářství. K tomuto vývoji došlo v prvních starověkých kulturách, a to v Mezopotámii a Egyptě. V dějinách lze vyčíst, že starověké Řecko mívalo velmi vyspělou kulturu, která měla vliv i na západní civilizaci, křesťanství, renesanci či klasicismus. Byla rozvinuta v nejrůznějších oborech. Ovšem co se týče akvaristiky, ta dala skvělý základ pro vývoj vědecké akvaristiky. Starověký Řím je taktéž označován za průkopníka vývoje průmyslového rybnářství a tzv. starověké akvaristiky. Ta spočívala v principu vytváření speciálních nádrží tzv. piscin se sladkou či slanou vodou. Lidé zde chovali ryby, často od jiker až po ryby konzumních velikostí. Ve volném čase kolem nich polehávali, krmili je a pozorovali. V první polovině 19. st. se spojuje chov ryb směřovaný k výzdobě příbytků a zahrad především s Čínou, Indočínou, Malajsií a Koreji.⁶ Kolem roku 1125 před Kr. v Číně byla císařem Wu-Wang založena snad nejstarší známá zoologická zahrada, kde bylo, mimo savců, ptáků a želv, možné spatřit i ryby. Není také příliš známo, že Číňanům patří prvenství v tom, že to byli oni, kdo použili ryb jakožto dekorativních a estetických objektů již ve starověku. S Čínou je úzce spojen chov ryb „zlaté rybky“ (čínsky „King-Yo“).⁷ Tento druh ryb byl původně užitkový a následně byla jeho konzumace zakázána. Tyto ryby se šlechtily, byla o nich vydávána i literatura a postupně se rozšířily do celého světa. V druhé polovině 19. století došlo k rozvoji akvaristiky jako vědního oboru. „O rozšíření a v pravém slova smyslu o zpopularizování tohoto vědeckého objevu se postaral R. Warington, který v r. 1850 demonstroval v londýnské Chemical Society čtyřboké akvárium s vallidneriemi a dvěma zlatými karásky, později přidal k nim i měkkýše, aby spásaly odpadky v nádrži se tvořící.“⁸

Slovo akvárium v roce 1853 vymyslel P. H. Gosse a následně vydal v Londýně první akvaristickou příručku. On sám však propagoval především pěstování mořských živočichů. Stal se tak dalším důležitým průkopníkem akvaristiky. Postupně začaly vycházet další příručky a knihy, věnující se zakládání, pěstování a chovu podvodního světa v nádržích. Zároveň se akvaristiky chopil i svět obchodu, jenž viděl v této zálibě zdroj příjmu a dobrého obchodování. Začaly se vyrábět akvária ze skla, ale také z kamene, ze dřeva, a to nejen ke koupi, ale také začala být zřizována a sestavována akvária na zakázku. Zároveň začaly být loveny a zasílány vhodné rostliny a živočichové do příslušných států, jako Anglie, Francie, dále pak Holandsko, Belgie, Dánsko, Švýcarsko, Polsko, Maďarsko, Balkán, Itálie a Pyrenejský

⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 8-12.

⁷ KRČEK, Karel. *Historie akvaristiky v českých zemích*. Praha: Ing. Karel Krček, 2016, s. 12.

⁸ Tamtéž, s. 22.

poloostrov. Největšími distributory byli Angličané a Němci. Postupně akvaristika dobyla celou Evropu a zámoří. V 80. letech 19. století se ujala i v Rusku, a to v takové míře, že se nedalo téměř najít městského příbytku, kde by akvárium nebylo.

V rámci psaní diplomové práce na katedře výtvarné výchovy, si zde dovoluji zmínit jméno německého zástupce akvaristiky Johanna Jakoba Heckela, jenž byl samoukem a praktikem bez titulu, ale i tak byl schopen sestavit a představit stroj, díky němuž byla možnost stanovit profil ryby, její míry a poměry velikosti, díky kterým pak měli malíři možnost vytvořit přesnou kresbu ryby.⁹

Každá země má svého zakladatele či propagátora akvaristiky. Začátky akvaristiky v českých zemích jsou spojovány se jménem profesora Jana Evangelisty Purkyně, jenž byl velmi vzdělaným člověkem. Byl lékařem, zoologem, příznivcem akvaristiky, filozofem, biologem, botanikem, průkopníkem fyziologie a anatomie. Profesor nechal v roce 1856 sestavit u pražského klempíře první sladkovodní akvárium českých zemí. Umístěno bylo do Fyziologického ústavu Univerzity Karlovy ve Spálené ulici v Praze. Zde bylo profesorem představeno jako nová pomůcka vědy, která byla velice přínosná. Proto následovalo její rozšíření a rozdělení na osazené a oživené nádrže. Toto akvárium bylo zároveň druhým akváriem ve světě, které bylo přístupné veřejnosti. Ač byl Purkyně zakladatelem akvaristiky v Čechách, publikace na téma tohoto oboru nikdy nebyla profesorem napsána.¹⁰

Mezi další důležité osoby, které se zabývaly akvaristikou, patřil i prof. Josef Kafka. Ten byl spolupracovníkem prof. Antonína Friče, jenž se zabýval především oborem ichtyologie a rybníkářství a ornitologií. Proto Kafka navázal a pokračoval v jeho práci. Prozkoumával řeky, jezera a rybníky. Zabýval se např. aklimatizací dovezených druhů ryb, zdokonalování líhní atd. Vydal řadu publikací. I přesto, že se věnoval již zmiňovaným oborům, vydal i knihu, která byla velkým přínosem – diamantem děl české akvaristiky. Jednalo se o první českou akvaristickou knihu s názvem *Akvarium, jeho živočišstvo a rostlinstvo – návod ke zřízení a ošetřování akvárií a terárií*, již vydal roku 1885.¹¹

Během dalších let postupně vznikaly spolky, které se věnovaly akvaristice a teraristice. Pořádaly výstavy a hojně vydávaly publikace. Díla začínala být propracovanější. Měla

⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 22-27.

¹⁰ [Srov.] KRČEK, Karel. *Historie akvaristiky v českých zemích*. Praha: Ing. Karel Krček, 2016, s. 51-53.

¹¹ [Srov.] Tamtéž, s. 57.

informovat začáteční akvaristy o postupech při zakládání akvárií a terárií, o typech akvárií a druzích ryb a živočichů určených pro chov v teráriích a rostlin. Věnovala se i jiným složitějším tématům, jako například zateplení akvárií. V českých zemích byl takovým prvním spolkem Aquarium – První spolek aquarií a terarií v Království českém v Praze, který vznikl 7. května 1899. Jeho komunita přetrvala dodnes. Lze jej vyhledat pod názvem AKVÁRIUM zal. 1899. Jedním z členů tohoto spolku je pan Ing. Jan Krček, který je autorem mnoha publikací, týkajících se akvaristiky. Výjimečnou knihou je však jeho poslední publikace *Historie akvaristiky v českých zemích I.*¹² Po pražském spolku *Aquarium* byly založeny další spolky: plzeňský *Iris* a později vznikl brněnský spolek *Cyperus*.¹³

Mezi další velice významné osobnosti akvaristiky patřil Karel Ullmann, jenž nejenže vydal publikaci *Akvárium pro dům a školu*, stál u zrodu akvaristiky na Moravě, ale také založil v roce 1907 hodnotný časopis *Přírodopisné listy*, jenž byl v pozdějších letech přejmenován na *Akvarijní přírodopisné listy*. Tento časopis byl tematicky členěný. První část časopisu byla určena akvaristice. Věnovala se jak pomůckám a přístrojům akvárií, rybám, rostlinám, dalším živočichům, kteří akvária mohli obývat. Dále zde byly uváděny propagace a informace a zároveň zde bylo místo pro otázky a odpovědi. Druhá část časopisu probírala teraristiku. Následovaly listy věnované Přírodopisným črtám.¹⁴ „Zde byly uvedeny opravdu nejrůznější informace a úvahy, počínaje cenou ptačích vajec a konče přípravou psa na výstavu.“¹⁵ V poslední části časopisu byly uváděny životopisy významných osobností, spolkové zprávy, seznamy vydaných děl. Celý časopis byl ilustrován kresbami a fotografiemi nejen ryb, ale i ostatních živočichů.¹⁶

Po celou dobu byla česká akvaristika ovlivňována německým časopisem *Wochenschrift für Aquarien und Terrarienkunde*. Až v roce 1910, kdy vznikl český časopis *Akvaristický obzor*, začalo být usilováno o samostatnost české akvaristiky. Pan prof. Edward Babák, člověk, který napsal řadu pozoruhodných prací pro akvaristiku, se stal redaktorem tohoto časopisu. Byl to právě on, kdo se začal snažit osamostatnit českou akvaristiku od té německé. K panu profesorovi se postupně přidal Bedřich Žežula, který se stal jeho velmi blízkým kolegou, se kterým pak dlouhá léta spolupracovali v tandemu. Žežula nejenže organizoval mnoho

¹² [Srov.] KRČEK, Karel. *Historie akvaristiky v českých zemích*. Praha: Ing. Karel Krček, 2016, s. 61-99.

¹³ [Srov.] Tamtéž, s. 86.

¹⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 86-90.

¹⁵ Tamtéž, s.90.

¹⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 90-91.

přednášek, ale podporoval rovněž vznik dalších spolků. Byl také technicky zdatný a díky tomu se podílel na vytváření přístrojů, jež měly zkvalitňovat živočichům život v akváriích a teráriích (např. automatická pumpa). Zároveň se usilovně věnoval *Akvaristickému obzoru*, pro který byl tzv. hnacím motorem. Dokonce se, pro zkvalitnění ilustrační úrovně časopisu, začal věnovat fotografování ryb. Díky tomu můžeme tak hovořit o prvním českém fotografovi, jenž se věnoval zachycování snímků akvarijního prostředí.¹⁷

Akvaristika se postupem let dál vyvíjela a zdokonalovala. Členové spolků byli stále aktivnější. Organizovali výstavy, skrze něž se snažili veřejnost seznámit s akvaristikou a nadchnout ji pro tento obor. Pravidelně pořádali schůze a snažili se vydávat časopisy, prostřednictvím kterých si navzájem předávali nejnovější informace, poznatky a doporučení. Sdíleli mezi sebou novinky z okolních států, informace o nově dovezených a objevených živočiších a rostlinách, nových technikách a přístrojích apod.

Během let, kdy probíhala první a druhá světová válka, byla akvaristika značně ovlivněna. Nedošlo k jejímu úplnému zrušení, ale k omezování, která bylo spojeno se celkovou situací. Po skončení této strašné doby se akvaristika znovu pozvedla. Spolky se opět začaly scházet, organizovat nejen výstavy a schůze, nýbrž i přednášky na téma akvaristika. Některé přednášky byly věnovány určitým druhům živočichů či rostlin, novým technologiím, zařízením akvárií a problematikám spojených s akvaristikou a teraristikou. Dokonce se začaly promítat první filmy a dokumenty. Po druhé světové válce se k propagaci akvaristiky poprvé použilo vysílání českého rozhlasu.¹⁸

Po druhé světové válce prodělala akvaristika doslova raketový rozmach a celková činnost chovatelů tzv. amatérů, vědců a jednotlivých spolků se znásobila. Hlavní roli hrály právě zmiňované spolky, kde se všichni scházeli. Vznikala zde významná odborná díla, publikace a články, jež byly publikovány nejen u nás, ale i ve světě. Postupně se rozšířil dovoz nových druhů živočichů a rostlin a chovatelství se rozšířilo do všech vrstev obyvatelstva.¹⁹

¹⁷ [Srov.] KRČEK, Karel. *Historie akvaristiky v českých zemích*. Praha: Ing. Karel Krček, 2016, s. 17-21.

¹⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 234.

¹⁹ [Srov.] RŮŽIČKA, Jiří. AKVARISTIKA: O potrefené huse. *Neviditelný pes* [online]. 21. 5. 2007 [cit. 2023-02-10]. ISSN 1212-673X. Dostupné z: https://neviditelnypes.lidovky.cz/zviretnik/akvaristika-o-potrefene-huse.A070520_222426_p_zviretnik_dru.

1.3 Malá vodní království ve výtvarném umění

Je známo, že výtvarné umění je složeno z několika základních oborů, jako je malířství, sochařství, architektura, fotografie. V předešlých kapitolách této práce se lze dočíst a zároveň vyhodnotit, že akvárium patří k prostředím uměle vytvořeným člověkem. Díky těmto dvěma skutečnostem se naskytá možnost nahlížet na akvárium nejen jako na předmět jako takový, ale lze jej vnímat jako vodní království, které je taktéž uměle vytvořeno člověkem, a které může být součástí zahrad například v podobě jezírek, ve kterých již určité druhy ryb mohly být chovány. Mohlo se také jednat o různé větší fontány. Proto je kapitola zaměřena na vyhledávání obrazů, na nichž je zobrazen námět zahrady s vodními jezírky či fontánkami, podvodní svět či řezy vodou. Zmíněny jsou zde především kultury, jež byly u samotného zrodu akvaristiky. Závěrem je také zmíněno pár námětů vyhledávaných v oboru sochařství.

Lidé odjakživa upravovali kusy krajiny poblíž svých domovů. Už našimi předky byly různými způsoby zabírány a upravovány části zelených ploch, a to především za účelem užitku.

Dle *Zahradnického slovníku*: „Zahrada je uměle vytvořený útvar zeleně mající 2 základní směry využití – sociální a hospodářský.“²⁰ Návrhem zahrad se zabývá obor zahradní architektura. Stejně jako stavitelská architektura, tak i zahradnická architektura sledovala a byla provázena a inspirována změnami dle aktuálních slohových období. Zahrady tedy byly odjakživa součástí kultury. Kdy ale přesně začaly být lidmi vytvářeny, není možné určit. Nejstarší důkazy o zahradách však lze nalézt ve starověkých kulturách Egypta, Řecka, Říma, Blízkého a Dálného východu.²¹ A právě v těchto kulturách byla zahradní jezírka již součástí zahrad. „Nejstarší pozůstatky jezírek byly nalezeny v Mezopotámii a Asýrii a jejich stáří se datuje na začátek 3. tisíciletí př. n. l.“²²

Vrátíme-li se však k výtvarnému umění, pak jsou nejstarší motivy zobrazující jezírko jako součást zahrady, nalezeny v dobách starověkých Egyptanů. Tyto motivy mohou být viděny na reliéfech a nástěnných malbách zdobící stěny hrobek. Nástěnné malby a veškeré obrazy, jež byly umělci této doby malovány, neměly za úkol oslnit krásou, ale měla být na nich

²⁰ *Zahradnický slovník naučný*. Ilustrovala Helena ATANASOVÁ. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2001, s. 627.

²¹ [Srov.] PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ ET AL., Božena. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1999, s. 12.

²² STUDENT, Martin. Historie zahradních jezírek - Jezírka-Zahrady s.r.o. In: *Jezírka a zahrady s.r.o.: Realizace zahradních jezírek na klíč* [online]. 8. 3. 2011 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <http://www.jezirka-zahrada.cz/clanky/historie-zahradnich-jezirek>.

zobrazena úplnost, jasnost a celistvost. Většinou na nich býval zobrazen tehdejší život Egyptanů. Všechny tyto obrazy byly umělci kresleny podle paměti a dle přísných pravidel. Jako příklad může být uvedena malba v Nebamunově hrobce v Thébách (viz přílohy I, Obr. č. 1) a nástěnná malba zahrady z egyptské hrobky v Karhanu (viz přílohy I., Obr. č. 2).²³

Následuje období, ve kterém byla okrasná jezírka a fontány velmi významnou součástí zahrad, a tím je starověké Řecko a Řím. Ty rodiny, ve kterých nebyla vlastněna alespoň malá fontánka nebo umyvadlo stále naplněné vodou, byly považovány za chudé.²⁴ Ve starověkém Řecku byli umělci považováni a chováni v úctě. Bohužel se nám jejich díla nedochovala a o jejich tvoření, stylu a inspiracích se můžeme dočíst pouze v knihách. Období antického Říma by na tom, nebýt tragédie v Pompejích, bylo s dochováním výtvarných děl podobně jako Řecko. Město bylo po výbuchu Vesuvu pomocí lávy a sopečného popelu zakonzervováno. Zachovaly se tak z oblasti umění nástěnné malby a mozaiky, jež byly k vidění téměř na všech stěnách domů města. Byly zde vyobrazeny motivy zvířat, postavy představující krásu a jemnost, různá zátiší. K vidění je zde i začínající krajinomalba. Zahradní motiv pak lze být viděn například na dochovaných freskách.²⁵ (Viz přílohy I., Obr. č. 3 a 4)

Následují další dvě kultury, které jsou významné jak pro výtvarné umění, tak i pro historii akvaristiky a zahradních jezírek. Je jimi Čína a následně Japonsko. Tyto kultury byly od nepaměti spojovány se zahradami plných jezírek, jež měly působit pozitivní energií a představovat úctu k neživé přírodě, k znovuzrození. Měly být místem odpočinku, uvolnění, jezírka mohla být využívána i ke svlažení během teplých dní.²⁶

Ve výtvarném umění je Čína pokládána za kolébku krajinomalby. Nikdy však nebyly nalezeny portréty skutečných krajin. Krajinomalba byla spojována s filozofií náboženství, harmonií. U umělců nebylo zvykem, že by do přírody chodili za účelem vyhledání přírody jako předlohy pro jejich tvorbu. Jejich účelem bylo její pozorování a studování, uchování si jedinečného osobitého zážitku. Teprve až po návratu byla jejich díla malována. Bylo do nich

²³ [Srov.] GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů, s. 46.

²⁴ [Srov.] STUDENT, Martin. Historie zahradních jezírek - Jezírka-Zahrady s.r.o. In: *Jezírka a zahrady s.r.o.: Realizace zahradních jezírek na klíč* [online]. 8. 3. 2011 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <http://www.jezirka-zahrada.cz/clanky/historie-zahradnich-jezirek>.

²⁵ [Srov.] GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů, s. 89.

²⁶ [Srov.] STUDENT, Martin. Historie zahradních jezírek - Jezírka-Zahrady s.r.o. In: *Jezírka a zahrady s.r.o.: Realizace zahradních jezírek na klíč* [online]. 8. 3. 2011 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <http://www.jezirka-zahrada.cz/clanky/historie-zahradnich-jezirek>.

ukládáno umělcovo vnímání, prožitek. Malba, díky které máme možnost být přesvědčeni o tom, jak byli malíři této kultury trpěliví, že v jejich tvorbě převažovala ladnost, jemnost, jednoduchost, může být obraz Ryby. (Viz přílohy I., obr. č. 5) Na tomto obraze jsou zachyceny tři ryby v rybníce. Během malby byla malířem Liou Cchai použita tuš a jako podklad zvolil hedvábí.²⁷

Japonsko bylo inspirováno Čínou. Většinu koncepcí převzalo z jejich kultury. Mezi hlavní komponenty kompozice patřily hory a řeky. „Umění ztratilo mnoho zajímavých aspektů, protože většina jejich tahů se již znala. Teprve když došlo ke styku se západním uměním, odvážili se japonští umělci používat pro nové náměty východních metod.“²⁸

Výše uvedené kultury jsou řazeny do středověku. Středověk je následně vystřídán novověkem, který lze datovat od nástupu nového uměleckého slohu – renesance. Renesance nebo-li znovuzrození či také obrození umění, se v Itálii rozvíjela Giottovy doby.²⁹ „Myšlenka znovuzrození byla v myslích Italů úzce spjata s myšlenkou znovuzrození „majestátnosti bývalého Říma.“³⁰ Inspirace umělců byla vyhledávána především u antických mistrů, jejichž tvorba byla vedena dle zavedených matematických postupů. Snaha o obrození antiky je tedy zřejmá. V malířství postupně došlo ke znovuobjevení perspektivy a hloubky obrazu. Malířem Janem van Eyckem byla také objevena nová technika malování – olejomalba. Tematika malířství byla provázena stejně jako ve středověku náboženstvím, zároveň byla doplněna i mytologickými příběhy. Dominantou obrazů byl především figurální výjev. Během období renesance však došlo k jedné z klíčových událostí, a to k objevení krajinomalby jako specifického odvětví malby. Malíř Conrad Witz v té době namaloval snad první přesné zobrazení, první „portrét“ skutečné krajiny s názvem *Zázračný úlovek ryb na jeden záťah*. Co se týče zahrady a zahradních jezírek jako motivů či námětů pro umělecké dílo nedominovaly. Objevovaly se jako pozadí obrazů, nebyla jim však věnována velká pozornost v kontrastu k malování portrétů. Lze si však všimnout snahy o jejich reálnou nápodobu.³¹ Obrazy, na nichž je zobrazena zahrada s naším motivem, nebo jsou spojeny s námětem vody, a které lze uplatnit i pro tuto práci, jsou vybrány tyto: *Voda od Giuseppa Arcimbolda*, část

²⁷ [Srov.] GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů, s. 122-123.

²⁸ GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů, s. 124.

²⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 179.

³⁰ GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů, s. 179.

³¹ [Srov.] Tamtéž, s. 183-194.

malovaného oltáře z katedrály St. Bavo od malíře Jana van Eycka. Dále pak nesmí být opomenuto dílo *Zahrada rozkoší* od nizozemského renesančního malíře Hieronyma Bosche. Jako poslední ukázka byly zvoleny skici zvané *Dvě studie vody* od světoznámého umělce Leonarda da Vinciho. (viz přílohy I., Obr. č. 7-9)

Začátkem 17. století pozvolna nastupuje další sloh zvaný baroko. Tento sloh je spojován s typickou hrou stínů, zdůrazňováním barev a tvořením složitějších kompozic na úkor vyváženosti obrazu. Postavy, jež jsou na obrazech namalovány, vyjadřují emoce a duševní hnutí. Dalšími náměty, které jsou zachycovány v dílech malířů, je náboženství a mytologie. Ve velké oblibě mají malíři především krajinomalbu. Malíři v této době byli rozděleni do dvou skupin. První skupina usilující o realističnost krajiny a naproti ní druhá skupina malířů, během jejich tvorby byla zachycována spíše krajina idealizovaná. Jako motiv a námět byly pro ně více zajímavé krajiny přírody, moře, zahrady příliš oblíbené nebyly. Z období baroka lze vyhledat nizozemského malíře jménem Jan van Os, který uváděn jako jeden z nejlepších představitelů nizozemské malby zátiší v 18. století. (Viz přílohy I. Obr. č. 10)

Následuje styl zvaný rokoko. S jeho nástupem je spojován malíř Antoine Watteau, jenž se zároveň osobně podílel na jeho vytříbení. Na rozdíl od baroka, je rokoko stylem něžných barev a jemné výzdoby. I v tomto slohu byla s oblibou dále rozvíjena krajinomalba. V tomto období již začínají být více zobrazovány různá veselí, setkání, pikniky, které se odehrávají v parcích, či zahradách.³² Jako příklad mohou být uvedeny tři obrazy právě již zmiňovaného malíře Watteau a těmi jsou *Dvorský ples*, na jehož pozadí lze spatřit tryskající fontánu. Dále pak obraz *La cascade (The Fountain)* a dílo zvané *Spring*, na němž lze spatřit v pozadí zahradu panství, jež je obklopeno jezírkem. (Viz přílohy I. Obr. 11 a Obr. 12)

S 18. stoletím přišlo období rozumu, střídmosti a umírněnosti, jež bylo odpovědí na baroko, které bylo naproti tomu dynamické. Bohužel zájem o krajinomalby a přírodní motivy nebyl příliš velký. Přesto však lze uvést malíře, u kterého lze dohledat dílo s motivem zahrad a parků s fontánami či jezírky. Je jím Jean Honoré Fragonard a jeho skici zobrazující park Vily d'Este.³³ (Viz přílohy I. Obr. 13)

³² [Srov.] GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů, s. 370.

³³ [Srov.] Tamtéž, s. 375-386.

Postupně začaly být hledány nové typy námětů pro tvoření obrazů. V malířství začaly ubývat motivy výjevů z Bible, mytologické příběhy a příběhy dějin, či výjevy ze života světců. To však změnil příchod Velké francouzské revoluce, jež s sebou přinesla umělcům možnost vybrat si jakýkoli námět, jenž by je zaujal. Jedním z takových námětů byla krajina, a tak dostalo krajinářství nový rozměr. Jak již bylo zmíněno, toto odvětví malířství nebylo příliš doznáváno a umělci malující výhradně pohledy krajin, venkovská sídla či parky, nebyli uznáváni.³⁴

Pozdní 18. st. a začátek 19. st. s sebou přinesl nový sloh nazýván romantismus, během kterého byla dána šance umělcům dodat krajinářství důležitost, kterou si zasloužil. „Romantická krajina se stává prostředkem, jak zobrazit emoce a citové rozpoložení a vztah k přírodě. Typickými atributy romantické krajiny jsou zříceniny, noc, bouře, skály a voda v podobě řek, vodopádů.“³⁵

V duchu realismu maloval ruský malíř Ilja Repin. Obraz, který lze nalézt v přílohách práce, byl namalován v roce 1876 s názvem *Sadko v Podvodním království*. (Viz příloha I. Obr. 14) Tento obraz byl zhotoven dle bájně slovanské mytologie.

V druhé polovině 19. století začíná být stále více viděn umělecký sloh impresionismus a zároveň nastávaly čím dál častější rozpory mezi kritiky a malíři. V roce 1874 byla uspořádána malířem Monetem a jeho příznivci výstava jejich obrazů. Jedním z děl Moneta, které zde bylo vystaveno, bylo uvedeno pod názvem *Imprese: Východ slunce* a představovalo přístav v ranní mlze. Právě název tohoto díla byl zhodnocen jedním z účastněných kritiků jako směšný a skupina malířů byla podle něho nazvána impresionisty. Díla impresionistů vznikala na základě dojmu okamžiku. Nebyla malována v ateliérech, ale přímo na místě, kde se nacházel motiv. Nebyla orientována na detaily. Objevovaly se na nich nedokončené, nahodilé tahy, dávající tak dílu pocit odlehčenosti. Často proto působila, jako by byla nedokončená. To bylo záměrem umělce. Divákovi byl tak ponechán prostor pro jeho vlastní představivost. Také bylo zapotřebí, aby obdivovatelé hleděli na obraz z větší vzdálenosti. Na to však v té době nikdo nebyl zvyklý a chvíli trvalo, než tento fakt byl veřejností a kritikou přijat. Náměty obrazů přestaly být vznešené, ale naopak obyčejné věci každodenního života. Proto začala být velmi často

³⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 392-400.

³⁵ KLOSOVÁ, Lenka. Voda: *Výtvarná řada pro děti 1. stupně ZŠ* [online]. České Budějovice, 2017, s. 26. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/46526974-Voda-vytvarna-rada-pro-deti-1-stupne-zs.html>. Závěrečná práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

na obrazech zachycována i zahrada.³⁶ Velmi významným a známým impresionistou je malíř Claud Monet, na jehož obrazech je častým motivem zahrada a její jednotlivé části. Proto jsou u tohoto umělce k vidění i motivy zahradních jezírek. Vyobrazeny jsou zde jejich hladiny, kde si lze všimnout odlesků světla, které si hrálo s hladinou vody. Malíř tak měl příležitost zachytit hru tónů a barev vody se světlem. Příkladem může být obraz *Lekniny* (Viz příloha I. Obr. č. 15) Další obraz, na němž je zachycena zahrada s fontánou, a patří do tohoto období, patří malíři Camille Pissarrovi. (Viz přílohy I. Obr. č. 16) Jako poslední malíř, jenž bude uveden v tomto směru je Childe Hassam a jeho obraz malého akvária se zlatou rybou. (viz přílohy I. Obr. č. 17)

Během 20. století vzniklo mnoho nových uměleckých stylů. Toto nové umění je nazýváno uměním moderním. Motiv vody a zahrady se v těchto uměleckých stylech sice objevuje, ale ne vždy jsou prvky motivů vhodné pro ukázkou a spojení s touto prací. Přesto motiv akvária, či jezírka, byť i jen jeho určité části, či detailu, lze dohledat v období kubismu. Toto hnutí se vyznačovalo především tím, že vyvolávalo iluzi a plastičnost na obraze. Díla byla postupně komponována na plátna z rozložených částí objektu. Ve většině případů byly motivy rozloženy na základní geometrická tělesa, která je charakterizovala. Nejznámějším představitelem byl Pablo Picasso. Jako další umělci tohoto směru budou zmíněni i dva čeští malíři, a to Lubomír Krátký a, Jan Hinais.³⁷ (Viz přílohy I. Obr. č. 18-19)

Německá malířka Paula Modersohn-Beckerová byla umělkyní směru zvaného expresionismus. Tento směr byl rozvíjen především v Německu a jeho cílem byla deformita a zjednodušení tvaru, použití kontrastních a silných barev. (Viz přílohy I. Obr. č. 20)

Dalším směr, který vznikl v tomto století ve Francii, byl surrealismus. Hnutí bylo odezvou na hrůzy, které probíhaly během první světové války. Inspirace umělců byla hledána v automatismu. „Celý směr vycházel z fantazie, mystiky, alegorií, a především snové vidiny, co se umělcům zdálo ve snech, to později ztvárnili. Charakteristickým znakem bylo prolínání snu a skutečnosti, reálna a fantazie.“³⁸ Jako představitel může být uveden malíř Joan Miró a jeho obraz *Zpívající ryba*.

³⁶ [Srov.] GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů, s. 422-423.

³⁷ [Srov.] GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů, s. 468-470.

³⁸ Surrealismus. *Umělecké směry* [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://umeleckystyl.webnode.cz/surrealismus/>.

Další směr, ve kterém lze hledat námět akvária byl nazván pop art. Tento styl dominoval v 60. letech. Pohybuje se na prahu realistického a abstraktního umění. Jako motivy obrazů jsou vybírány běžné věci z běžného života. Pop art změnil způsob vnímání těchto předmětů. Během tvorby děl, umělci využívali různé způsoby technik (jako asambláž, sítotisk, koláž) a prostředků (například reklamu, nálepky, fotografie, film).

Dalším v názvu podobný styl 20. st. se nazývá op art neboli vizuální či optické umění. Jak už název napovídá, cílem bylo dosažení optického klamu vzniklého rytmickým řazením a prolínáním geometrických tvarů, které vyvolávají dojem pohybu, plynutí či vibrace plochy. Tento styl umění se stal velice oblíbeným během hodin výtvarné výchovy na prvním stupni.³⁹

Jak již bylo zmiňováno, uměleckých stylů 20. století vznikla velká řada. Téměř v každém z nich lze nalézt motiv či námět, který by mohl být spojen ať už se zahradou, či akváriem, nebo vodou. V současném umění si lze všimnout, že akvárium a podvodní svět je velice oblíbeným námětem a motivem fotografií a krásného umění. Největší přínos a zážitek však tento motiv přináší tehdy, když se lze podílet na jeho samotném zakládání a dekorování. Samotné dekorování je již bráno jako umění. Název pro tento druh umění byl zvolen „aqua scaping“⁴⁰. Existuje několik stylů tohoto umění, které by akvarista měl znát a při dekorování se jich držet. Jako první zde bude zmíněn **styl holandský**. Styl vznikl v 50. letech minulého století a patří mezi nejoblíbenější u akvaristů. Po zvolení tohoto stylu je vyžadována hustá výsadba rostlin a rozvržení dekorací. Expozice by ve spodní části neměla mít volná místa. **Styl přírodní**, jehož základem je tvořen z přírodních prvků – kámen, dřevo apod. Ty jsou následně dekorovány do různých tajemných kompozic. Přírodní styl pak nabízí dvě možnosti designu, a to iwagumi, kde by měly být využity japonské bonsaje a kameny, vyplňující domy, lodě. Nebo pak variace designu wabi-kusa, charakteristického mechovým hrbolkem umístěným nad hladinou vodního prostředí.

Následuje styl, který je velice přitažlivý, připomínající hlubiny moře – **pseudomoře**. Jako doplňky je zapotřebí sehnat vše, co lze nalézt na dně moře. Dále je v tomto stylu využíváno podsvícení pomocí lampy s modrým tónem, napodobující odstín mořského dna.

³⁹ Umění druhé poloviny 20. století. *History of art* [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <http://dejinyumeni.blogspot.com/p/umeni-druhe-poloviny-20stol.html>.

⁴⁰ [Srov.] Dekorace akvária: Umění, které je třeba promyslet. In: *Rybíčky* [online]. [cit. 2023-04-13]. Dostupné z: <https://rybicky.wity.cz/dekorace-akvaria-umeni-ktere-je-treba-promyslet/>.

Pro zasazení rostlin je využívána obyčejná zemina, rostliny vyplňující tento styl akvária potřebují zvláštní péči.

Skalka je častou volbou akvárií, která jsou umístěna v moderních interiérech domů a bytů. Tento styl je založen na tom, že podvodní prostor akvária je z větší části nezaplněn. Stačí sehnat zeminu, písek, pár kamínků, řas kobercového typu a hejno rybiček, čtyři kameny – jeden velký, dva středních rozměrů a doplňkové. To vše vhodně rozmístit, nejlépe doprostřed a tento design akvária je na světě.

Jako poslední styl, který je aquascapery považován za nejzajímavější, je akvárium designované na motiv pohádky.

Stavbou a dekorováním akvárií se v dnešní době živí i několik designových agentur. Jsou schopny navrhnout a postavit akvária nejrůznějších rozměrů, motivů a zároveň je promyslet tak, aby pozorující měl pocit, jako by se sám v akváriu na chvíli ocitl. Na tyto zakázky lze vyhledat i pořady, které dokumentují celý vývoj akvária, tedy od jeho návrhu, přes umístování, dekorování a uvádění do provozu.⁴¹

V rámci oboru sochařství lze také vyhledat několik motivů, dotýkajících se tohoto tématu. Jako příklad lze uvést sochu *Mořské panny*. (Viz přílohy I. Obr. č. 21) Jednou z dominant jihočeského města Třeboň je plastika sousoší *Třeboňský kapr* od sochaře Jana Nálepa. (Viz přílohy I. Obr. č. 22) Motivy podvodního světa mohou být viděny na fontánách, které velmi často bývají součástí zahrad. Za zmínku stojí určitě fontány, nacházející se ve versailleských zahradách. Jsou velice rozsáhlé a k vidění je zde přes 50 fontán, například fontána, která vypadá, jako by ji celou tvořily mušle. (Viz přílohy I. Obr. č. 23) Další fontánou, která stojí za zmínění v této kapitole je tzv. *Pyramide*, na níž jsou umístěni tritoni, delfíni a raci, držící nádrže se stékající vodou. (Viz přílohy I. Obr. č. 24)⁴²

⁴¹ Akvárium: Dekorování akvária: krásný design DIY. *Fashion decorexpro.com* [online]. [cit. 2023-04-13]. Dostupné z: <https://fashion-cs.decorexpro.com/akvarium/oformlenie/>.

⁴² [Srov.] Angélique: Ve světě krále Slunce: Bazény a fontány ve Versailles - *Pyramide*. Online. In: Angélique: Ve světě krále Slunce. Dostupné z: <https://angelique.cz/angelique.international/architektura-versailles-fontana-pyramide.php>. [cit. 2023-06-15].

2 Zrcadlení tématu akvárium ve výtvarné výchově a v kurikulárních dokumentech

Tato podkapitola pojednává o tom, jak lze uchopit a použít téma akvárium napříč kurikulárními dokumenty, jak využít mezipředmětových vztahů a sestavit tak výuku zajímavější, ucelenou v rámci uchopení jednoho tématu a jeho začlenění v co nejvíce předmětech během výukových jednotek základního vzdělávání.

2.1 Výtvarná výchova na prvním stupni ZŠ

Stejně jako ostatní předměty, je i předmět výtvarná výchova řízen dle Národního programu vzdělávání. Tento program je vymezen Rámcovým vzdělávacím programem (RVP), ze kterého si každá škola v České republice vytváří vlastní dokument Školní vzdělávací program (ŠVP).

Vzdělávací obsah Rámcového vzdělávacího programu základního vzdělání je dále rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí, do kterých je zařazen buď jeden vzdělávací obor, či více oborů obsahově si blízkých.

Předmět Výtvarná výchova je součástí vzdělávací oblasti „Umění a kultura“. V této oblasti je dále součástí obor Hudební výchova a může být ještě rozšířena oborem Dramatická výchova, který je doplňujícím oborem.

Žáci jsou díky této vzdělávací oblasti seznámeni nejen s výrazovými prostředky umění, s nimiž jsou učeni tvořivě pracovat a snažit se je používat při sebevyjadřování, ale také s nalézáním vazeb mezi druhy umění na základě společenských témat. Jsou vedeni k poznání a pochopení kultury, a to od její historie až po současnost. Na základě tvůrčích činností a zapojení do tvorby je u žáků rozvíjeno jejich vnímání, cítění, prožívání, fantazie, interpretaci a myšlení. K tomu, aby výuka výtvarné výchovy byla úspěšná, je potřeba splňovat její základní cíle. Mezi ně se řadí povzbuzování žáků k tvůrčímu myšlení, k řešení problémů a k racionálnímu uvažování.

2.2 Téma akvárium v kurikulárních dokumentech

Ač se to nemusí zdát, téma akvárium nemusí být použito pouze ve výtvarné výchově. Naopak se nám naskýtá možnost propojení tématu ve více předmětech v rámci mezipředmětových vztahů, které jsou taktéž důležitou součástí Rámcově vzdělávacího programu. Akvárium může být uchopeno jako objekt uměleckého vyjádření. Například může

být námětem pro tvorbu obrazu, či inspirací v hudebním umění pro složení písně. Dále může být použito pro zkoumání jeho ekosystému v rámci životního prostředí, budeme-li se bavit o akváriu jako přírodním jezeře. Všechna tato témata – výtvarná výchova, hudební výchova, příroda – jsou obsažena v již zmiňovaném RVP pro základní vzdělávání a téma akvárium je navzájem propojuje.

Ještě před tím, než bude tato část kapitoly věnována aplikaci tématu akvárium v rámci RVP pro základní vzdělávání, bude zpočátku věnována krátkému seznámení s pojmem mezipředmětové vztahy. Dle pedagoga Jana Průchy a kolektivu autorů jsou **mezipředmětové vztahy** definovány jako „vazby mezi jednotlivými vyučovacími předměty přesahující předmětový rámec, podporující pochopení souvislostí dílčích obsahů, prostředek integrace obsahu vzdělávání.“⁴³ Mezipředmětové vztahy byly hlavním předmětem zkoumání Otakara Chlupa. Ten se snažil o překonání poznatkového encyklopedismu a poznatkové rozšířenosti. „O. Chlup formuloval koncepci základního učiva, vymezil kritéria jeho výběru a zároveň inicioval experimentální vyučování, v němž se tato koncepce realizovala ve školní praxi.“⁴⁴ Jeho koncepce byla následně použita v průběhu přeměny vzdělávacích obsahů na základě potřeb společnosti. Výsledkem bylo zhotovení Rámcových vzdělávacích programů, které jsou součástí Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice a jejich zapsání do Bílé knihy. Snahou autorů bylo, aby oblasti zahrnovaly společná témata pro uskutečnění mezipředmětových vztahů, a aby obsah učiva a jednotlivé aktivity rozvíjely klíčové kompetence. Průřezová témata, procházející napříč vzdělávacími oblastmi, zajišťují propojení vzdělávacích obsahů. Všechny tyto programy umožňují komplexní vzdělávání.⁴⁵ Lze tedy říci, že pomocí mezipředmětových vztahů jsou vytvářeny vztahy či vazby mezi jednotlivými vyučovacími předměty, které je propojují. Je tak zrušena izolovanost předmětů a žáci mají možnost přenášet a prohlubovat, zkušenosti, poznatky a aplikovat své dovednosti nabyté v jednotlivých vzdělávacích oblastech.

V následující části bude uvedeno propojení tématu akvárium mezi jednotlivými vzdělávacími oblastmi.

⁴³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 155.

⁴⁴ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada), s. 72.

⁴⁵ NOVÁKOVÁ, Denisa. *Využití výtvarné výchovy na prvním stupni základní školy v rámci mezipředmětových vztahů* [online]. České Budějovice, 2016, s. 11. [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <https://adoc.pub/vyuiti-vytvarne-vychovy-na-prvnim-stupni-zakladni-koly-v-ram.html>. Závěrečná práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

Vzdělávací oblast – Umění a kultura

Tato vzdělávací oblast je již popsána výše. Nejprve bude nastíněno využití tématu akvárium ve vzdělávacím oboru **Hudební výchova**. Tento vzdělávací obor vede žáka prostřednictvím vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechovcích činností k porozumění hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání hudby a zpěvu a jejich využívání jako svébytného prostředku komunikace. V etapě základního vzdělávání se tyto hudební činnosti stávají v rovině produkce, recepce a reflexe obsahovými doménami hudební výchovy. Hudební činnosti jako činnosti vzájemně se propojující, ovlivňující a doplňující rozvíjejí ve svém komplexu celkovou osobnost žáka, především však vedou k rozvoji jeho hudebnosti – jako hudebních schopností, jež se následně projevují individuálními hudebními dovednostmi – sluchovými, rytmickými, pěveckými, intonačními, instrumentálními, hudebně pohybovými, hudebně tvořivými a poslechovcích.⁴⁶ V rámci těchto činností, jež jsou uvedeny v popisu vzdělávacího oboru Hudební výchova v RVP, mohou být žákem využity a rozvíjeny jeho hudební dovednosti, a to jak individuálně, tak i skupinově.⁴⁷ Během výuky hudební výchovy na základní škole se setkáváme s písněmi, ve kterých se prolíná téma voda, ryby, rybolov. Ty mohou být doprovázeny rytmicky i pohybově. Mezi nejznámější a nejoblíbenější lidové písně patří například *Rybička maličká*, *Už se ten talinský rybník nahání*. Pokud však budeme pátrat po skladbách a písních složených přímo na téma akvárium, lze vyhledat například stejnojmennou skladbu, jež byla složena francouzským skladatelem Cammille Saint Sæensem, *Akvárium*. Nebo potom opět stejnojmennou píseň popové hudby od českého hudebního skladatele Jiřího Šlitra. Obě díla mohou být dobře využita během hodin hudební výchovy. Obzvláště poslechovcí skladba *Akvárium* je vhodná pro využití při seznamování s hudební výchovou již v předškolním věku, nebo v hodinách hudební výchovy na prvním stupni. Rozpoznávání hudebních nástrojů, rozlišování klesajících a stoupajících melodie, či co během poslechu lze cítit a představit si-na tato témata se lze zaměřit během poslechu skladby a postupně ji s žáky analyzovat.

Následuje vzdělávací obor **Výtvarná výchova**. V tomto oboru využijeme akvárium jako motiv a námět v rámci výuky. Skrze výtvarné vyjádření můžeme akvárium pojmout

⁴⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021, s. 80. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

⁴⁷ [Srov.] Tamtéž, s. 80-81.

rozmanitými způsoby. Jak je v RVP uvedeno: „V etapě základního vzdělávání je výtvarná výchova postavena na tvůrčích činnostech – tvorbě, vnímání a interpretaci. Tyto činnosti umožňují rozvíjet a uplatnit vlastní vnímání, cítění, myšlení, prožívání, představivost, fantazii, intuici a invenci. K jejich realizaci nabízí výtvarná výchova vizuálně obrazné prostředky (dále jen prostředky) nejen tradiční a ověřené, ale i nově vznikající v současném výtvarném umění a v obrazových médiích. Tvůrčími činnostmi (rozvíjením smyslové citlivosti, uplatňováním subjektivity a ověřováním komunikačních účinků) založenými na experimentování je žák veden k odvaze a chuti uplatnit osobně jedinečné pocity a prožitky a zapojit se na své odpovídající úrovni do procesu tvorby a komunikace.“⁴⁸ Proto je téma akvárium ideální pro začlenění do hodin výtvarné výchovy. Může být použito například jako objekt malby, nebo jako námět pro prostorovou tvorbu. Může být také začleněno do výtvarných experimentací. Naskytá se možnost si i na tomto námětu ukázat různé techniky kreseb. Téma akvárium, ač se nezdá, nabízí mnoho inspirace k tvorbě, díky které si žáci mohou rozvíjet výtvarné schopnosti a cítění. Více viz praktická část této práce.

Akvárium lze použít i jako prostředek pro naučení vnímání okolního světa v rámci vzdělávacího oboru **Člověk a jeho svět**. Tento vzdělávací okruh je rozdělen do celkem pěti vzdělávacích okruhů. Téma akvárium lze začlenit do okruhů *Místo, kde žijeme*, *Rozmanitost přírody* a *Výchova ke zdraví*.

„V tematickém okruhu *Místo, kde žijeme*, se žáci učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci, ve společnosti. Učí se do tohoto každodenního života vstupovat s vlastní aktivitou a představami, hledat nové i zajímavé věci a bezpečně se v tomto světě pohybovat. Důraz je kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků (např. v dopravní výchově). Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší vlasti.“⁴⁹ Tak jako rodiny mají svůj harmonogram dne, v kterém jsou jednotlivým členům přidělené činnosti ke splnění, tak i ve třídách jsou určeny pořádkové

⁴⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021, s. 81. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

⁴⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021, s. 44 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

týdenní služby s přidělenými úkoly. Akvárium bývá součástí obydlí, někdy i školních tříd. Tuto skutečnost lze využít právě k tomu, že děti mohou být zapojeny k udržování jeho chodu a krmení ryb a živočichů žijících v něm. Díky této činnosti jsou vedeny k zodpovědnosti starat se o někoho druhého, přispívají tedy svou činností, a zároveň mohou nacházet zajímavé skutečnosti a nové zájmy. Jelikož akvárium bývá jako doplněk obchodních center, zoologických zahrad a dalších veřejných míst, lze děti vést k vhodnému chování v jeho okolí.

Další okruh, jenž lze spojit s tématem akvárium, se nazývá Rozmanitost přírody. V rámci dokumentu RVP je popsán takto: „Žáci poznávají Zemi jako planetu sluneční soustavy, kde vznikl a rozvíjí se život. Poznávají velkou rozmanitost i proměnlivost živé i neživé přírody naší vlasti. Jsou vedeni k tomu, aby si uvědomili, že Země a život na ní tvoří jeden nedílný celek, ve kterém jsou všechny hlavní děje ve vzájemném souladu a rovnováze, kterou může člověk snadno narušit a velmi obtížně obnovovat. Na základě praktického poznávání okolní krajiny a dalších informací se žáci učí hledat důkazy o proměnách přírody, učí se využívat a hodnotit svá pozorování a záznamy, sledovat vliv lidské činnosti na přírodu, hledat možnosti, jak ve svém věku přispět k ochraně přírody, zlepšení životního prostředí a k trvale udržitelnému rozvoji.“⁵⁰ V dnešní době se velmi často setkáváme s informacemi o tom, jak jsou některé druhy živočichů či rostlin na pokraji vyhynutí. Některé již dokonce vyhynuly a jediní zástupci, kteří jsou k vidění a připomenutí, nalezneme v zoologických zahradách, či zařízeních, která se těmto druhům věnují. Akvária, jak je již zmíněno, mohou zajistit příhodné podmínky pro udržování života jednotlivých druhů. Představují tak kus přírody, odkud pocházejí. Tento fakt umožňuje žáky přivést k zamyšlení, jak předcházet vymírání druhů rostlin a živočichů. Jak je chránit, jak se chovat k přírodě, nejen v jejich okolí, ale i k planetě samotné.

Ač to tak nevypadá, téma akvárium může být zapojeno i do tematického okruhu *Člověk a jeho zdraví*.

„Žáci v tomto okruhu poznávají především sebe na základě poznávání člověka jako živé bytosti, která má své biologické a fyziologické funkce a potřeby. Poznávají zdraví jako stav bio – psycho – sociální rovnováhy života. Žáci se seznamují s tím, jak se člověk vyvíjí a mění od narození do dospělosti, co je pro člověka vhodné a nevhodné z hlediska denního režimu, hygieny, výživy, mezilidských vztahů atd. Získávají základní poučení o zdraví a nemocech,

⁵⁰ Tamtéž, 45 s.

o zdravotní prevenci a poskytování první pomoci. Osvojují si bezpečné chování a vzájemnou pomoc v různých životních situacích, včetně mimořádných, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel. Žáci si postupně uvědomují, jakou odpovědnost má každý člověk za své zdraví a bezpečnost i za zdraví jiných lidí. Žáci docházejí k poznání, že zdraví je důležitá hodnota v životě člověka.⁵¹ Akvárium působí uklidňujícím dojmem, poskytuje nám tedy příznivé podmínky k relaxaci a uklidnění. Při jeho zařizování a čištění je člověku i dětem poskytována psychohygienu. Zároveň je zapotřebí stále uplatňovat hygienické návyky a stále dbát na bezpečnost.

Jelikož na prvním stupni je snahou pedagogů vyučovat a vzdělávat formou hry a zábavy. Vytvářet výukové dny tematicky a propojovat hodiny jedním tématem, které je probíráno, nesmíme tedy zapomenout zmínit i **vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace a zároveň oblast Matematika a její aplikace**. Obě oblasti jsou nepostradatelnou součástí základního vzdělávání dětí.

V již zmiňovaném dokumentu RVP jsou tyto oblasti popisovány takto:

„Vzdělávací oblast Matematika a její aplikace je založena především na aktivních činnostech, které jsou typické pro práci s matematickými objekty a pro užití matematiky v reálných situacích. Poskytuje vědomosti a dovednosti potřebné v praktickém životě, a umožňuje tak získávat matematickou gramotnost. Pro tuto svoji nezastupitelnou roli prolíná celým základním vzděláváním a vytváří předpoklady pro další úspěšné studium. Vzdělávání klade důraz na důkladné porozumění myšlenkových postupů a pojmů matematiky a jejich vzájemným vztahům. Žáci si postupně osvojují některé pojmy, algoritmy, terminologii, symboliku a způsoby jejich užití.“⁵² Vzdělávací oblast se dělí do čtyř tematických okruhů, jimiž jsou: Čísla a početní operace, Závislosti, vztahy a práce s daty, dále pak Geometrie v rovině a v prostoru, Nestandardní aplikační úlohy a problémy.⁵³ V rámci probírání jednotlivých témat okruhů, lze velice dobře zapojit téma akvárium a jeho prostředí. Pro mladší žáky je vhodné zakomponovat během hodin matematiky hru „Rybičky, rybáři jedou!“ K této hře je potřeba

⁵¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021, s. 45 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

⁵² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021, s. 30 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

⁵³ [Srov.] Tamtéž, s.30.

vyrobit šablony ryb, jež představují jednotlivé zástupce ryb vhodných pro umístění do akvárií. Pokud se děti během hodin přírodopisu učily jednotlivé zástupce pojmenovat, mohou si je v rámci matematické hry připomenout. Každá šablona má zároveň na sobě napsaný příklad. Úkolem dětí je co nejvíce ryb pochytat, tedy vypočítat. Další vhodnou aktivitou do těchto hodin může být rozřazování. Lze využít nejen zástupce ryb, ale také další živočichy a různé předměty, jež se nacházejí v akváriích. Jak je již v práci zmiňováno, akvária se mohou dělit na sladkovodní a slaná. Lze se tedy i touto skutečností inspirovat a využít ji. Na šablony se opět nadepíší pojmy, či příklady, různé náčrtky či obrazce a zadáním je rozřadit je správně do vhodného akvária. Dalším návrhem pro zapojení tématu práce během výuky matematiky, mohou být matematické úlohy. V rámci hodin geometrie, lze počítat s žáky objemy jednotlivých akvárií.

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace je nepostradatelnou součástí vzdělávání. Dělí se do tří vzdělávacích oborů a těmi jsou: **Český jazyk a literatura, Cizí jazyk a Další cizí jazyk**. Díky těmto vzdělávacím oborům jsou postupně rozvíjeny a zdokonalovány komunikační kompetence dětí. Zároveň jsou vedeny nejen ke správnému vnímání a porozumění jazykovým sdělením, ale také k tomu, jak se ony samy mají správně vyjadřovat, prosazovat a předávat poznatky svého poznání v rámci mateřského jazyka či jazyka cizího.

V rámci této práce se pozastavíme u vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura. Protože se jedná o výuku mateřského jazyka, dovednosti a znalosti získané v tomto oboru jsou nepostradatelné pro osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání.⁵⁴ „Vzdělávací obsah má komplexní charakter, ale pro přehlednost je rozdělen do tří složek: Komunikační a slohové výchovy, Jazykové výchovy a Literární výchovy. Ve výuce se však vzdělávací obsah jednotlivých složek prolíná.“⁵⁵

V rámci těchto výukových složek může být opět použito a inspirováno akvárium. Během hodin slohové výchovy, lze akvárium využít během popisu předmětu, popisu pracovního postupu, slohového útvaru vyprávění, či výkladu.

⁵⁴ [Srov.] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021, s. 16 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

⁵⁵ Tamtéž, s. 16.

„V Literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.“⁵⁶ Během těchto hodin lze také zapojit poslech příběhů a pohádek a následně nechat žáky zpracovat pracovní listy v rámci porozumění textu. K poslechu mohou být použity *Pohádky z dědova akvária* od spisovatele Tomáše Syrovátky, jež jsou nahrané a k poslechu na stránkách mujRozhlas.cz. Nedílnou součástí hodin literatury jsou básně. Existuje mnoho krásných básní. Na téma akvárium je lze také dohledat např. *Rybka v akváriu*. V rámci různých vyhlášených soutěží ať už školních či regionálních, lze zapojit i samostatnou tvorbu básní, například na téma akvárium.

⁵⁶ Tamtéž, s. 16.

3 Projektové vyučování na 1. st. ZŠ

Následující kapitola slouží k představení projektového vyučování jako takového. Bude zde naznačen jeho stručný historický vývoj a zmínění jeho první průkopníci. Bude zde řečeno, co projektové vyučování znamená z didaktického hlediska, co obnáší jeho realizace a co je jeho podstatou. Dojde také k porovnání s klasickou frontální výukou a zhodnocení jeho kladů záporů. Následně dojde k definování projektové výuky ve výtvarné výchově. Postupně budou představeny pojmy výtvarná řada a výtvarný projekt. Nejprve bude definován termín projekt, který je klíčovým termínem pro projektovou výuku.

Pojem projekt je dnes široce používané slovo užívané v nejrůznějších oborech. Poprvé byl tento termín užit ve stavebnictví, kde bylo potřeba mít vše do detailu naplánované tak, aby jednotlivé činnosti na sebe navazovaly s nulovou časovou ztrátou. Slovo projekt pochází z latinského slova pro-jicio, pro-iectum neboli návrh, rozvrh. Význam tohoto slova znamená:

„Zpracovaný záměr, rozvrh nebo plán nějaké budoucí činnosti nebo jejího výsledku (staveb, stroje, organizace a podobně). Vytváření takových projektů se nazývá projektování a člověk, který se tím zabývá, je projektant.“⁵⁷

„Časově ohraničené úsilí, směřující k vytvoření unikátního produktu nebo služby, na němž se podílí více lidí, spojených na dobu trvání projektu do tzv. projektového týmu. Koordinace jejich činností se označuje jako řízení projektu, které vykonává vedoucí projektu (projektový manažer).“⁵⁸

Stejně tak jako se vyvíjí celý svět zahrnující lidstvo, techniku či přírodu, vyvíjí se i celý školský systém. Reaguje na změny společnosti, mění své postupy i cíle ve výuce. Proto se i ve školách objevuje pojem projektová výuka.⁵⁹ Ta se řadí mezi metody vyučování, pomocí kterých se žákům zpestřuje výuka s cílem vyhnout se stereotypu.

⁵⁷ Projekt. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Projekt>.

⁵⁸ Projekt. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Projekt>.

⁵⁹ [Srov.] ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003.

Historie projektové výuky

Již v roce 1908 se na zemědělské škole v Massachusetts uskutečnila první forma projektové metody. Žáci dostali mimoškolní práci, na kterou pak spolu s R. W. Stinsonem navázali během výuky. Průkopníkem projektového učení se stal na přelomu 19. a 20. století Američan John Dewey – stalo se tak v době, kdy společnost měla zájem o to, jak děti motivovat k učení v souladu se společenským děním. John Dewey preferoval tzv. činnou školu neboli učení konáním „learning by doing“. Žáci řešili situace, které byly příhodné jejich věku a které vycházely z jejich každodenního života. Teprve až William Heard Killpatrick, který byl spolupracovníkem Deweye, je však považován za otce projektové metody. Byl to právě William Heard Killpatrick, který začal během praxe využívat myšlenky Johna Deweye. Kladl důraz na rozvoj osobnosti žáka. Učil své žáky zodpovědnosti za své činy jednání. Na území ČSR prosazovali projektovou metodu žáci Johna Deweye: S. Vrána, K. Velemínský, V. Příhoda a J. Uher, a to v pokusných školách v letech 1929-1930. Následoval úpadek této metody. Až v posledních letech se začíná projektová výuka vracet a věnuje se jí větší pozornost na základě transformace školství a přijetí nových trendů moderní pedagogiky.⁶⁰ Dle Roeselové vznikla výtvarně projektová výuka až během sedmdesátých let, kdy učitelé začali věnovat pozornost změnám ve společnosti a vnímat je. Především u dětí se více věnovali jejich vztahu ke světu, ve kterém převládala lhostejnost, povrchnost. Začali tedy zařazovat nosná témata, která nabízela náhled na věci z více než jednoho úhlu pohledu a probouzela tak u žáků zájem o hlubší poznávání těchto věcí.⁶¹

Znaky projektového vyučování

Prvním bodem je uvedení tématu projektu a nastavení cíle, který je splnitelný. Téma musí žáky motivovat k řešení a splnění projektu. Vhodným tématem je takové, kde žáci projeví svou vlastní iniciativu. Dalším znakem je uvědomění si, že během projektu není řešeno dané téma jen z pohledu právě probíhajícího předmětu. Prolíná se zde více předmětů najednou ve spojení s poznatky běžného života.

⁶⁰ [Srov.] SKRLANTOVÁ, Martina. *Projektové vyučování výtvarné výchovy na základní škole praktické*, s. 12-14 [online]. Praha, 2008 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: file:///C:/Users/Maky/Downloads/DPTX_2007_2_11410_OSZD001_71495_0_59896.pdf. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta.

⁶¹ [Srov.] ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997. s. 28.

Každý projekt má svůj časový rámec, který je dán a musí být dodržen. Žáci mohou pracovat jednotlivě, po dvojicích či vícečlenných skupinách. Učitel v průběhu projektu žákům radí, motivuje je a je jim oporou. Projekt končí konkrétním výstupem, na jehož konci je důležitá reflexe. Při projektové výuce je důležité držet se výše uvedených bodů. V takovém případě je metoda efektivní a výsledek práce bezchybný.⁶² Dle Lojdové je projektové vyučování definováno takto: „Projektové vyučování, jako vyučování založené na projektech, je charakteristické svou komplexností, která se projevuje hned v několika oblastech: integruje učivo z různých předmětů a vzdělávacích oblastí, rozvíjí různé dovednosti (intelektové, psychomotorické, sociální, zahrnuje různé dílčí výukové metody.“⁶³

Porovnání projektové výuky s frontální (hromadnou) metodou výuky

Průběh hodiny vyučované pomocí frontální metody se od projektové zásadně liší. Hromadná výuka tkví ve vedení hodiny ze strany učitele, který vykládá novou látku, opakuje již probrané či prohlubuje stávající téma. Učitel kontroluje vypracovaná cvičení, dohlíží na četbu článků ze slabikářů či psaní do sešitů. Tento typ výuky je nejrozšířenější a pro západní svět neznámější. Z dějin pedagogiky vyplývá, že první hodiny výuky probíhaly právě v tomto duchu. Postupem času se tento způsob výuky pojmenoval jako frontální nebo také hromadná výuka. Frontální (hromadná) výuka je metoda výuky, která probíhá ve třídě a je tvořena skupinou dětí ve stejném věku. Během vyučovací hodiny, která trvá 45 minut, učitel dává pokyny všem dětem najednou, probírají spolu látku a společně řeší úkoly.

Naopak během projektové výuky není cílem předat velké množství poznatků v co nejkratším čase. Tato metoda se zaměřuje na rovnoměrné formátování osobnosti žáka, na rozvoj obecných kompetencí a dovedností. Snaží se vést žáky k aktivitě, k přemýšlení, k samostatnosti a vzbuzuje v nich zájem chtít něco poznat.⁶⁴ Oproti běžné výuce se tato metoda liší tím, že se zde využívá jak teorie, tak i praxe. Projektové vyučování trvá déle než jedna vyučovací hodina a nemusí probíhat pouze ve třídě. Na konci je hmatatelný produkt v podobě knihy, jídla, nástěnky, představení, výstavy výrobků apod. Výuka je většinou

⁶² [Srov.]Projektové vyučování. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Projektov%C3%A9_vyu%C4%8Den%C3%AD.

⁶³ [Srov]. LOJDOVÁ, Kateřina. *Projektové vyučování*. 2012, s. 4. [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: https://katkalojdova.weebly.com/uploads/2/4/3/0/24306750/projektove_vyucovani.pdf.

⁶⁴ [Srov] Tamtéž, s. 6.

realizována ve skupinách v rámci třídy. U náročnějších a déle trvajících projektů je běžné zapojení žáků odlišných ročníků s možností zapojení celé školy včetně jejího okolí.⁶⁵

Negativa projektové výuky

Projektová výuka má samozřejmě mnoho kladných stránek. Mezi ně patří motivace žáků, dále rozvoj samostatnosti, uvědomění si spoluzodpovědnosti na projektu. Zároveň se žáci učí spolupracovat nejen mezi sebou, ale popřípadě i s pedagogem, který má možnost přidat se k žákům a obohatit tak své vědomosti o daném tématu. Během projektu mohou být žáci ve skupině dětí, se kterými nemají příliš dobré vztahy, proto dalším pozitivem je možnost rozvíjet sociální vztahy, nacházet způsoby, jak vycházet s lidmi, se kterými si dítě příliš nerozumí a zároveň se naučit, jak ovládat své já. Během projektu se objevuje možnost objevení problému, díky kterému se děti učí řešit nenadálé situace. Snaží se propojovat všechny své dosavadní znalosti ze všech předmětů i z běžného života a zároveň si uvědomují, jak je důležité chtít vědět, znát a poznávat. Přes všechna pozitiva má i projektová výuka své stinné stránky. První z nich je časová náročnost. Na projekt je potřeba vyčlenit čas a vměstnat jej do výukového plánu, který je třeba plnit. Je důležité, aby tato metoda přispěla k učení žáků v souvislostech s naplněním dlouhodobých učebních cílů.⁶⁶ „Riziko také hrozí, pokud je projektová metoda nesprávně chápána jako nepřipravená improvizace učitele či jako proces učení, který má cíl pouze sám v sobě a je orientován jen na zájmy dítěte a odstraňuje vedoucí roli učitele.“⁶⁷ Projektová výuka se ve školním vzdělávání na ZŠ i ostatních školách využívá čím dál častěji a je o ní vedeno mnoho diskusí. Při výběru tohoto typu výuky je vhodné si uvědomit klady a přínosy pro žáky, které jsou během práce na jednotlivých projektech rozvíjeny.⁶⁸

3.1 Projektová výuka ve výtvarné výchově

Součástí výtvarné výchovy, se tedy stala i již zmiňovaná projektová výuka, která nenásilně nutí žáky propojovat znalosti z jednotlivých předmětů a využívat je při tvorbě

⁶⁵ [Srov.] ROESELLOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Přepřac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003.

⁶⁶ [Srov]. LOJDOVÁ, Kateřina. *Projektové vyučování*. 2012, s. 16-17 [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: https://katkalojdova.weebly.com/uploads/2/4/3/0/24306750/projektove_vyucovani.pdf.

⁶⁷ Tamtéž, s. 17.

⁶⁸ [Srov]. PACLÍKOVÁ, Marie. *Výtvarná výchova na prvním stupni ZŠ v mezioborovém pojetí* [online]. Brno, 2018, s. 43. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/be8r0/Diplomova_prace_Marie_Paclikova_425683.pdf. Diplomová práce. Masarykova Univerzita.

projektů. Ve výtvarné výchově se děti učí, jak tvořivě přistupovat k nabytým znalostem. Jak tvořivě myslet. Učitel, který se rozhodne pro tuto metodu výuky, by si měl řádně promyslet, jaké téma zvolí, zda má dostatek motivace, námětů pro tvorbu. Měl by být dostatečně kreativní, aby výtvarná řada neměla monotónní průběh. Měl by využívat různých detailů, technik, dát dětem určitou volnost – pokud učitel přesně vymezí pokyny, žáci je splní, ale už se tolik nezapojují, nepřemýšlí nad tím, co a proč právě udělali. Tímto krokem ovlivní i atmosféru ve třídě – začne být více napjatá. Dále by si měl pedagog uvědomit časový faktor, který by mohl negativně ovlivnit výtvarný projekt, zároveň vyvolat u žáků nezáměr. Máme tím na mysli:

- uvědomit si, jakou třídu vyučují, podle toho zařazovat kratší/delší projekty,
- nechávat žákům pauzy na odpočinek, či práci na chvíli úplně zastavit, u delších projektů práci rozdělit do více celků a k nim vymyslet rozvíjející odbočky, či vymyslet úkoly, které s tématem nesouvisí, ale díky nimž vzbudíme zájem o další potřebné doplňující cesty, které nás dovedou k úspěšnému zakončení projektu.

Je obecně známo, že třídu baví to, co jejich učitele – podle toho se pak postaví k práci. Proto není vhodné vybírat témata, která nejsou pedagogovi blízká, o kterých nemá dostatek informací. Také se nám nabízí varianta dohody na tématu přímo s žáky, či možnost jim nabídnout více variant a pomocí ankety pak losovat. Pokud se stane, že při losování vyjde zájem o více témat najednou, lze si je ponechat jako další v pořadí, či rozdělit třídu na skupiny a pracovat na více tématech najednou. Zakončení by mohlo být o něco zajímavější.

Díky projektové výuce a výtvarným řadám se můžeme hlouběji zabývat tematikou námětu, někdy volit nezvyklé náměty a zároveň rozšířit dětem zorný úhel pohledu na život a společnost. Vyjasnit si souvislosti, které nás pojí s tématem a díky kterým jej můžeme dále rozvíjet. Dalším kladem pro tuto metodu je i to, že odpovídá požadavkům učebních osnov (kresba, malba, grafika, prostorová tvorba, práce z představy, či dle skutečnosti, poznání výtvarného řádu, výtvarné kultury), rozvíjí vztahy ve třídě, u dětí pak i touhu chtít se něco dozvědět, vyhledat a zjistit si, co mne baví, najít sebe sama.⁶⁹

⁶⁹ [Srov]. ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Texty pro distanční studium. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2003, s. 28-30.

3.2 Výtvarný projekt a výtvarné řady

Hovoříme-li o projektové výuce ve výtvarné výchově, pak nás jistě napadá, jak na výtvarný projekt jako takový? Co to znamená „výtvarný projekt“?

Představme si např. panelový dům, který se skládá z několika bytů. Přesně tak si můžeme představit náš výtvarný projekt, ale oproti panelovému domu není složen z bytů, nýbrž z takzvaných řad výtvarných prací. Obecně platí, čím jsou řešení projektu přehlednější (tedy abychom rozuměli – čím více jsou řešení projektu uspořádána do výtvarných řad), tím jsou i srozumitelnější. Jak jsme již zmiňovali, výtvarný projekt má velké pozitivum ve využití nejrůznějších výtvarných postupů např. kresby, malby, modelování, tisku aj. Díky němu se můžeme dostatečně věnovat jednomu tématu a bohatě rozpracovat nejen jej, ale i náměty související s ním. Zároveň máme stále možnost rozvíjet položky učebních osnov, jako jsou např. malba z představy, kresba dle vzoru apod. Pedagog projekt uvádí většinou jeho představením. Dle jeho uvážení se projekt ubírá buď analytickou cestou – věcným zkoumáním vlastností tématu, jeho podob, proměn. Nebo cestou prožitků – soustředění se na vlastní vztahy ke světu, k tématu se přistupuje intuitivně. Nejvhodnější je, pokud si pedagog vybere oba směry a ty se ve výuce budou postupně prolínat. Na výtvarném projektu není dán limit pro počet skupin a ani co se týče věku nejsou žádná omezení. Každý se tedy na projektu podílí dle svých možností. Pro projekt je typická jeho dokumentace – fotografování, natáčení, psaní textů a podobně. Dokumentaci lze na konci využít a uspořádat např. výstavu, díky které může skupina sdílet své výtvary, zážitky, prožitky i s ostatními žáky, pedagogy, či se také nabízí nápad pozvat své rodiny a pochlubit se i jim.⁷⁰

Výtvarné řady jsou základem projektového vyučování. Naskýtá se tedy otázka: Co je to výtvarná řada?

„Vyznívají jako krátké a srozumitelné útvary, v nichž převládá jedna nosná myšlenka. Skládají se z několika na sebe navazujících kroků, jejichž následnost má lineární charakter, a rozvíjejí jeden směr pohledu (Kameny – Zdi – Dlažby – Zem, po které chodím – Lidské stopy – Setkávání).“⁷¹ Výtvarné řady jsou pro učitele příjemnější, jelikož nejsou tolik časově náročné,

⁷⁰ [Srov]. ROESELVÁ, Věra. Didaktika výtvarné výchovy. Texty pro distanční studium. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2003, s. 28.

⁷¹ ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy. Texty pro distanční studium.* Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2003, s. 24.

lépe udrží pozornost žáků. Jsou přehledné, tematika může vyplývat ze zájmů třídy a nakonec učitel může pracovat s jednou skupinou žáků. Popřípadě se na realizaci mohou podílet jedna nebo dvě skupiny dětí věkově si blízkých. Výtvarné řady dělíme podle způsobu rozpracování tématu na:

Výtvarný cyklus – žáci vyhledávají nápady, myšlenky, řešení, srovnávají je, ale jejich význam se dál nestupňuje. Po souhrnu těchto informací mohou vyplývat další témata, která se mohou použít, nebo mohou přerůst v další řadu či výtvarný projekt.

Metodickou řadu – v této řadě na sebe logicky navazují kroky, které plynou z jednoho na druhý, od neznámého ke známému, od začátku ke konci, od jednoduchého ke složitému.

Tematickou řadu – zde se pracuje se sledem informací, pohledů, náročnější je pak vývoj daného tématu.

Srovnávací řadu – bývají součástí pedagogického výzkumu, experimentu z hlediska psychologického, typologického, které porovnávají předpoklady a výsledky. Zkoumají se například projevy výtvarných typů.

Výtvarné řady jsou kratší než výtvarný projekt a tvoří „kostru“ projektu, která nám pomůže udržet projekt pohromadě a vyznat se v něm.

Dle publikace *Didaktika výtvarné výchovy*, napsané autorkou Věrou Roeselovou, se na výtvarnou řadu musí pedagog řádně připravit. Nelze ji zadat třídě bez přípravy a promyšlení. Při plánování určité řady je vhodné prolistovat odbornou literaturu a vyhledat odborné informace, zaznamenat si své nápady, zamyslet se nad několika celky v různých fázích vývoje a postupně objevovat podobu poskládaného celku. Dále je důležité si promyslet návaznost úloh určité řady, promyslet volbu výtvarných technik, s kterými se bude žákům na úkolu dobře pracovat, a zároveň si jimi splníme požadavky v učebních osnovách. Příprava si také žádá zamyslet se nad problémy, které by během zpracovávání jednotlivých zadání mohly nastat, a zvážit, jak je co nejlépe vyřešit. Na výtvarné řadě by se měly podílet i samotní žáci, proto bychom jim měli ponechat také prostor pro jejich iniciativu. Aby pedagog zaujal

žáky k vypracování řady, měl by si promyslet neobvyklé otázky, díky kterým by zároveň mohl děti více motivovat k hledání informací, k jejich rozvoji výtvarného citění, výtvarného myšlení.⁷²

⁷² [Srov]. ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy. Texty pro distanční studium*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-729-0121-, s. 24-27.

II. Projektová část

4 Výtvarná řada „Akvárium“

Nedílnou součástí této práce je část projektová, prezentující výtvarnou řadu pro 1. stupeň základních škol „Akvárium“. Skládá se z celkem jedenácti lekcí.

Prvotním podnětem pro vytvoření této výtvarné řady byla myšlenka zkusit výtvarně zpracovat různé úhly pohledu pro nás tak „obyčejného“ předmětu, jako je akvárium. Jinak řečeno – ukázat žákům, že je poměrně škoda představit si pod pojmem „akvárium“ jen skleněnou nádobu plnou vody, kterou můžeme mít umístěnou doma a chovat v ní rybičky popřípadě plazy, hmyz aj. Díky této výtvarné řadě mají děti možnost poznat, že se i na takovýto předmět můžeme dívat nejen jako na celek, ale jako na jednotlivé části, které jsou jeho nepostradatelnou součástí, a protože se tomuto pojmu věnujeme ve výtvarné výchově, místo v přírodopisu, mohou si osvojit výtvarnou představivost, fantazii. Zkrátka, naučí se vnímat a pozorovat věci jiným pohledem.

Druhým podnětem bylo využití během výtvarné výuky obecně oblíbeného tématu „Ryby ve vodě.“ Když se rozhlédneme po nástěnkách a výstavkách umístěných na chodbách škol či ve třídách, téměř každý školní rok najdeme různé obrázky podvodního světa, vystřižené a vybarvené ryby pověšené na sítích umístěných na zdi, či ryby vytvořené ať už z papírových ruliček z toaletního papíru či talířku apod. Proto lze předpokládat, že téma práce je poutavé a dobře realizovatelné u dětí mladšího školního věku.

Inspirací této práce bylo samotné akvárium, umístěné v místnosti obývacího pokoje, jenž je velmi často během dne využíván k trávení volného času. Dále pak výtvarné techniky, které byly použity během hodin výtvarných výchov, při plnění povinných praxí, nebo při vyhledávání motivů k sestavení jednotlivých výtvarných hodin. Cílem této řady je zapojit co nejvíce výtvarných prostředků, rozvinout u dětí jejich fantazii a výtvarnou představivost. Je zde využito i mezipředmětových vztahů výtvarné a sociální výchovy, přírodovědy.

Součástí uvedené řady jsou přípravy a fotodokumentace z jednotlivých lekcí, které lze vyhledat v přílohách. Před tím, než došlo k fotodokumentaci, byl k fotografování podepsán souhlas rodičů žáků.

4.1 Charakteristika a cíle výtvarné řady „Akvárium“

Jak jsem se již v úvodu praktické části zmínila, hlavní myšlenkou při tvorbě tohoto projektu bylo výtvarné zpracování různých úhlů pohledu na předmět akvária.

Proto se tento projekt skládá z jedenácti lekcí, které se postupně věnují jednotlivým částím akvária. Díky těmto lekcím mají děti možnost dozvědět se nové informace, zopakovat si či doplnit vědomosti na základě mezipředmětových vztahů. Dále se pak díky této výtvarné řadě mohou zajímat o jednotlivé části akvária, které jsou jeho nedílnou součástí, a poznávat je.

Seznam dílčích lekcí:

Mé vysněné akvárium, Co vidí ryba za sklem akvária, Akvarijní rybička, Bubliny v akváriu, Malování na kameny, Rostlina pod lupou, Akvárium za tmy, Pocity ryby, Film o rybě v akváriu, Naše třída jako akvárium, Akvárium aneb Ledové království

V první lekci se žáci trochu zasní a následně si zkusí suchými křídami namalovat své vysněné akvárium. Fantazii se meze nekladou, proto je možné, že akvárium může být např. pohádkové, hororové, či plné ryb vášnivých sportovců nebo prostě takové, jaké známe například ze zverimexu. Čili děti malují akvárium tak, jak jej vidáváme my lidé. Oproti tomu v druhé lekci se zamyslí nad tím, jak nás mohou vnímat a pozorovat samotné ryby či živočichové žijící v akváriu a zkusí si techniku kresbu olejovými barvami. Následuje třetí lekce, ve které si žáci zkusí kresbu dle skutečnosti. Jejich úkolem je namalovat dle předlohy jimi zvolenou akvarijní rybu. Zároveň trochu zabrouzdáme do oblasti přírodopisu. Ve čtvrté lekci výtvarné řady si děti trochu zaexperimentují. Zkusí si pomocí jarového roztoku napodobit bubliny a otisknout je na čtvrtku. V páté lekci si každý žák najde kámen, který si přinese. Následuje výtvarná technika, která je v dnešní době všem dobře známá a možná i celkem blízká – malba na kámen. Šestá lekce je věnovaná rostlinám žijícím v tomto vodním prostředí. Zároveň s žáky využijeme lupu, pomocí které dopodrobna prozkoumáme každou sebemenší část vybrané rostliny. Tu část, jež žáky něčím zaujme si zkusí opět co nejpřesněji nakreslit a zvýrazní ji tuší. V sedmé lekci si třída zkusí napodobit akvárium, které je ve tmě a svítí – využijí k tomu krabici od bot a transparentní folie. Osmá lekce je netradiční. Žáci poslouchají příběh o akvarijní rybě za doprovodu hudby a pomocí jimi zvolených barev se snaží vyjádřit, jaké má ryba pocity. V deváté lekci žáci poznají, co vše obnáší vytváření filmu a popřípadě se budeme věnovat manipulaci s fotoaparátem. Desátá lekce je vyvrcholením výtvarné řady

„Akvárium.“ Třída žáků se stane na chvíli akváriem, žáci rybami, rostlinami, popřípadě kulisami. Jako bonus je zde lekce jedenáctá, kterou lze uskutečnit v zimních měsících, kdy je za okny mráz. Žáci si do kelímku či do plastové dózy naaranžují své akvárium – využijí k tomu písek, postavičky, rostliny (ať už vyrobené či sehnané z domova). Vše zalijí vodou a dají za okno zamrznout. Vznikne jim tak zamrzlé akvarijní království, které pozorují při jeho zamrzání a následném tání.

Tento projekt je určen pro žáky 1. stupně základních škol. Je zpracován tak, aby odpovídal požadavkům učebních osnov. Využívá tedy různých výtvarných činností (imaginace, experimentace, studium skutečnosti) a nejrůznějších výtvarných postupů (např. malba, kresba, modelování).

Hlavním cílem tohoto projektu je rozvinout výtvarné vnímání, cítění, fantazii, představivost dětí a snaha nasměrovat děti tak, aby dokázaly předměty, věci, pocity atd., výtvarně ztvárnit a cítit.

Během plnění jednotlivých zadání, bylo vždy dbáno na to, aby žáci mezi sebou:

- dobře spolupracovali,
- navzájem se naslouchali,
- tolerovali se,
- dobře komunikovali,
- aby postupně poznávali sami sebe a popřípadě našli v sobě potenciál (individualizace),
- aby se učili odpovědnosti za své činy, chování, práci, chyby.

Nemohu být opomenuty kompetence, jež jsou obsaženy v rámcovém vzdělávacím programu:

- k učení – vést žáky k vyhledávání a propojování jednotlivých informací, pozorování, experimentování, získávání zkušeností a znalostí, k užívání správné symboliky a terminologie, k aktivnímu vizuálně obraznému vyjádření
- k řešení problémů – při řešení a plnění výtvarných úkolů, vést žáky k uplatnění vlastních nápadů a řešení, vést je ke správnému užití materiálů, nástrojů, vybavení, techniky;
- pracovní – vést žáky k bezpečné manipulaci předmětů, dodržování k bezpečnostních a hygienických pravidel, k organizaci, dokončení a vyhodnocení práce, k tomu, aby neplýtvali materiálem;

- sociální a personální – vést žáky k dodržování pravidel, ke spolupráci, k respektu názoru druhých a jejich práce, k tomu, aby uměli nabídnout, ale i požádat o pomoc;
- komunikativní – rozšiřovat slovní zásobu (termíny z výtvarné oblasti), vést žáky k porozumění a používání neverbální komunikace výtvarných děl, vést je k schopnosti se vyjádřit a naslouchat druhým;
- občanské – vést k respektu a k úctě umění, rozvoji morálních hodnot a zodpovědnosti za společné dílo.

Jednotlivé kompetence se snažíme rozvíjet v každé vyučovací jednotce, a proto nemohou být opomenuty ani v této výtvarné řadě.

4.2 Organizace výtvarné řady

Plán realizace projektu „Akvárium“ výtvarná řada pro 1. stupeň ZŠ se měl uskutečnit nejlépe v jedné třídě a měl se držet dle příprav jednotlivých lekcí, které nalezneme v části příloh této práce. Jelikož nás v době, kdy začalo být vyjednáváno uskutečnění projektu, postihla pandemie koronaviru, nemohlo tomu tak být. Opakované uzavírání a otevírání škol vyvolalo obavy, zda k realizaci vůbec dojde, jelikož byly za potřebí s žáky plnit jiné úkoly a dohánět to, co bylo kvůli online výuce zanedbáváno. Proto byla zpočátku nutná nápaditost a akčnost.

První dvě lekce se uskutečnily o víkendu, kdy žáci neměli online výuku, v místnosti v Českých Budějovicích, kam docházíme spolu s ostatními studenty všech věkových kategorií na vzdělávací hodiny. Díky kontaktům, kterých má pan inženýr Pitner dostatek, byla možnost „rozhodit sítě“ a počkat, jaké „rybky se chytí.“ I přesto, že situace byla vyhrocená, přihlásilo se celkem sedm zájemců různých věkových kategorií, které jsem rozdělila do dvou skupin. Rozdělení probíhalo na základě časových možností rodin. Ze setkání a průběhu lekcí jsem nebyla nervózní jen já, ale jak se ukázalo, i rodiče se svými ratolestmi. Po vzájemném představení a chvilce povídání se atmosféra uvolnila. Svěřenci byli seznámeni s mým projektem, který je zaujal, a těšili se, jaký úkol je připraven právě pro jejich skupinu. S rodiči jsme se dohodli na časovém rozmezí 60 minut, kdy jsem počítala s tím, že 45 minut pro porovnání s přípravou bude probíhat jako vyučovací hodina během výtvarné výchovy a zbylých 15 minut jsem ponechala jako rezervu pro prostor na seznámení se a čas, který by popřípadě mohli potřebovat na dohotovení svého obrázku. Skupina účastníků se navzájem

neznala, ale i přesto se k sobě chovali přívětivě. Byli nápadití a snaživí. Časově by se vešli přesně do vyučovací jednotky ve škole.

Zbylé lekce byly provedeny ve třídách 2. A a 1. C na základní škole Emy Destinové v Českých Budějovicích, kde pracuji jako asistent pedagoga. Tato škola obnovila po několika letech vzdělávací činnost 1. 9. 2016. Postupně od znovuoobnovení výukové činnosti školy každý rok nastupovaly nové první a šesté ročníky. Postupně se tak škola naplnila a od školního roku 2020/2021 je školou se všemi postupnými devíti ročníky, momentálně čítající osmnáct tříd. Ve třídě 2. A jsem asistentkou celý rok. Klima třídy je přátelské, žáci spolu vychází, pomáhají si, dokonce i po školní výuce se navštěvují a pořádají společné výlety. Ve výtvarné výchově jsou velice šikovní a nápadití. Po seznámení s projektem a s tématem lekce, které je čekalo, byli motivovaní a těšili se na to, až si zaexperimentují. Časově vše zvládli dle přípravy. 1. C je třída dvaceti dvou žáků. Zde jsem působila jako asistentka pedagoga několik dnů poslední měsíc školního roku. Tato třída je celkově živější. V druhém pololetí do třídy nastoupili dva noví spolužáci, romská dvojčata chlapec s dívkou, které třída velice dobře přijala. Jako skupina spolu vycházejí, ale jsou zde dost často případy, kdy na sebe donáší, pomlouvají se a špatně se při dialogu pochopí, následně se k sobě chovají nehezky a o všem informují svoji paní učitelku, která se snaží vše vysvětlit, urovnat a vysvětlit jim, jak se mají k sobě navzájem chovat. Výtvarná výchova žáky baví. Jelikož jsem s tímto ročníkem zažila pouze hodiny zprostředkované mnou, nemohu je hodnotit přímo. Paní učitelka mi příliš kladné hodnocení na tuto třídu nedala – výrobky mají vždy rychle hotové a příliš si na nich nedávají záležet. Ale po realizaci mé lekce „Mé vysněné akvárium“ byla mile překvapena, jak se dětem obrázky povedly. Co se týče časového rozvržení, zde nám odhad dle lekce nevyšel. Jelikož žáci neměli suché křídly, první hodinu si tužkou navrhli a rozprostřeli jednotlivé části, předměty akvária a živočichy v něm, druhou hodinu, již práci dokončili.

Realizace výtvarné řady proběhla během druhého pololetí školního roku 2020/2021. Lekce, které jsem zvolila pro již zmiňované skupiny, jsem vybírala na základě položky Doporučený ročník v přípravách jednotlivých částí výtvarné řady a po domluvě s pedagogy každé třídy. Práce žáků, které díky jednotlivým lekcím vznikly, se vystavily ve třídách a na chodbách školy. Zájemci, kteří se zúčastnili realizace o víkendu, si svůj obraz odnesli domů ukázat jej rodičům a ponechali si jej jako památku na hezky strávenou chvíli během tak těžkého období, které jsme prožívali.

Nyní mi dovoluete nastínit organizaci tohoto projektu tak, jak by probíhala v době mimo pandemii. V době, kdy by neplatila žádná omezení, a průběh školního roku by byl takový, jak jsme jej znali doposud.

Projekt výtvarná řada „Akvárium“ pro 1. stupeň základních škol bych se snažila zrealizovat ve vyšší třídě, či vyšších třídách ročníků prvního stupně. To znamená, že bych preferovala 4.-5. ročníky. V těchto třídách jsou již žáci více výtvarně vyvinutí, tudíž by se s nimi daly provést dle časových možností všechny lekce výtvarné řady a uspořádat následně ve škole výstavku. Pakliže by tato možnost nebyla, lekce bych po domluvě s pedagogy postupně plnila v různých ročnících dle odhadovaného ročníku navrhovaného v přípravách lekcí. Po dokončení tvorby projektu bychom si se všemi třídami domluvili setkání. Na tomto setkání bychom si navzájem představili jednotlivé hodiny, které třída zprostředkovala, ukázali bychom si své výrobky a představili je. Popovídali bychom si o tom, jak se nám pracovalo a uspořádali společně výstavku pro zbytek ročníků školy, pro pedagogický sbor, pracovníky školy a pro rodiče. Co se týče časového rozvržení, plán realizace by byl rozvržen do cca 16 vyučovacích jednotek. Museli bychom však počítat i s okolnostmi jako například rozpoložení třídy, materiální vybavenost, dovednosti k zadaným úkolům atd. Na základě těchto podmínek by se časový plán přizpůsobil.

I přesto že podmínky k realizaci projektu nebyly příliš příznivé, měla jsem možnost vést děti od prvního do pátého ročníku, i když ne vždy to byly celé třídy. Mezi nimi jsem zaznamenala rozdíly v jejich tvorbě, představivosti, což vedlo tento projekt k jeho rozmanitosti. Všichni se vždy pustili do práce s nadšením a očekáváním, zároveň se pokaždé rádi podělili o své zážitky, nápady a rady k jednotlivým tématům řady, a to velice oceňuji.

4.3 Realizace výtvarné řady

V této podkapitole jsou podrobně rozvedeny jednotlivé lekce, jež byly zrealizovány.

Jedná se o tyto části výtvarné řady:

- Mé vysněné akvárium
- Co vidí ryba za sklem akvária
- Akvarijní rybička
- Bubliny v akváriu
- Pocity ryby

Ke každé lekci náleží přípravný formulář, jenž je určen pro všechny pedagogy, jež by výtvarná řada oslovila a měli by tak zájem vyzkoušet ji během vlastní výuky výtvarné výchovy.

4.3.1 Lekce první: Mé vysněné akvárium

Realizace: třída 1. C ZŠ

Počet žáků: 18

Akvárium je předmět nebo součást bytového nábytku, ve kterém nevystavujeme předměty, nýbrž chováme ryby či jiné živočichy. Častokrát kolem něj projdeme, aniž bychom se zastavili, prohlédli si jej a zamysleli se, zda je v něčem výjimečné, jak asi vzniklo. Jaké předměty, rostliny a živočichové se v něm nacházejí a žijí. Nebo jestli má např. představovat jiný svět, který se momentálně nachází pod hladinou. Cílem této lekce bylo na tyto myšlenky žáky nasměrovat. Ukázat jim, že každé akvárium je jedinečný svět, který nemusí být zhotoven jen tak, jak jej ve většině případů vidáváme, ale že může být založen na jakémkoliv tématu, které poznáme na základě předmětů a doplňků, které se v něm nacházejí. Žáci měli za úkol vymyslet si své vysněné akvárium, které by třeba jednou chtěli, a přenést jej na čtvrtku.

Výchovně vzdělávací cíl

Cílem výtvarné lekce byl rozvoj kreativity, představivosti a jazykových dovedností, které si žáci rozvíjí na základě popisu svého vysněného akvária. Dalším cílem pak bylo osvojit si techniku práce se suchými křídami a správně si promyslet a rozmístit předměty do prostoru čtvrtky představující prázdné akvárium.

Organizace jednotlivých hodin proběhla takto:

V týdnu, kdy jsme spolu s třídou zrealizovali tuto hodinu, probíhala na naší škole beseda s paní, která pracuje v oboru kynologie. Spolu s jejími mazlíčky nám vysvětlila, o co se jedná. Také se žáků ptala, zda mají nějaké domácí mazlíčky a upozornila je na to, jak se mají ke zvířatům chovat. My jsme tedy s třídou navázali na téma chování mazlíčků. Chvíli jsme si povídali, kdo jaké zvíře doma má, nebo jaké jednou bude mít. Následovaly otázky, které byly zároveň motivací pro následující dvě výtvarné hodiny této třídy:

- „Někdy se stává, že jsou lidé alergičtí na srst, peří zvířat. Napadá vás, jaká jiná zvířátka můžeme ještě chovat? “

Žáci chvíli přemýšleli. Jednou z odpovědí bylo samozřejmě nechovat žádné zvíře. To jsem ovšem nenechala jen tak a pohotově jsem namítla: „Ale když bych i tak chtěla nějaké zvířátko mít. Znáte to, když něco chcete a stále škemráte u rodičů, aby vám to koupili, nebo povolili. Tak jaké zvířátko by mohlo s vámi žít?“ V tu chvíli žáky napadla kočka (sphinx) a pes (čínský chocholatý pes, peruánský naháč, mexický naháč a americký bezsrstý teriér) naháč. Následovalo ticho, a tak jsem jim napověděla pantomimou: plazi a rybičky.

- „Máte někdo doma akvárium? “

Při této otázce jsem byla překvapena. Většinou jsem se setkala s tím, že akvária jsou domácnostmi celkem oblíbená, ale v této třídě je jen jedna rodina, která má doma akvárium.

- „Kde všude jinde můžete akvárium vidět? “

I u této otázky žáci chvíli přemýšleli a moc nápadů je nenapadlo. Shodli jsme se, že jej můžeme vidět ve zverimexu a v zoologických zahradách. Restaurace, obchodní domy, čekárny či ordinace u doktorů jsem jim napověděla.

Po zodpovězení těchto otázek si žáci měli zavřít oči a vzpomenout si, jak takové akvárium vypadá, nebo jak vypadalo to konkrétní akvárium, které již někde viděli. Poté se žáci hlásili a postupně vyjmenovali téměř vše, co v akváriu bývá. Ještě před tím, než děti dostaly za úkol namalovat své vysněné akvárium, ukázali jsme si pár fotografií na internetu pro ukázkou a pro představu.

Díky těmto všem krokům neměli žáci problém s navržením svého vysněného akvária, a tak zbytek hodiny uběhl velice rychle.

Druhou hodinu nebylo třeba motivace. S žáky jsme si vysvětlili, jak budeme pokračovat. Nejprve si modrou barvou suché křídly zamodřily papír, následně pokračovaly v práci. Nakonec si pomocí černé fixy zvýraznili obrisy. Hodinu jsme zakončili společným zhodnocením. Žáci se postavili před tabuli, ukázali své obrázky, představili je a položili na zem u tabule. V posledních minutách jsme se ještě jednou společně na jejich akvária podívali. Řekli jsme si, jak se jim pracovalo, co se jim povedlo a na co si příště dát pozor.

Reflexe

V přípravném listu k této lekci mám uvedenou jako časovou dotaci jednu vyučovací jednotku. Během realizace jsem si však uvědomila, že rozvrhnout tuto hodinu do dvou hodin je lepší, a to především u žáků nižších ročníků. Jelikož žáci neměli u sebe suché křídly, jak jsem již výše uváděla, první hodinu si žáci nakreslili návrh a druhou hodinu pokračovali v práci s křídami, které měli za úkol si sehnat a přinést.

Díky tomu, že jsme měli dostatek času si o všem popovídat a ukázat si ukázky akvárií, neměli žáci se zadáním úkolu vůbec žádný problém. Časově vše zvládli i zakončení hodiny bylo velice příjemné.

Co se týče techniky práce se suchými křídami – žákům se velice zalíbila a pracovalo se jim dobře. Tuto techniku si zkusili poprvé. Proto mě potěšilo, že jsem měla možnost jim představit něco nové a zpestřit tak hodinu výtvarné výchovy.

Jednotlivé obrázky se jim povedly. Tato třída je složena převážně z živějších dětí, ale i přesto jsem nikoho nemusela vybízet, aby ještě obrázek doplnil, že mu tam ještě něco chybí. Žáci byli pečliví a bylo na nich vidět, že je téma zaujalo a bavilo. I třídní paní učitelka byla překvapena, jak se jim výtvary povedly. Obrázky jsme vystavili na chodbě vedle třídy.

4.3.2 Lekce druhá: Co vidí ryba za sklem akvária

Realizace: místnost již zmiňovaného pana učitele inženýra Pitnera na doučování v Českých Budějovicích

Počet svěřenců: 3

1 dívka – 3. třída

2 chlapci – 4. třída

Všichni se rádi chodíme dívat na zvířata. Je jedno, zda se jedná o zvířata, která se nacházejí za plotem u rodinných domů či za ohradou na louce. Na zvířata, která žijí v zoologických zahradách či ve zverimexech. Vždy nás pohled na ně potěší a zahřeje u srdce. Pozorujeme je, jak se chovají, jak žerou, jak si hrají, či spí. Ale napadlo nás někdy, jak nás asi vnímají oni? Se skupinou dětí, které se dostavili na tuto neobvyklou hodinu výtvarné výchovy, jsme zkusili vstoupit do úhlu pohledu těchto zvířat a nakreslit, co vidí kolem sebe.

Výchovně vzdělávací cíl

Díky vcítění se do někoho jiného si měli žáci možnost rozvinout svoji výtvarnou představivost a fantazii. Zároveň měli možnost poznat a osvojit si novou výtvarnou techniku, a to práci s olejovými pastely.

Organizace hodiny proběhla takto:

Tato hodina byla pro nás všechny výjimečná. Zájemce o tuto formu hodiny přivedli jejich rodiče, s kterými jsme se alespoň pozdravili a seznámili se, aby byli klidní, že jejich ratolesti budou v pořádku. Jak jsem se již zmiňovala, s rodiči jsme se dohodli, že děti se mnou stráví devadesát minut. Proto prvních pár minut využila k tomu, abychom si na chvíli popovídali a seznámili se pro uvolnění atmosféry. Poté jsem představila můj projekt a vysvětlila, co je čeká. Následoval opět motivační rozhovor a otázky:

- „Kde všude můžeme vidět akvárium? “

Stejně jako v první třídě, i tato skupina dětí se chvíli musela zamyslet, aby mohla odpovědět na tuto otázku. Ovšem musím přiznat, že měli více nápadů.

- „Napadá vás, co všechno mohou ryby za sklem akvária vidět? “

Při položení této otázky byla vidět jiskra v očích dětí. Jelikož jsme se málo znali, byly trochu zdrženlivé a bály se říct nahlas svůj nápad. A tak jsem je ujistila, že se nemusí bát, že určitě jejich myšlenky jsou správné a pokud ne, smát se nikomu nebudeme, naopak si pomůžeme. Zároveň jsem dala příklad – a to, jak mohou ryby vidět naše obličeje přitisknuté ke sklu akvária. Následovaly odpovědi typu: mohou nás vidět při večeři, mohou vidět ostatní zvířata ve zverimexu, naši kuchyň, lidi čekající v čekárně a tak dále.

Když už jsme vyčerpali veškeré nápady, ukázala jsem žákům, jak mají pracovat s olejovými barvami. Následovalo zadání úkolu, které bylo i tak všem jasné. Děti měly namalovat, co ryby vidí za sklem. Bylo vidět, že je téma zaujalo. Ihned se chopily olejových barev a začaly své nápady přenášet na čtvrtku. Jelikož tato hodina byla více komorní, během doby, kdy pracovali, jsme si povídali a tím jsme si čas ještě více zpřijemnil. Nakonec jsme si obrázky prohlédli a zhodnotili je. Každý popsal, kde se jejich akvárium nachází a co tedy ryby za sklem mohou pozorovat.

Reflexe

Mám-li tuto hodinu zhodnotit, pak musím uvést především to, že byla jiná než ty, které probíhají na školách. Snad to bylo tou nervozitou, prostorem a celkovým pocitem nového a neznámého. Ovšem přes to všechno tato hodina proběhla naprosto bez problémů. Nikdo neměl žádný problém během plnění tohoto úkolu. Snad jen chvíli přemýšleli, kde se jejich akvárium momentálně může nacházet a co vše na čtvrtku namalují. Holčička zvolila zverimex, proto se nás párkrát zeptala o radu, jaká zvířátka ještě mohou v obchodě být, nebo jaké další věci by mohla namalovat. Dívka, a ještě jeden chlapec se zaměřili na to, co vidí ryby, jako na celek. Třetí chlapec se zaměřil přímo na jednu věc. Bylo zajímavé pozorovat, jak každý nahlíží na toto téma z jiného pohledu. Co se týče časové dotace, kdybychom tuto lekci realizovali během normální výuky na základní škole, vešli bychom se do 45 minut bez problémů. Je pravda, že u některých jedinců bych byla raději, kdyby ještě něco málo přidali do obrázku, ale jelikož v tuto chvíli byli spokojeni a jak jsme se dozvěděli po zhodnocení, jejich obrázek se povedl dle představ, více jsem nezasahovala.

Žáci se také přiznali, že ještě s olejovými pastely ještě nikdy nepracovali. Proto mě potěšilo, že jsem měla tu příležitost jim ukázat novou techniku, kterou mohou během výtvarné výchovy či malování doma využít.

4.3.3 Lekce třetí: Akvariijní rybička

Realizace: místnost pana učitele Pitnera na doučování v Českých Budějovicích

Počet svěřenců: 3 + 1 předškolní dítě

2 chlapci – 5. třída a předškolní dítě

2 dívky – 2. a 3. třída

Kolem nás je mnoho předmětů, rostlin, živočichů, u kterých bereme jako samozřejmost, že jsou součástí našeho světa a že tvoří prostředí a okolí ve kterém žijeme. Všimneme si jich, různě s nimi manipulujeme, staráme se o ně, hladíme je, krmíme... Ale ruku na srdce, kdy jsme jim věnovali více našeho času? Takového času, kdy jsme se více zhloubali a zadívali se na detaily, které je tvoří, které jsou jejich součástí. Napadlo nás, že například každá ryba má jiný tvar a strukturu šupin? Jejich tvar těla se liší, oči nebo ploutve má každý druh těchto živočichů také jiný. Zkrátka ať už se jedná o ryby nebo o cokoli jiného, je přece krásné se na chvíli zastavit a podívat se na ně zblízka a detailněji. Během výtvarné výchovy jsme se tedy snažili poukázat na rozdíly, které mají akvariijní ryby, jež si děti vybraly a které měly za úkol co nejpřesněji nakreslit.

Výchovně vzdělávací cíl

Během této lekce se žáci měli naučit vnímání detailů a zkusit si tuto schopnost rozvíjet. Dále si měli vyzkoušet upevnit trpělivost, smyslové vnímání. Také si osvojili práci s tužkou. Zkusili si poznat a osvojit vnímání barev a jejich odstínů.

Organizace hodiny proběhla takto:

Jelikož tato hodina probíhala opět se svěřenci, s nimiž jsme se poprvé viděli na této hodině, první minuty probíhaly naprosto stejně, jak je popsáno v lekci předešlé. Po našem společném seznámení jsme se začali věnovat lekci, jež jsem pro tuto skupinu vybrala. Žákům jsem ukázala encyklopedie a vytisknuté obrázky akvariijních ryb, ze kterých si měli žáci vybrat svoji předlohu. Následoval krátký rozhovor, skrze nějž jsem se snažila namotivovat děti k úkolu, který je čekal.

- „Co se vám vybaví, když se řekne ryba?“

Při této otázce děti ani na chvíli nezaváhaly. Hned se začaly hlásit a odpovídat. Velice nás pobavila odpověď: „Že je slizká a smradlavá“. Dále padaly odpovědi: žije ve vodě, má ploutve, šupiny, jíme ji na Vánoce, rybáři je rádi chytají a podobně.

- „Vybavíte si části těla ryby?“

Tato otázka byla už trochu těžší, ale i tak si žáci vedli celkem dobře. Vzpomněli si samozřejmě na hlavu, ústa, oko, ploutve. To, jaké máme druhy ploutví, jsme dali postupně dohromady společně. Skřele si nevybavily, proto jsem jim na fotce ukázala, kde se na rybě nacházejí a poté, když jsem jim prstem ukázala na hmatové vousky, řekli i ty. Ještě nám zbývala postranní čára, na kterou jsem málem zapomněla i já, ale nakonec jsme popis ryby dali úspěšně dohromady.

Následně jsem jim nechala pár minut na to, aby si vybrali akvarijní rybu, jež bude předlohou pro jejich kresbu. Když měli vybráno, dali jsme si ještě chvíli na to, aby si pozorně prohlédli jejich obrázek a měli čas si všimnout všech detailů, odstínů a zvláštností. Společně jsme si ryby porovnali, řekli jsme si, v čem se liší, v čem se jim zdají být výjimečné a zda mají něco společného či podobného. Poté jsem je upozornila na to, aby netlačily na tužku, se kterou budou kreslit, a aby nepoužívali příliš gumu, jen v případě, že by to bylo opravdu nutné. Když jsme si vše prošli, mohly se děti zhostit svého úkolu: Namalovat co nejpřesněji svoji vybranou akvarijní rybu dle předlohy. Jelikož v této hodině byly jen čtyři děti, postupně jsem jim přečetla pár informací o rybách, které si vybraly. Žákům se lekce líbila, někteří zvládli více obrázků. Jelikož bylo dost času a některým dětem se zdály jejich rybičky osamělé, domluvili jsme se, že mohou do obrázku dokreslit akvárium, rostliny, nábytek a podobně. Hodnocení jsme zrealizovali u stolu, kde po celou dobu pracovali. Nebylo třeba, abychom se přemísťovali na jiné místo v místnosti. Každý pověděl, proč si zvolil tuto akvarijní rybu jako předlohu a jak se mu pracovalo. Řekli jsme si, jaké prvky se jim povedly a na co příště dát pozor, či co by mohli vylepšit.

Reflexe

Jak již jsem se zmiňovala v minulé reflexi lekce, tyto soukromější hodiny mají v sobě něco zvláštního. Probíhají poklidněji. S žáky je tedy i více času se poznat a věnovat se jim. Poradit jim s technikou, s dalšími kroky. Tuto lekci hodnotím velice kladně. Svěřencům se téma lekce velice zalíbilo a bavilo je. Byla vidět snaha co nejpřesněji přenést podobu ryby na čtvrtku.

I v této skupině navzájem neznali, i přesto se k sobě chovali přátelsky. Obrázky si navzájem chválili a podporovali se během kreslení. Byli velice šikovní a dle mého názoru výtvarně nadaní. Co se týče složení skupiny, nebyly zde jen děti školního věku, ale přišel i chlapec, jenž je v předškolním věku. Přišel spolu se svou sestrou. Musím však podotknout, že jeho obrázky se mi velice líbily a myslím si, že jeho výtvarné nadání je velice dobré. Čeho jsem si všimla, byl rozhodně rozdíl, jenž bývá u dětí v předškolním a školním věku. Všichni až na toho chlapce byli více rozvážní, trochu strnulí. On pracoval tak plynule, s větší radostí, a tak na mě působily i jeho obrázky.

Hodina tedy probíhala bezproblémově. V přípravě k této lekci mám možnost využití mobilních zařízení pro vyhledání fotografie akvariijní ryby jako předlohy. Jelikož jsem se nespolehala na to, že by všechny děti měly s sebou mobilní telefon a data pro připojení se k internetu, vypůjčila jsem si z Vědecké knihovny v Českých Budějovicích atlasy s akvariijními rybami a pár fotografií jsem vytiskla.

Co se týče časové dotace, opět bychom se bez problémů vešli do vyučovací jednotky probíhající na základních školách.

4.3.4 Lekce čtvrtá: Bubliny v akváriu

Realizace: třída 2. A ZŠ

Počet žáků: 21

Když někdo řekne slovo bubliny, určitě se shodneme, že se nám vybaví bublifuk, do kterého když foukáme, vytváříme a posíláme bubliny do světa. Dospělým se může pod tímto názvem vybavit sekt, někteří lidé či rodiny mohou používat tento termín jako zkratku pro limonádu s bublinami. Bubliny můžeme vidět také v pěně, v mořské pěně, když se břehu dotýkají vlny, máme také tzv. bublinkové fólie, či můžeme také zahlédnout bubliny vzduchu v minerálech a podobně. Děti velice rády při žvýkání žvýkačky vyfukují žvýkačkové bubliny a neznám snad žádné dítě, které by alespoň jednou nezkusilo pomocí brčka dělat bubliny ve skleničce s pitím. Zkrátka jsou velice oblíbené. A ač si to uvědomujeme či ne, jsou i součástí akvária. A přesně o tento jev jsme se pokusili spolu s žáky 2. A během výtvarné výchovy. Žáci měli základní věci ve skříních určené pro uschování výtvarných kufříků. O jar a brčka se starat nemusely, ty jsem sehnala já.

Výchovně vzdělávací cíl

Při této lekci si žáci zkusili experimentaci. Využili temperové či vodové barvy trochu jinak, než jsou zvyklí, čímž si rozvíjeli své barevné cítění, trpělivost, a jelikož napodobovali bubliny v akváriu, rozvíjeli si zároveň také výtvarnou představivost.

Organizace hodiny proběhla takto:

Žáci si nejprve připravili svá místa a sebe – lavice pokryly ubrusy a na sebe oblékli své zástěry či starší trička, jelikož se předpokládalo, že při této výtvarné technice bude hrozit větší ušpinění. Když měli vše připravené, začali jsme si povídat:

- „Znáte film *Hledá se Nemo*? Viděl jste ho už někdo? “

Kdo by neznal tak slavný animovaný film jako *Hledá se Nemo*. A stejně tomu tak bylo u nás ve třídě. Zkusili jsme si v rychlosti shrnout celý děj filmu. Tady už byl menší problém, jelikož některým žákům se plete dohromady první díl s druhým dílem, *Hledá se Doris*. Ale nakonec jsme to zvládli.

- „Nemo byl chycen a jeho novým domovem se na čas stalo akvárium v ordinaci pana zubaře. Pamatujete si, jaké kamarády tam potkal? “

Jelikož film je opravdu oblíbený, nezapomněly děti ani na jednoho z kamarádů.

- „A vzpomenete si, kde ty ostatní ryby bydlely a jaké další předměty jsme tam mohli zahlédnout? “

Tato otázka byla trochu horší a musela jsem žákům poradit. Vzpomněli si na rostliny, lebku. Proto jsem jim ještě připomněla přilbu od potápěčské výzbroje, rozbitý sud, mušle s perlou, vrak rozbité lodi a truhlu.

Následně jsem jim ještě chvíli vyprávěla o filmu a snažila se je namotivovat na úkol, který je čekal.

„Akvárium v tomto filmu je mořského typu, to znamená, že i voda by měla být slaná a ryby, které zde žijí, jsou mořské. Proto i doplňky, které v tomto filmu můžeme zahlédnout, měly nádech toho, co se může nacházet na dně moře. No a jak víme, když se něco ve vodě otevře, nebo když my dýcháme pomocí dýchacích přístrojů na potápění, nebo když dovádíme

ve vodě, vždy se vytvoří bubliny. Vzpomene si někdo, když byl Nemo už v tom akváriu, na scénu, kde jedna z rybek hlídala bubliny? Já vám tedy tu krátkou část filmu pustím. “

Ukázku jsem jim pustila. Všichni se scénce zasmáli a hned si i vzpomněli, že tam tato vtipná část je. Rozdali jsme si čtvrtky, papírová brčka a žáci si došli pro vodu do kelímků a oblékli si ochranné oděvy. Poté jsem všechny postupně obešla a každému jsem kápala pár kapek jaru do kelímku s vodou. Nadešel čas, říct si, co nás čeká a jak budeme postupovat. Žákům jsem vysvětlila, že se jedná o takzvanou techniku tištění bublin na čtvrtku a že nám ty obtisky, které udělají, mají připomínat bubliny ve vodě. A protože i bubliny, když se na ně podíváme, mají různé barvy a odstíny díky světlu, i naše bubliny budou barevné díky vodovým nebo temperovým barvám.

Mezi tím, co jsem pokračovala ve vysvětlování pracovního postupu, měli si žáci promyslet, jak barevné bubliny budou. Také jsem třídě poradila, aby si vybrali více barev a neupínali se jen na tu jednu vyvolenou. Když už máte promyšleno, kterou z barev začnete, vezmete štětec, namočíte jej ve vodě. Začínající barvu nanese na štětec a opět štětec vložíte do vody. Tímto procesem se voda v kelímku obarví a následuje proces, dětmi tolik oblíbený především v restauracích, foukání do brčka, jenž je ponořen v obarvené vodě. Díky tomu se nám začne vytvářet pěna a bubliny, které tiskneme na čtvrtku. Musíme si však dávat pozor na to, abychom se hranami kelímku také nedotkli čtvrtky, jelikož by se nám obtiskly. Také jsme se s třídou domluvili, že pokud se rozhodnou pro jinou barvu, nejdříve se rozhlédnou po třídě, zda někdo tuto barvu už má a po svolení si ji půjčí od něj. Pokud ji nikdo nemá, dojde si vypláchnout kelímek, napustí si čistou vodu a pokračuje v postupu tak jako na začátku. Když měli žáci bubliny hotové, rozložili jsme si čtvrtky na zem před tabuli a všechny jsme si je postupně prohlédli. Společně jsme si zhodnotili průběh hodiny a její výsledky. Ukázali jsme si, jaké bubliny se povedly, a především samy děti řekly, jak se jim pracovalo. Následoval úklid míst a třídy, jenž by po této činnosti opravdu nutný.

Reflexe

Tato lekce byla velice živá a zábavná. Již při zmínce, že nás tato hodina bude čekat, bylo vidět veliké nadšení. Děti si s chutí připravily svá místa, v rychlosti si doběhly pro vodu, což nebyvalo zvykem, sedly si na svá místa a nedočkavě vyčkávaly na začátek hodiny. Průběh této výtvarné hodiny nebyl však tak bezproblémový, jako tomu bylo u ostatních lekcí. Někteří žáci měli potíže s tvorbou bublin, tedy s foukáním do jarové vody. Důvodem tomu bylo to,

že někteří foukali jen kousek pod hladinou vody. Mnohem lepší postup byl, když brčko měli žáci umístěné co nejbliž ke dnu. Když už se bubliny povedly vytvořit, přišli jsme na to, že vodové barvy nejsou příliš ideální pro jejich obarvení – bubliny byly málo barevné. Kolikrát se stalo, že neměly ani nádech barvy a čtvrtka tedy byla jen vlhká od obtisku. Temperové barvy tedy měly větší uplatnění, a nakonec celá třída upustila od vodových barev a pracovala jen s temperovými barvami. Co mě však nejvíce vylekalo, byla doba funkčnosti brček. V současné době se dají pořídit pouze brčka papírová, která nejsou bohužel tak odolná jako ta plastová, vydrží jen krátkou dobu. Musím uznat, že tento fakt jsem podcenila. Počítala jsem na každého žáka jedno brčko a čtyři kusy měly být rezervní. Během hodiny se postupně začali žáci hlásit, že se jim začínají brčka rozmáčet a rozpadat. Naštěstí jsme to s tímto počtem zvládli, ale pro další lekce z toho plyne ponaučení – lepší více než méně. Jelikož tvorba bublin některé děti opravdu bavila, vznikly nám doslova hory bublin, které pak přetékal z kelímků. Následovala pak samozřejmě potopa, a tak jsem v této chvíli musela zakročit a trochu žáky usměrnit. I přes veškeré nástrahy, které nás potkaly, se obtisky žákům povedly. Každý obrázek byl originální, nenašel se snad jediný, který by byl podobný. V přípravě mám zaznamenanou možnost dokreslení pomocí fixy předměty, které bubliny vytváří, jenž jsou jejich zdrojem. Žákům jsem tuto možnost také dala, ale obrázky se jim líbily takto, a proto se rozhodli, že více do nich zasahovat nebudou.

Tak jak je uvedeno v přípravě k této lekci, na zrealizování nám stačila jedna vyučovací jednotka. Jen finální úklid třídy a míst, jenž byl opravdu nutný, zasáhl do přestávky. Pokud bychom se však rozhodli pro dokreslení předmětů fixou do obrázku, muselo by toto dokončení pokračovat až druhou vyučovací hodinu. Některé čtvrtky byly příliš mokré, a tak potřebovaly dostatek času na uschnutí.

Tuto třídu předmět výtvarná výchova velmi baví. S jejich třídní paní učitelkou dokážou vymyslet a vytvořit pěkné práce. Dle mého názoru jsou jejich obrázky a výtvary mnohdy lepší než u žáků starších ročníků. Proto jsem se nebála s nimi tuto hodinu zrealizovat. Zároveň jsem věděla, že to bude pro ně veliké zpestření, jelikož tento způsob hodiny během roku ještě žáci 2. A neměli.

4.3.5 Lekce pátá: Pocity ryby

Realizace: třída 1.C ZŠ

Počet dětí: 20

Pocity doprovázejí celý náš život. Jsou součástí našeho prožitku či zážitku, kdy pociťujeme různé emoce a napadají nás myšlenky. Pocity mohou být libé či nelibé. Někdy je dokážeme pojmenovat bez problémů a někdy to jde ztěžka. Jsou tedy nepostradatelnou součástí našich životů. Jsou součástí životů nejen lidí, ale i zvířat. To, jaký pocit v daném momentu cítíme, můžeme předvést například tancem, vyjádřit hudbou, dramatizací. Pocity můžeme také přirovnávat, znázorňovat, nebo také spojovat s určitými barvami. Barvy jsou všude kolem nás a za ta léta, co lidstvo na Zemi žije, spojilo si barvy s určitými věcmi. Shodlo se na tom, jak na nás působí, co představují. Cílem naší výtvarné hodiny tedy bylo, zkusit si pomocí temperových barev vyjádřit pocity.

Výchovně vzdělávací cíl

Jelikož žáci pracovali ve skupinách, jedním z cílů této lekce byl rozvoj spolupráce mezi nimi. Dále si rozvíjeli výtvarné citění a citění obecně. Během lekce se pouští několik skladeb, jež doprovází text, proto si zkusili rozvíjet vnímání hudby a v neposlední řadě se učili pracovat s temperovými barvami jinak než se štětcem.

Organizace hodiny proběhla takto:

V den, kdy jsem s žáky realizovala tuto lekci, se na škole konalo fotografování. Žáci tedy přišli upravení a krásně oblečení. Proto jsem rozhodla, že by bylo vhodné, aby se na tuto hodinu výtvarné výchovy převlékli do oblečení určeného pro tělesnou výchovu, jež měli ve svých šatních skříních a předešli jsme tak ušpinění jejich lepšího oblečení. Poté jsem žáky rozdělila do pěti skupin po čtyřech. Chvilí jsme si společně povídali, čímž jsem se je snažila motivovat k práci, také jsme si zároveň řekli, co nás čeká.

- „Jak se dnes cítíte? Já se dnes cítím spokojeně, protože dnešní den trávím s vámi a zároveň se cítím nedočkavě, protože jsem zvědavá, jak se nám povede tato dnešní hodina.“

Následovala chvíle ticha a váhání. Nikdo nechtěl říct, jak se cítí. Snad proto, že se styděli. Proto jsem zkusila vyvolat pár žáků sama. Nakonec se celá třída rozpovídala. Shodli se na tom, že se cítí dobře, šťastně a že se nemohou dočkat prázdnin.

- „Tak a teď mám pro vás zajímavou otázku. Myslíte si, že i zvířata mohou mít nějaké pocity?“

Jednoznačně se shodli, že zvířata city mají. Dávali příklady pocity smutku, když jejich páníčkové odejdou do práce. Naopak pocít štěstí, když se vrátí, když dostanou hračku, mohou se proběhnout po louce nebo si hrát.

- „Teď se zkusíme zamyslet nad něčím jiným. Víme, že nás obklopují různé předměty, věci, rostliny, budovy, lidé a podobně. A to vše vidíme barevně. Barvy jsou všude kolem nás. Myslíte si, že by mohly na nás nějak působit? Ovlivnit to, jak se cítíme? Jak byste se cítili, když byste viděli například žlutou místnost?“

S odpověďmi si třída nebyla příliš jistá. Někdo tvrdil, že by barvy naše pocity mohly ovlivnit, někdo naopak si myslel, že ne a byli i tací, kteří se nepřihlásili vůbec. Proto jsem jim vysvětlila, že barvy na nás působí – na naše city, chování, že mohou ovlivňovat například pocit hladu, únavy a podobně. Zároveň jsme žákům přečetla text o barvách, jenž je součástí přípravy k této lekci. Text jsem však nečetla doslovně. Trochu jsem si jej upravovala, aby byl jednodušší a srozumitelnější pro žáky první třídy.

Po přečtení textu jsem žákům shrnula a vysvětlila, co nás čeká:

„Každé skupině připravím někde ve třídě kus papíru. Vy si k němu sednete, připravíte si k ruce temperové barvy. Poté vám budu číst příběh o rybě. Text budu číst po částech a vždy vám k té určité části pustím skladbu, která doprovází text a měla by vám pomoci zjistit, jak se asi ta ryбка zrovna cítí. Můžete si zavřít oči a zkusit se vcítit do té ryby. Když už víte, vezmete si temperovou barvu, jež bude představovat pocity ryby, také si můžete vedle na paletách namíchat jiný odstín barvy, či použít i více barev najednou, je to zcela na vás. Tu barvu si vymáčknete do ruky a svými prsty budete malovat tahy po papíru tak, jak to budete cítit. Se spolužáky můžete své tahy různě propojovat, míchat do sebe a díky tomu vám vznikne společný obraz.“

Skupiny žáků jsem postupně odvedla na místo s kusem papíru, který jsem jim přidělila. Ještě jednou jsme si ve zkratce připomněli, jak budou pracovat, a začali jsme. Postupně jsem třídě četla text, pouštěla k jednotlivým částem skladby a nechala skupiny samostatně pracovat. Když jsme skončili, jako první následovalo nutné umytí rukou a míst, kde se tvořily obrázky. Když bylo vše na svém místě, s žáky jsme se přemístili k tabuli. Společně jsme si prohlédli obrázky, porovnali je a řekli jsme si, jak se jim pracovalo.

Reflexe

Tato lekce je dle mé přípravy určena žákům čtvrtých až pátých ročníků. Když jsem však představovala můj projekt paní třídní učitelce, zaujala ji tato lekce. Proto jsme se domluvily, že ji zkusím zrealizovat s její třídou. To mě velice potěšilo, jelikož jsem díky tomuto rozhodnutí měla možnost zjistit, zda je lekce dobře určena žákům vyšších ročníků, či ji zvládnou i mladší žáci.

A na tuto skutečnost hned navážu. Musím říct, že třídu tato hodina zaujala. Pracovali přesně tak, jak jsme se domluvili. Vždy se zaposlouchali do textu, i do skladeb. Některé skladby dokonce poznávali, jelikož je znali z filmů či pohádek. Také poznali, že všechny skladby byly odehrány na housle. Když jsem pozorovala žáky při výběru barev, bylo zajímavé srovnávat volbu jejich s volbou mou vlastní. U jedné skupiny jsem si všimla, že používali hodně tmavých barev, i přesto že pocity ryby měly být veselé, spokojené. V tu chvíli mě napadla myšlenka, zda žáky hodina nezaujala jen proto, že mohou pomocí rukou „matlat“ papír, aniž by jim někdo mohl říct, že to dělají špatně. Proto jsem ani chvíli neváhala a zeptala jsem se jich na jejich názor, jak se asi ryba zrovna cítí. Odpověděli, že vesele, ale jelikož se jim černá barva líbí a nemají ji spojenou se smutnými pocity, použili právě tuto barvu. Naopak zde byl moment, kdy se jeden chlapec rozbřečel, jelikož část textu byla opravdu smutná. Proto jsem ho uklidnila, aby se o rybu nestrachoval, že příběh určitě dopadne dobře. A tak se tedy uklidnil a pracoval v klidu dál. Ke konci příběhu začali být žáci trochu nesoustředění a začali si více mezi sebou povídat a pokřikovat. Proto jsem si uvědomila, že pokud bych s mladšími žáky tuto hodinu chtěla opět zrealizovat, mohla bych text trochu zkrátit. Třídu jsem zklidnila, poukázala jsem na část skladby, kde mohli slyšet dvoje housle, které představovaly přátelství dvou ryb, které se poznaly a měly spolu žít v akváriu a tvorbu jsme úspěšně dokončili. Jak jsem již zmiňovala, tato třída je živější, proto se dalo předpokládat, že v klidu po celou dobu nevydrží být. Jelikož barvy byly opravdu všude, museli se žáci nejprve dojit umýt. Seřadila jsem si je a společně jsme

šli na záchody, kde bylo více umyvadel, mytí tedy probíhalo rychleji a měla jsem je pod kontrolou. Následně jsme uklidili třídu a šli jsme si společně zhodnotit práci. Všem se tedy hodina líbila, bylo vidět, že příběhu a hudbě porozuměli, stejně jako i tomu, co ryba zrovna prožívala, a poznala jsem, že se opravdu snažili vše co nejlépe vyjádřit. V jednotlivých skupinách pracovali všichni dobře, dokázali se shodnout bez křiku a hádek, půjčovali si barvy, pomáhali si. Během tvorby nás nic nezaskočilo, nebyl žádný problém, snad jsem jen žáky upozornila, aby si hlídali množství barvy, které použijí, jelikož v jedné skupině se jim podařilo papír trochu protrhnout. Také je samozřejmě důležité, aby byl k dispozici přístup k internetu kvůli pouštění skladeb.

Pro realizaci této lekce nám jedna vyučovací jednotka stačila. Jen jsme ještě k ní museli využít přestávku před výtvarnou výchovou k tomu, abychom došli do šaten pro oblečení na tělesnou výchovu a aby se žáci stačili převléct.

Ač jsem měla z této výtvarné výchovy obavy, dopadla dobře. Potěšilo mě, že i žáky oslovila a že se jí tak hezky zhostili. Věřím tomu, že by tato hodina probíhala v úplně jiné atmosféře ve vyšším ročníku a bylo by zajímavé porovnat tyto hodiny.

4.4 Reflexe a závěrečné zhodnocení realizované výtvarné řady

Jelikož doba, kdy jsem začala realizovat výtvarnou řadu, nebyla příliš příhodná, musela jsem improvizovat. Původním plánem byla realizace této výtvarné řady v jedné třídě. Jelikož školy byly uzavřené a nevědělo se, kdy žáci budou moct opět usednout do lavic, musela jsem zvolit jinou variantu. Díky ochotě a dobrým kontaktům pana inženýra Pitnera jsem dostala možnost uspořádat setkání s dětmi, které jej navštěvují a s nimi zrealizovat dvě lekce. Zpočátku se přihlásilo více zájemců a vypadalo to, že se mi podaří uskutečnit hned tři lekce. Bohužel se postupně začali odhlašovat, ale i tak jsem si vážila toho, že jsme setkání nemuseli úplně zrušit a přišel alespoň zbytek, který byl rozdělen podle časů, které jsme domluvili spolu s rodiči. Nakonec se otevřely i školy a mně se podařilo zrealizovat ještě další tři lekce ve dvou třídách v 1. C a 2. A, kde jsem působila jako asistentka pedagoga.

Z celého projektu výtvarné řady „Akvárium“ bylo tedy uskutečněno celkem pět lekcí. Ve všech skupinách, ať už zájemců, kteří přišli o víkendu, nebo ve třídách byla příjemná atmosféra. Všichni vzájemně spolupracovali, pomáhali si, zdokonalovali své dovednosti v rozmanitých technikách. Některé techniky byly pro žáky zcela nové a po společné diskusi

mě potěšilo, když jsem se dozvěděla, že je zaujaly a bavilo je takto pracovat na určeném úkolu. Žáci pracovali ve skupinách, ale také individuálně. Během tvorby si vyzkoušeli nejen imaginaci, ale také tvorbu experimentální, plošnou, studijní. V případě, že bychom měli možnost zrealizovat celý projekt, měli by možnost vyzkoušet i prostorovou tvorbu. Většinu materiálu potřebného k tvorbě, měli žáci ve svých kufříčích určených na výtvarnou výchovu. Některý materiál jsem sehnala osobně, ale musím vyzdvihnout, že pokud jsem zadala v dostatečném předstihu, co bude na následující hodinu potřeba přinést, téměř všichni žáci splnili zadání a věci na hodinu opravdu přinesli.

Během realizace celé výtvarné řady jsem se snažila děti co nejvíce zaujmout, co nejvíce informací a poznatků jim předat a zároveň jsem se snažila stále vycházet z cílů, jež se vztahují k jednotlivým lekcím. Jelikož se žáci několik měsíců museli vzdělávat pouze formou distanční výuky, museli využít co nejvíce času k tomu, aby si veškeré probrané látky mohli společně s paní učitelkou zopakovat a dohnat to, co nestihli, jelikož měli například špatné internetové spojení. Pro nás to tedy znamenalo, vždy se vejít podle rozvrhu do času vymezeného na výtvaru výchovu. Jak v první třídě, tak i v druhé třídě měli žáci jednu vyučovací jednotku. Dle mých příprav, byly zrealizované lekce navrženy do jedné vyučovací hodiny, a to se nám až na jednu lekci vždy podařilo. Na základní škole Emy Destinové je učebna vyhraněná přímo pro výtvarnou výchovu, ale s oběma třídami jsme zvládli lekce provést v jejich třídách. Během toho času jsem si uvědomila, že by se daly některé lekce také provést venku na zahradě školy. Tuto variantu bych jednou ráda zkusila.

Z této realizace jsem měla trochu obavy. Z toho, zda jsou lekce co nejlépe připravené, jestli během tvorby nenastanou problémy a zda žáci pochopí zadání úkolu a jeho postup. V průběhu realizace jsem však poznala, že díky motivaci a rozhovoru s dětmi před zahájením lekcí, jsou tyto obavy zbytečné. Přípravy, které jsem připravila a byly s dětmi vyzkoušené, mi pomohly k uskutečnění těchto hodin, jež byly dle mého názoru vydařené. Zpětná vazba žáků byla pro mě také velmi důležitá. Vždy jsem se snažila třídu vyslechnout a na základě jejich odpovědí, připomínek nebo pochvaly lekce pozměnit a vylepšit.

I přes drobná nedorozumění a menší nedostatky, které se během tvorby mezi žáky občas projevily, hodnotím realizaci výtvarné řady kladně. Byla jsem spokojená a potěšená jejich pracemi. Také ohlasy žáků na jednotlivé lekce byly pozitivní. Jak jsem již zmiňovala, zaujaly je nové techniky, jinak zorganizovaná vyučovací hodina.

Díky tvorbě tohoto projektu jsem měla možnost se více zamyslet a rozvinout svoji výtvarnou kreativitu a smysl pro organizaci.

Do budoucna doufám, že se mi podaří zrealizovat celý projekt této výtvarné řady a následně uspořádat s žáky výstavu pro školu a rodiny žáků.

Závěr

Teoretická část práce byla věnována vysvětlení, co si představit pod pojmem akvárium a jak jej založit. Také zde byla nastíněna historie oboru akvaristiky. Dozvídáme se zde, jak se tento obor postupně vyvíjel a jak si počínal v určitých obdobích dějin. Následuje kapitola, která byla nazvána Malá vodní království ve výtvarném umění. V této části práce byly zmíněny kultury a výtvarné slohy, ve kterých se lze setkat s motivem a námětem této práce, byť i jen jeho některými částmi. Zároveň se zde dozvídáme, že vzniklo umění, které je spojováno s akváriem. Jedná se o design akvárií, který se nazývá aquascaping. Poslední kapitola teoretické části se zabývala výtvarně projektovým vyučováním a druhy výtvarných řad.

Projektová část se věnovala přípravě a realizaci tematické řady „Akvárium“ pro žáky 1. stupně ZŠ. Tato tematická řada se zabývala přiblížením podvodního prostředí akvária v rámci různorodých výtvarných činností a technik. Jednotlivé lekce se postupně věnovaly jednotlivým prvkům a částem akvária, které se žáci učí poznávat do detailů a vnímat je jako umělci. Zároveň jsou děti vedeny nahlížet na akvárium z různých úhlů pohledů a převést podvodní svět do reálné místnosti.

Realizace celého projektu probíhala v době, kdy byla vyhlášena pandemie covidu - 19. Školy byly v jednu dobu uzavřené. Výuka byla vedena v omezených a zpřísněných podmínkách. Proto byly některé lekce odučeny mimo školní půdu. V rámci dobrých kontaktů se podařilo svolat skupinu zájemců, kteří byli různých věkových kategorií. Zbytek lekcí byl zrealizován na základní škole Emmy Destinové, kde jsem v té době působila jako asistent pedagoga. Konkrétně se jednalo o žáky tříd 1. C a 2. A. Bylo tedy zajímavé pozorovat rozdíly v průběhu jednotlivých lekcí. Na jedné straně se lekcí zhostili dobrovolníci, kteří se navzájem neznali, každý z nich navštěvující jinou školu. Na druhé straně jsem měla možnost pozorovat dvě třídy, které spolu tráví ve třídách společný čas během výuky, někdy i po výuce.

Všechny skupiny se jednotlivých lekcí zhostily velice dobře. Žáci byli k sobě přátelští a ochotní. Navzájem si pomáhali a radili si, ve slabších chvílích se navzájem povzbuzovali. Všichni byli vnímaví a celkem obratní ve výtvarném vyjadřování. V průběhu lekcí pracovali dobře, celkem pozitivně reagovali na všechny nabízené podněty. Někteří se přiučili novým výtvarným technikám a postupům. V rámci lekcí se tedy podařilo rozvíjet a prohlubovat vzájemné vztahy mezi nimi. Podařilo se zaktivovat ty jedince, kteří si nevěděli rady, jak se zadání zhostit.

Podařilo se rozvinout jejich výtvarné cítění, vnímání, a především přenést na ně pozitivní vztah k umění.

Příprava výtvarných projektů je náročná na přípravu a promyšlení. Výsledky jsou však zajímavé a v rámci realizování lekcí v jedné třídě lze pak následně uspořádat výstavu, která je výborným prostředkem pro další sblížení mezi rodiči a dětmi a pro příjemné strávení společného času, který v dnešní době v některých rodinách někdy chybí.

Ač to nebylo zpočátku jednoduché, realizace vybraných lekcí výtvarného projektu se podařila a mohla by být v budoucnu využitelná během hodin výtvarných vyučovacích jednotek i ostatních pedagogických pracovníků na 1. stupni základních škol.

Seznam použitých zdrojů

Monografické zdroje

GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů. ISBN 80-207-0416-7.

KOSLOWSKI, Ingo. *Aquarien Spaß für Kinder*. 7. Mnichov: GRÄFE UND UNZER Verlag, 2009. ISBN 978-3833812040.

KRČEK, Karel. *Historie akvaristiky v českých zemích*. Praha: Ing. Karel Krček, 2016. ISBN 80-86960-73-0.

PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ ET AL., Božena. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-55-9.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003. ISBN 80-7290-129-x.

ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy. Texty pro distanční studium*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-729-0121-4.

ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-121-4.

ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: SARAH, 1997. ISBN 80-902267-2-8.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.

Zahradnický slovník naučný. Ilustrovala Helena ATANASOVÁ. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2001. ISBN 80-85120-51-8.

Elektronické zdroje:

Akvárium: Dekorování akvária: krásný design DIY. *Fashion decorexpro.com* [online]. [cit. 2023-04-13]. Dostupné z: <https://fashion-cs.decorexpro.com/akvarium/oformlenie/>

Angélique: Ve světě krále Slunce: Bazény a fontány ve Versailles - Pyramide. Online. In: Angélique: Ve světě krále Slunce. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <https://angelique.cz/angelique.international/architektura-versailles-fontana-pyramide.php>.

Dekorace akvária: Umění, které je třeba promyslet. In: *Rybíčky* [online]. [cit. 2023-04-13]. Dostupné z: <https://rybicky.wity.cz/dekorace-akvaria-umeni-ktere-je-treba-promyslet/>

Evoluce člověka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Evoluce_%C4%8Dlov%C4%9Bka#Homo_habilis

Jak vyčistit akvárium? Odkalování, výměna vody a čištění skel. *INVITAL Rostlinna - akvaria.cz* [online]. [cit. 2019-6 -210]. Dostupné z: <https://www.rostlinna-akvaria.cz/jak-na-cisteni-akvaria-165>

KATEŘINA, Lojdrová. *Projektové vyučování* [online]. 2012 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: https://katkalojdrova.weebly.com/uploads/2/4/3/0/24306750/projektove_vyucovani.pdf

KLOSOVÁ, Lenka. *Voda: Výtvarná řada pro děti 1. stupně ZŠ* [online]. České Budějovice, 2017 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/46526974-Voda-vytvarna-rada-pro-deti-1-stupne-zs.html>. Závěrečná práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

NOVÁKOVÁ, Denisa. *Využití výtvarné výchovy na prvním stupni základní školy v rámci mezipředmětových vztahů* [online]. České Budějovice, 2016 [cit. 2022-04-09].

Dostupné z: <https://adoc.pub/vyuiti-vytvarne-vychovy-na-prvnim-stupni-zakladni-koly-v-ram.html>. Závěrečná práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

PACLÍKOVÁ, Marie. *Výtvarná výchova na prvním stupni ZŠ v mezioborovém pojetí* [online]. Brno, 2018 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/th/be8r0/Diplomova_prace_Marie_Paclikova_425683.pdf.

Diplomová práce. Masarykova Univerzita.

Projekt. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-03]. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Projekt>

Projektové vyučování. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-04-03]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Projektov%C3%A9_u%C4%8Den%C3%AD

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

RŮŽIČKA, Jiří. AKVARISTIKA: O potrefené huse. *Neviditelný pes* [online]. 21.5.2007 [cit. 2023-02-10]. ISSN 1212-673X. Dostupné z:

https://neviditelnypes.lidovky.cz/zviretnik/akvaristika-o-potrefene-huse.A070520_222426_p_zviretnik_dru

SKRLANTOVÁ, Martina. *Projektové vyučování výtvarné výchovy na základní škole praktické* [online]. Praha, 2008 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z:

file:///C:/Users/Maky/Downloads/DPTX_2007_2_11410_OSZD001_71495_0_59896.pdf. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta.

STUDENT, Martin. Historie zahradních jezírek - Jezírka-Zahrady s.r.o. In: *Jezírka a zahrady s.r.o.: Realizace zahradních jezírek na klíč* [online]. 8. 3. 2011 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <http://www.jezirka-zahrada.cz/clanky/historie-zahradnich-jezirek>

Surrealismus. *Umělecké směry* [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://umeleckystyl.webnode.cz/surrealismus/>

Umění druhé poloviny 20. století. *History of art* [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <http://dejinyumeni.blogspot.com/p/umeni-druhe-poloviny-20stol.html>

Seznam příloh

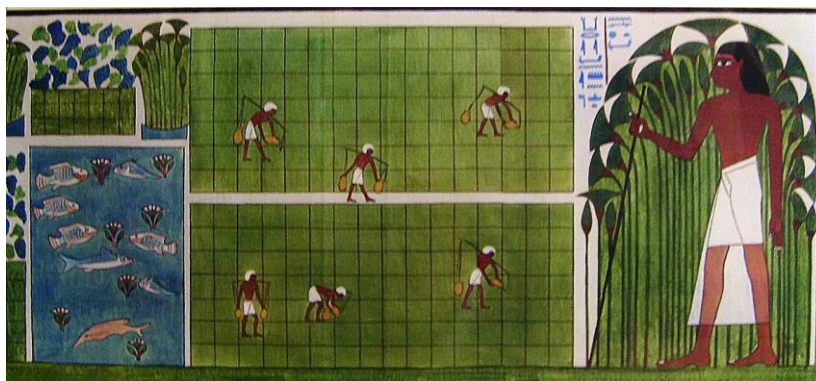
I.	Obrázkový materiál k teoretické části.....	70
II.	Fotodokumentace projektové části	82
III.	Přípravy na jednotlivé lekce	99

Přílohy:

I. Obrázkový materiál k teoretické části

Obr. 1: Nástěnná malba z Nebamunovy hrobky v Thébách⁷³

Obr. 2: Malba zahrady z egyptské hrobky v Karhanu⁷⁴

⁷³ *Tomb-painting*. Online. In: FORGET, Yann. British Museum. Dostupné z: https://www.britishmuseum.org/collection/object/Y_EA37983. [cit. 2023-02-13].

⁷⁴ SiefkinDR. *File:Gardens of Nakh 1.JPG*. Online. In: Wikimedia Commons. 2012. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gardens_of_Nakh_1.JPG?uselang=cs.. [cit. 2023-02].

Obr. 3: Zahrada v nympheu v Casa del Bracciale d'Oro v Pompejích⁷⁵

Obr. 4: Zahradní motiv ve Villa di Poppaea v Oplontis u Pompejí⁷⁶

⁷⁵ BOLOGNINI, Stefano. *File:Affresco romano giardino pompeii 5.JPG*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Affresco_romano_giardino_pompei_5.JPG. [cit. 2023-02-13].

⁷⁶ *Villa Oplontis (Torre Annunziata)*. Online. In: , ho visto nina volare. Flickr.com. 2012. Dostupné z: <https://www.flickr.com/photos/41099823@N00/8020747106/>. [cit. 2023-02-13].

Obr. 5: Ryby

Obr. 6: Giuseppe Arcimboldo – Voda ⁷⁸

⁷⁷ GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů, s. 123.

⁷⁸ Dguendel. File:Kunsthistorisches Museum Wien, Giuseppe Arcimboldo, Wasser.JPG. Online. In: Wikimedia Commons. 2016. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kunsthistorisches_Museum_Wien,_Giuseppe_Arcimboldo,_Wasser.JPG. [cit. 2023-02-15].

Obr. 7: Oltář v katedrále St. Bavo, Jan van Eyck⁷⁹

Obr. 8: Hieronymus Bosch – Zahrada rozkoší⁸⁰

⁷⁹ *File:Hubert van Eyck 040.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hubert_van_Eyck_040.jpg. [cit. 2023-02-15].

⁸⁰ *File:The Garden of Earthly Delights by Bosch High Resolution.jpg*. Online. In: Wikimedia CommonsFile:The Garden of Earthly Delights by Bosch High Resolution.jpg. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Garden_of_Earthly_Delights_by_Bosch_High_Resolution.jpg. [cit. 2023-02-15].

Obr. 9: Leonardo da Vinci – Studie vody⁸¹

Obr. 10: Jan van Os – Flowers in a Goldfish Bowl in a Landscape with a Tower⁸²

⁸¹ *File:Leonardo da vinci, Study of water.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Leonardo_da_vinci,_Study_of_water.jpg. [cit. 2023-02-15].

File:Leonardo da vinci, Studies of water.jpg. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Leonardo_da_vinci,_Studies_of_water.jpg. [cit. 2023-02-15].

⁸² *Flowers in a Goldfish Bowl in a Landscape with a Tower*. Online. In: ART UK. Dostupné z: <https://artuk.org/discover/artworks/flowers-in-a-goldfish-bowl-in-a-landscape-with-a-tower-101089>. [cit. 2023-02-18].

Obr. 11: Dvorský ples – Antoiien Wateau⁸³

Obr. 12: La cascade (The Fountain) – Antoine Watteau⁸⁴

⁸³ Les plaisirs du bal. Online. In: ART UK. Dostupné z: <https://artuk.org/discover/artworks/les-plaisirs-du-bal-200410>. [cit. 2023-02-15].

⁸⁴ *File:After Antoine Watteau - La cascade (The Fountain), P395.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:After_Antoine_Watteau_-_La_cascade_\(The_Fountain\),_P395.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:After_Antoine_Watteau_-_La_cascade_(The_Fountain),_P395.jpg). [cit. 2023-02-15].

Obr. 13: Park vily d' Este – Fragonard⁸⁵

Obrázek 14: Ilja Repin – Sadko v Podvodním království⁸⁶

⁸⁵ *Het park gezien vanuit de Villa d'Este, Jean Honoré Fragonard, 1763 - 1764.* Online. In: Rijks museum. Dostupné z: <https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/RP-P-1959-92>. [cit. 2023-02-15].

⁸⁶ *Sadko.* Online. In: *Google Arts and Culture.* Dostupné z: <https://artsandculture.google.com/asset/PgFUvF6cbe8PYQ>. [cit. 2023-02-18].

Obr. 15: Claud Monet – Lekníny⁸⁷

Obr. 16: Camille Pissarro – Zahrada v Tuileriích v jarním jitru⁸⁸

⁸⁷ *File:Monet - water-lily-pond-1919-4.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Monet_-_water-lily-pond-1919-4.jpg. [cit. 2023-02-18].

⁸⁸ The Garden of the Tuileries on a Spring Morning. Online. In: Metropolitan Museum of Art. Dostupné z: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/110001761>. [cit. 2023-02-18].

Obr. 17: Childe Hassam – Bowl of Goldfish⁸⁹

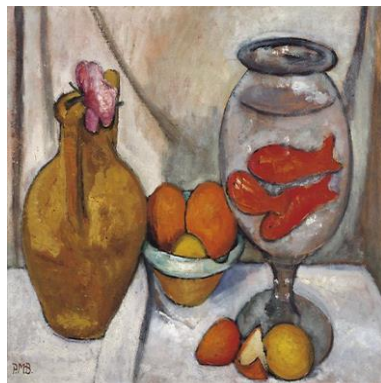
Obr. 18: Lubomír Krátký – Zátiší s rybami⁹⁰

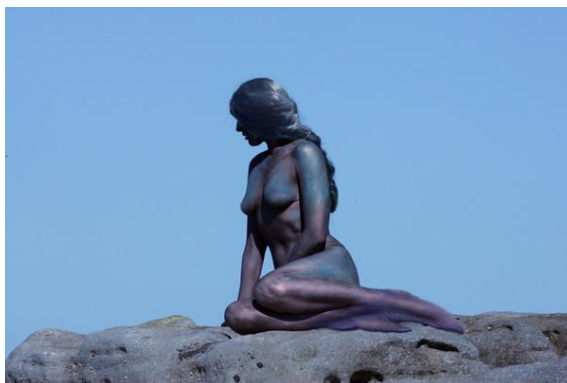
Obr. 19: Jan Hainais – 4 ryby⁹¹

⁸⁹ File: 'Bowl of Goldfish' by Childe Hassam, 1912.jpg. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%27Bowl_of_Goldfish%27_by_Childe_Hassam,_1912.jpg. [cit. 2023-02-18].

⁹⁰ Kubismus, obrazy s prvky kubismu: *Zátiší s rybami*. In: Malíř Lubomír Krátký [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://kratkylubomir.estranky.cz/fotoalbum/kubismus--obrazy-s-prvky-kubismu/-zatisi-s-rybami-.html>.

Obr. 20: P. M. Becker – Still Life with Fish Bowl⁹²

Obr. 21: socha Malá mořská víla⁹³

⁹¹ Kubistické obrazy Hinais Galerie. In: 4 RYBY [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.kubistickeobrazy.cz/4-ryby/>.

⁹² File:Paula Modersohn-Becker (1876-1907), Still Life with Fish Bowl , c.1906. Oil on canvas, 50.5 x 74 cm, Von der Heydt Museum, Wuppertal, Germany.jpg. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paula_Modersohn-Becker_\(1876-1907\),_Still_Life_with_Fish_Bowl_,_c.1906._Oil_on_canvas,_50.5_x_74_cm,_Von_der_Heydt_Museum,_Wuppertal,_Germany.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paula_Modersohn-Becker_(1876-1907),_Still_Life_with_Fish_Bowl_,_c.1906._Oil_on_canvas,_50.5_x_74_cm,_Von_der_Heydt_Museum,_Wuppertal,_Germany.jpg). [cit. 2023-02-18].

⁹³ Little Mermaid Statue. Online. In: RINALDI, Eva. Flickr.com. 2013. Dostupné z: <https://www.flickr.com/photos/humanstatuebodyart/9545015404/>. [cit. 2023-12-05].

Obr. 22: plastika Třeboňský kapr⁹⁴

Obr. 23: Fontána s mušlemi⁹⁵

⁹⁴ Plastika Třeboňský kapr na kruhovém objezdu v Táboritské ulici v Třeboni. Online. In: Drobné památky. 2019. Dostupné z: <https://www.drobnepamatky.cz/node/26364>. [cit. 2023-06-15].

⁹⁵ Vlastní zdroj

Obr. 24: Fontána Pyramide⁹⁶

⁹⁶ *Pyramide*. Online. In: Angélique: Ve světě krále Slunce. Dostupné z: <https://angelique.cz/angelique.international/architektura-versailles-fontana-pyramide.php>. [cit. 2023-06-15].

II. Fotodokumentace projektové části

Mé vysněné akvárium

Obr. 1: Motivace žáků

Obr. 2: Návrh akvária tužkou

Obr. 3: Kresba suchými křídami

Obr. 4: Kresba suchými křídami (celá třída)

Obr. 5: Představení vyzněných akvárií

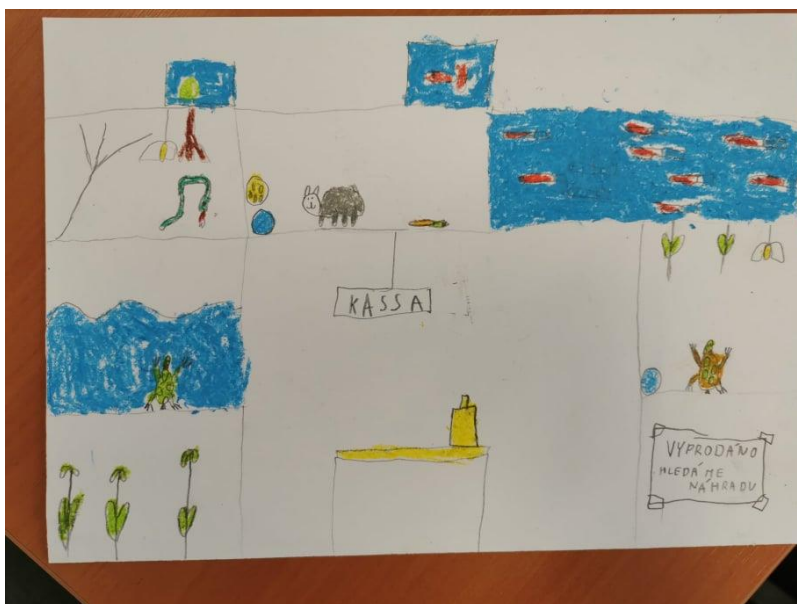

Obr. 6: Hotové výkresy

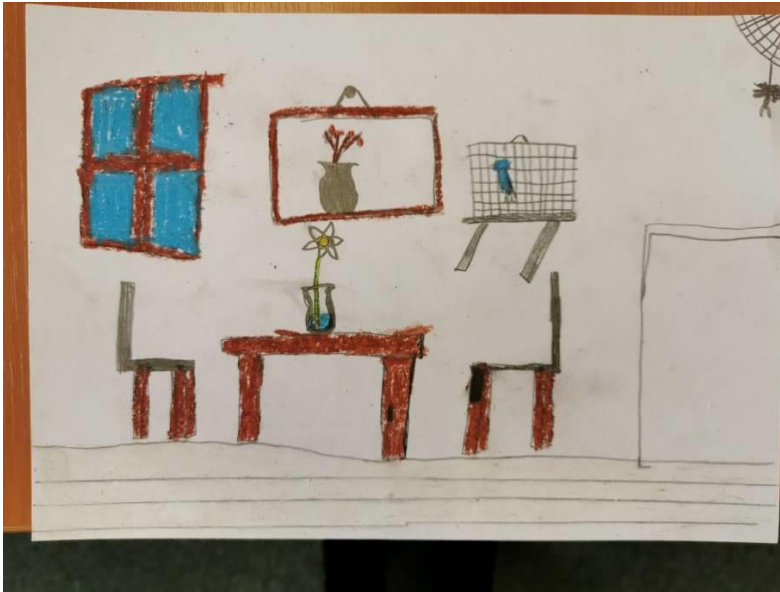
Co vidí ryba za sklem akvária

Obr. 7: Kresba olejovými barvami

Obr. 8: Zverimex

Obr. 9: Jídelní kout

Obr. 10: Televizor

Akvarijní rybička

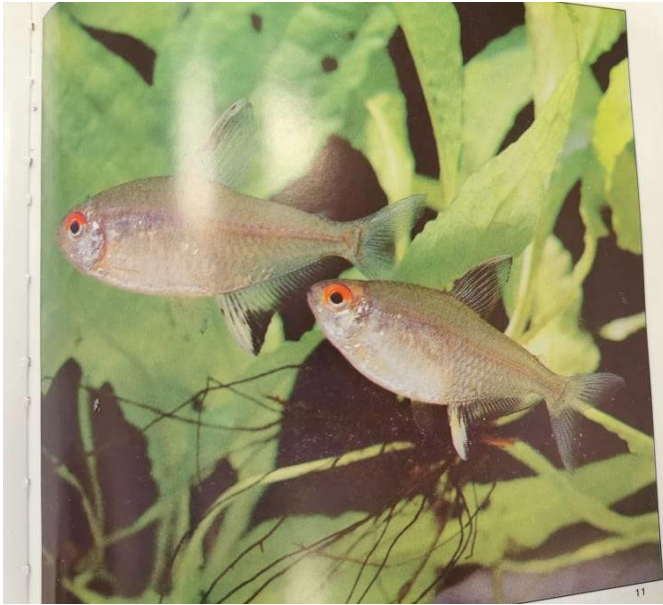
Obr. 11: Kresba akvarijské ryby dle předlohy

Obr. 12: Předloha 1

Obr. 13: Výkres dle předlohy 1

Obr. 14: Předloha 2

Obr. 15: Výkres dle předlohy 2

Obr. 16: Předloha 3

Obr. 17: Výkres dle předlohy 3

Obr. 18: Předloha 4

Obr. 19: Výkres dle předlohy 4

Obr. 20: Předloha 5

Obr. 21: Výkres dle předlohy 5

Bubliny v akváriu

Obr. 21: Výroba bublin

Obr. 22: První povedené bubliny

Obr. 23: Hora bublin

Obr. 24: Bubliny na čtvrtce

Obr. 25: Hotové obrázky 1

Obr. 26: Hotové obrázky 2

Pocity ryby

Obr. 27: Začátek příběhu

Obr. 28: Vyjadřování pocitů ryby barvami

Obr. 29: Pokračování ve vyjadřování pocitů ryby

Obr. 30: Hotový obrázek Pociťů ryby 1

Obr. 31: Hotový obrázek Pocitů ryby 2

Obr. 31: Hotový obrázek Pocitů ryby 3

Obr. 32: Hotový obrázek Pocitů ryby 4

III. Přípravy na jednotlivé lekce

Námět: Mé vysněné akvárium

Typ výtvarné činnosti: imaginace, studium skutečnosti

Doporučený ročník: 1.-5. třída

Časový úsek: 1 vyučovací hodina

Výchovně vzdělávací cíl:

- 1) Žák si osvojí správný výtvarný postup
- 2) Žák si osvojí práci se suchými křídami
- 3) Žák se naučí rozmísťovat do prostoru
- 4) Žák si rozvíjí samostatnost
- 5) Žák si rozvíjí svou výtvarnou představivost
- 6) Žák rozvíjí své citové a smyslové schopnosti

Motivace:

Jistě jste už každý někdy viděl akvárium – v zoologické zahradě, ve zverimexu, v restauraci. Nebo má někdo doma akvárium?

Zavřete si oči a zkuste si vzpomenout, jak akvárium vypadalo. (Poté pár žáků učitel vyvolá.)

Následně si můžeme s žáky vyhledat na internetu ukázky akvárií a ukázat si pár příkladů.

A dnes si právě namalujeme akvárium, ale bude to akvárium takové, jaké byste si přáli vy sami. Fantazii se meze nekladou. Může to být jakékoliv akvárium – strašidelné, pohádkové, je to pouze na Vás.

Formulace výtvarného úkolu:

Namalujte akvárium, které by se Vám jednou líbilo mít.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Technika: práce se suchými křídami

Pomůcky a materiál:

- Čtvrtka A4
- Suché křídý
- Barevné papíry
- Fixy
- Tužka
- Nůžky
- Lepidlo
- Ochranný oděv
- Ubrus či noviny (na pokrytí lavice)

Kritéria hodnocení:

- originalita výkresu
- rozmístění objektů a práce s křídou a s dalším materiálem

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

- Úvod a motivace žáků (5-10 minut)

- Příprava pracovního místa **(3 minuty)**
- Samostatná práce žáků **(25 minut)**
- Úklid pracovního místa **(2-3 minuty)**
- Společné hodnocení **(5-10 minut)**

Postup:

- 1) Žáci si na čtvrtku slabě tužkou připraví návrh jejich akvária.
- 2) Následně začneme tím, že si žáci vytvoří „vodu“ v akváriu (pomocí modré křídly).
- 3) Pokračují dál v malování.
- 4) Je možné využít i barevné papíry, vedle si připravit živočichy, rostliny, doplňky, které v akváriu chtějí mít a následně si je vystříhnou a nalepit na čtvrtku. Lze použít i fixy, kterými mohou obtáhnout obrysy či domalovat drobné doplňky.

Způsob hodnocení:

Každý žák se postaví před tabuli, ukáže své akvárium a popíše své akvárium. Poté jej položí na zem. Hodinu uzavřeme tím, že se všichni přesuneme k jejich výtvorům, ukážeme si, co se povedlo, na co si příště dát pozor a jak si poradit.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

Námět: Co vidí ryba za sklem akvária

Typ výtvarné činnosti: imaginace

Doporučený ročník: 1.-5. třída

Časový úsek: 1 vyučovací hodina

Výchovně vzdělávací cíl:

- 1) Rozvoj představivosti a fantazie
- 2) Rozvoj trpělivosti
- 3) Osvojení práce s olejovými pastely

Motivace:

Děti, představte si, že máte doma akvárium, nebo jste jej zahlédly například v obchodě, ve třídě, ...

Co podle Vás mohou ryby za sklem akvária vidět?

Vy si představte, kde Vaše akvárium stojí, a namalujte, co ryby vidí.

Formulace výtvarného úkolu:

Namalujte, co ryby vidí za sklem akvária.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Technika: kresba olejovými pastely

Pomůcky a materiál:

- Čtvrtka A4 nebo papír určený pro malbu pastelem (modrý odstín)

- Olejové pastely
- Ubrus či noviny (na pokrytí lavice)
- Ochranný oděv

Kritéria hodnocení:

- originalita výkresu
- práce s barvami

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

- Úvod a motivace žáků **(5-10 minut)**
- Příprava pracovního místa **(2 minuty)**
- Samostatná práce žáků **(25 minut)**
- Úklid pracovního místa **(2 minuty)**
- Společné hodnocení **(6 minut)**

Způsob hodnocení:

Žáky jednotlivě během hodiny budu obcházet. Řekneme si, co je hezké, co se povedlo, co by chtělo příště vylepšit a na co si dát pozor. Postupně bychom obrázky vyvěsili na nástěnku, aby si každý mohl všechny prohlédnout.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

Námět: Akvariijní rybička

Typ výtvarné činnosti: studium skutečnosti

Doporučený ročník: 3.-5. třída

Časový úsek: 1 vyučovací hodina

Výchovně vzdělávací cíl:

- 1) Žák si rozvíjí smyslové vnímání
- 2) Žák si osvojí práci s tužkou a barvami
- 3) Žák si rozvíjí vnímání detailu
- 4) Žák si rozvíjí trpělivost

Motivace:

Máte všichni u sebe mobilní telefony?

Dnes vám povolím je během hodiny použít. Pokud mobil nemáte, nevadí, použijete atlas.

A co nás dnes čeká? Zkusíte si malovat podle předlohy. Vyberete si jednu akvariijní rybu a tu co nejpřesněji namalujete podle obrázku, který si vyhledáte.

Formulace výtvarného úkolu:

Namaluj co nejpřesněji podle přílohy akvariijní rybku.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Technika: kresba tužkou a pastelkami

Pomůcky a materiál:

- Čtvrtka A4
- Tužka
- Pastelky
- Atlas či mobil na vyhledávání obrázku

Kritéria hodnocení:

- podoba předloze
- práce s barvami a tužkou

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

- Úvod a motivace žáků **(3-5 minut)**
- Příprava pracovního místa **(2 minuty)**
- Samostatná práce žáků **(30 minut)**
- Úklid pracovního místa **(2 minuty)**
- Společné hodnocení **(6-8minut)**

Žáci si čtvrtku A4 přepůlí a podělí se se svým spolužákem.

Žák si vybere obrázek akvarijní ryby, a může si nejprve tužkou předkreslit obrys, poté začne pracovat s pastelkami.

K hotovému obrázku napíše název druhu rybky.

Způsob hodnocení:

Žáci jednotlivě přijdou k tabuli, ukážou svůj obrázek a řeknou, jak se nazývá jejich rybka, proč si ji vybrali a jak se jim pracovalo. Následně si shrneme, na co si pro příště dávat pozor,

ukážeme, jaký obrázek je nejvíce podobný předloze a na určitých obrázcích si ukážeme, jaké detaily se povedly, nebo se naopak nepovedlo a na co si dát příště pozor.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

S žáky si připomeneme některé informace, které již o rybách znají z přírodopisu.

Námět: Bubliny v akváriu

Typ výtvarné činnosti: experimentace

Doporučený ročník: 1.-5. ročník

Časový úsek: 1 vyučovací hodina

Výchovně vzdělávací cíl:

- 1) Osvojení práce s temperovými či vodovými barvami
- 2) Práce s barvou (míchání barev, uvědomování si barevných kontrastů)
- 3) Návaznost na vlastní zkušenosti a na mezipředmětové vztahy
- 4) Rozvoj představivosti
- 5) Rozvoj trpělivosti

Motivace:

Viděli jste animovaný film Hledá se Nemo?

Řekněme si v rychlosti děj filmu.

My navážeme na tu část, kdy byl Nemo chycen panem zubařem a jeho novým domovem se stalo akvárium.

Jaké kamarády tam Nemo potkal?

A pamatujete si na to, kde ty ostatní ryby bydlely? A co dalšího se v akváriu nacházelo?

Asi se shodneme, že jedna z nejvtipnějších částí byla ta s bublinami. „Bubliny! Moje bubliny!“

Akvárium v tomto filmu je mořského typu, to znamená, že by voda měla být slaná. Také ty doplňky měly nádech toho, co se může nacházet na dně moře. Jak víme, když se něco ve vodě otevře, nebo když my dýcháme pomocí dýchacích přístrojů na potápění, když dovádíme ve vodě, vždy se vytvoří bubliny. Já vám teď pustím video, kde uvidíme situace, kdy se jsme ty bubliny mohli vidět v Nemovi.

<https://www.youtube.com/watch?v=rA7pwOKq8z0>

A my si dnes takové bubliny zkusíme udělat.

Formulace výtvarného úkolu:

Cílem našeho experimentu je otisknout barevné stopy z napěněného jarového roztoku a napodobit tím tak bubliny v akváriu.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Technika: tisk z výšky obarvených bublin

Pomůcky a materiál:

- Miska či kelímek (můžeme i více kelímků si připravit)
- Voda
- Jar
- Temperové či vodové barvy (lze použít i potravinářské barvivo)
- Brčka
- Čtvrtka A4
- Fixy
- Ubrus či noviny (na pokrytí lavice)
- Hadřík
- Ochranný oděv

Kritéria hodnocení:

- originalita výkresu
- promyšlenost výkresu

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

- Úvod a motivace žáků **(10 minut)**
- Příprava pracovního místa a pomůcek **(3 minuty)**
- Samostatná práce žáků **(24 minut)**
- Úklid pracovního místa **(3 minuty)**
- Společné hodnocení **(10 minut)**

Postup:

- 1) Do kelímku nalijeme vodu, přidáme lžici jaru a dostatek temperové barvy.
- 2) Důkladně promícháme (děti mohou zvolit jakoukoli barvu, popřípadě připravit si i více roztoků různých barev).
- 3) Ponoříme brčko do kelímku a foukáním napěníme roztok tak, aby udělal nepřetékající kopeček (ale bubliny musí být nad okrajem kelímku).
- 4) Vezmeme čtvrtku, položíme na bubliny.
Pozor! pokud čtvrtku položíme až na kelímek, otiskne se i kruhová hrana)
- 5) Po sundání nám vzniknou barevné otisky. Necháme vyschnout.
- 6) Podle fantazie si děti mohou přimalovat truhlu nebo sopku, jakože bubliny vycházejí odtud, nebo si udělat jen vír bublin a pohrát si s barvami.

Způsob hodnocení:

S žáky si rozložíme obrázky na zem, řekneme si, jak se jim pracovalo, zda jsou spokojení.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

Námět: Malování na kameny

Typ výtvarné činnosti: imaginace, experimentace

Doporučený ročník: 3.-5. třída

Časový úsek: 1 vyučovací hodina

Výchovně vzdělávací cíl:

- 1) Rozvoj trpělivosti
- 2) Rozvoj představivosti
- 3) Rozvoj práce s barvami
- 4) Žák si osvojí správný postup
- 5) Naučí se použít jiný podklad na malování (kámen)

Motivace:

Do akvária se dávají různé doplňky – kořeny, kokosová skořápka, skalky, kameny, ...

My si právě dnes zvolíme kameny, které jste si měli přinést a budeme na ně malovat.

Můžete cokoliv – udělejte si z kamene například hlavu zvířátka, můžete si na něj namalovat různé ornamenty nebo jakýkoliv obrázek, který vás napadne. Pak si jej nalakujeme bezbarvým lakem na nehty a zkusíme si jej dát do vody. Obrázek by se neměl smýt a vy, pokud byste měli doma akvárium, si ho můžete vyzdobit dle svého. (učitelka může ukázat obrázky některých kamenů či přinést své na ukázkou)

Formulace výtvarného úkolu:

Namaluj si svůj kamínek dle své libosti.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Technika: malba na kámen

Pomůcky a materiál:

- Kamen (více kamenů)
- Štětce různé tloušťky
- Temperové barvy
- Fixy
- Redispero
- Tuš
- Tužka
- Nádoba s vodou
- Hadřík
- Bezbarvý lak na nehty
- Ubrus či noviny (na pokrytí lavice)
- Ochranný oděv

Kritéria hodnocení:

- nápaditost

- práce s kamenem

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

- Úvod a motivace žáků **(5 minut)**

- Příprava pracovního místa a pomůcek **(3 minuty)**
- Samostatná práce žáků **(24 minut)**
- Úklid pracovního místa **(3 minuty)**
- Společné hodnocení a pokus s vodou **(10 minut)**

Postup:

- 1) Kameny důkladně omyjeme a usušíme.
- 2) Natřeme si kámen základní barvou, na kterou po zaschnutí budeme malovat.
Pokud chceme mít samotný kámen jako podklad, krok číslo 2 můžeme přeskočit.
- 3) Vezmeme si tužku a motiv si předkreslíme. Lze si pomoci i šablonami, které si můžeme připravit během schnutí podkladové barvy.
- 4) Začneme malovat barvami.
- 5) Pokud chceme, vezmeme si redispero a tuš a obtáhneme obrysy motivu.
- 6) Nakonec po zaschnutí natřeme kámen průhledným lakem na nehty. Necháme zaschnout.

Způsob hodnocení:

S žáky se postavíme k nádobě s vodou. Každý ukáže svůj namalovaný kámen / své kameny a poví, jak se mu pracovalo. Ukážeme si detaily, které se opravdu povedly. Popřípadě jak předcházet krokům, které se nepovedly. Poté dáme kameny do vody. Nakonec si řekneme si, že takto ozdobené kameny nemusí dávat jen do akvária, ale že si je mohou vystavit – doma, venku, přidat je ke kamenům na skalce, pokud ji mají na zahradě a podobně.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

Námět: Rostlina pod lupou

Typ výtvarné činnosti: studium skutečnosti

Doporučený ročník: 3-5. třída

Časový úsek: 1 vyučovací hodina

Výchovně vzdělávací cíl:

- 1) Žák se naučí rozvíjet smyslové schopnosti
- 2) Žák si osvojí práci s tuší
- 3) Žák si rozvíjí svoji představivost
- 4) Žák si rozvíjí trpělivost

Motivace:

Už jste se někdy dívali zblízka na list, například listu dubu? Nebo list jakéhokoli jiného stromu? Co si vše vybavujete?

A už jste se někdy dívali na věci pod lupou?

Dnes si to zkusíme a podíváme se na rostliny, které se nacházejí v akváriu.

Formulace výtvarného úkolu:

Vezmi si jednu z rostlin, které jsou položeny na lavici a lupu. Pozorně si svoji rostlinku prohlédni, vyber si detail, který tě něčím zaujal a zkus jej namalovat.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Technika: kresba tuší

Pomůcky a materiál:

- Čtvrtka A4
- Redispero
- Tuš
- Lupa
- Rostlina
- Ubrus či noviny (na pokrytí lavice)
- Ochranný oděv
- Hadřík

Kritéria hodnocení:

- co nejpřesnější zachycení detailu
- čistota práce

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

Úvod a motivace žáků **(5 minut)**

Příprava pracovního místa **(2 minuty)**

Samostatná práce žáků **(30 minut)**

Úklid pracovního místa **(3 minuty)**

Společné hodnocení **(5 minut)**

Postup:

- 1) Žák si vybere jednu z rostlin.

- 2) Chvíli si ji prohlíží pod lupou a zároveň si vybere část, která jej nejvíce zaujme.
- 3) Vezme čtvrtku A4, kterou přepůlí a rozdělí se se svým sousedem v lavici.
- 4) Maluje pomocí tuší a redispera.

Způsob hodnocení:

Učitelka během hodiny žáky jednotlivě obchází, vždy se jich zeptá, co si vybrali za detail a podívá se na něj také lupou. Poté zhodnotí, jak se jim daří, poradí či upozorní, co se moc nevede.

Na konci hodiny se žáků zeptá, zda je bavilo zkoumání lupou a jak se jim pracovalo s tuší.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

Zopakujeme si informace, popis rostliny, jenž žáci znají z přírodopisu.

Námět: Akvárium za tmy

Typ výtvarné činnosti: experimentace

Doporučený ročník: 3.-5. třída

Časový úsek: 1 vyučovací hodina

Výchovně vzdělávací cíl:

- 1) Žák si rozvíjí svou výtvarnou představivost
- 2) Žák rozvíjí svou trpělivost
- 3) Žák si osvojí správný výtvarný postup
- 4) Žák se naučí správně rozmísťovat do prostoru
- 5) Žák si osvojí práci s lepidlem a s nůžkami

Motivace:

Víte, jak vypadá akvárium, když se v místnosti zhasne?

My si takové akvárium dnes uděláme.

Formulace výtvarného úkolu:

Cílem je za pomoci krabice od bot a transparentního papíru napodobit akvárium, které je ve tmě a je nasvícené.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Pomůcky a materiál:

- Krabice od bot

- Temperové nebo vodové barvy
- Štětec
- Barevné papíry
- Lepidlo
- Nůžky
- Transparentní folie (různé barvy)
- Provázek
- Lepicí páska
- Ubrus či noviny (na pokrytí lavice)
- Ochranný oděv
- Hadřík

Kritéria hodnocení:

- originalita
- čistota práce

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

- Úvod a motivace žáků **(5 minut)**
- Příprava pracovního místa a pomůcek **(3 minuty)**
- Samostatná práce žáků **(29 minut)**
- Úklid pracovního místa **(3 minuty)**
- Společné hodnocení **(5 minut)**

Postup:

- 1) Od krabice si oddělíme víko.
- 2) Vnitřek krabice si nabarvíme temperovými či vodovými barvami. Necháme chvíli uschnout.
- 3) Mezi tím si vystříhneme vnitřek víka tak, aby nám zbyly asi 1 cm – 1,5 cm kraje.
- 4) Zvolíme si barvu transparentního papíru (osvětlení akvária) a nalepíme do víka.
- 5) Z barevných papírů si připravíme živočichy, rostliny, doplňky, které se v akváriu budou nacházet. Vystříhneme si je.
- 6) Rozložíme si vystřižené obrázky do krabice a přilepíme lepidlem či si je navlékneme na provázek a přilepíme lepicí páskou.
- 7) Krabici uzavřeme víkem s již nalepeným transparentním papírem.

Způsob hodnocení:

Akvária si vyskládáme před tabulí, řekneme si, jak se žákům pracovalo, jaký mají z jejich výtvorů pocit, a nakonec si je společně zhodnotíme.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

Námět: Pocity ryby

Typ výtvarné činnosti: experimentace

Doporučený ročník: 4.-5. třída

Časový úsek: 1 vyučovací hodina

Výchovně vzdělávací cíl:

- 1) Rozvoj spolupráce
- 2) Rozvoj cítění
- 3) Rozvoj práce s barvami
- 4) Rozvoj vnímání hudby

Motivace:

Víte, jak na nás působí barvy? (následuje text o barvách)

Myslíte si, že i zvířata mohou vnímat jejich city, nálady? (krátká diskuse)

Dnes naše hodina bude jiná než ty ostatní. Budete pracovat ve skupinách po 4.

Každá skupina dostane papír a vedle budete mít temperové barvy a palety. Já Vám budu číst příběh ryby, k tomu Vám pustím skladbu jako podklad. Vy si zavřete oči, zkusíte se vcítit do té rybičky, jak se asi zrovna cítí, vezmete si jakoukoliv barvu tempery, můžete si vedle na paletách namíchat svůj vlastní odstín, použít více barev, to je zcela na Vás, a svými prsty budete malovat tahy po papíru, tak, jak to budete cítit.

Formulace výtvarného úkolu:

Vyjádřete na papír, jak se asi v danou situaci cítí ryba z příběhu.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Technika: malba podle citů a muziky

Pomůcky a materiál:

- Role papíru na kreslení
- Temperové barvy
- Podle počtu skupin, mísy s vodou (na opláchnutí rukou)
- Ubrus či noviny (na pokrytí lavice)
- Ochranný oděv
- Hadřík
- Přehrávač

Kritéria hodnocení:

- originalita
- práce s barvami podle citů

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

- Úvod a motivace **(9 minut)**
- Příprava pracovního místa a pomůcek + rozdělení do skupin **(3minuty)**
- Samostatná práce žáků **(20 minut)**
- Úklid pracovního místa **(3 minuty)**
- Společné hodnocení **(10 minut)**

Příběh:

Žila, byla jedna rybka. Byl to čichavec. Narodil se ve zverimexu, kde si plaval spolu s ostatními čichavci. Moc ho to bavilo, celý den se proháněli, hráli si na schovávanou mezi rostlinami. Ve stejný čas dostávali najíst, a tak to šlo stále dokola. Nic jim nechybělo. Občas se u nich zastavili lidé, povídali si, jak jim to sluší – oni se samozřejmě jak se sluší a patří v celé své kráse předvedli a čekali, zda si je vezmou domů. **(1. část)**

Jednoho se si rybky jen tak plavaly sem a tam, když tu se u nich zastavil malý černovlasý chlapec. Mlčky je pozoroval. Náš malý čichavec neměl náladu na předvádění se tak jako ostatní. Jen tak se svými pohyby držel na svém místě, a přitom byl přímo naproti klukovi. Dívali se upřeně na sebe a oba ucítli zvláštní chvění v břiše. „Co to má znamenat?“ – pomyslel si čichavec. V tu chvíli přistoupil k chlapci jeho otec s paní prodavačkou. „Toho chci!“ a kluk ukázal přímo na malého překvapeného rybáka. Otec kývl hlavou. V tu chvíli se otevřel otvor do akvária a rybáček jen zahlédl, jak se k němu přibližuje síťka. Nebál se, protože to viděl už mockrát. Dokonce věděl, že tento moment pro něj znamená příchod do nové rodiny, nového akvária a mezi nové přátele. Cítil vzrušení, těšil se na nová dobrodružství. **(2. část)**

Když přijeli k domu, hoch se rybičkou zastavil a řekl: „Tady bude tvůj nový domov, vítěj!“

Hurá! Je to tady, tak honem, ať už poznám své kamarády!“ Otevřeli dveře domu a zamířili rovnou k akváriu. Opatrně otevřeli pytlík a pomalu jej položili do vody, aby si mohl čichavec podle svého vyplavat ven. „A budeš se jmenovat Karel!“ Karel radostně opustil pytlík a provedl pár ladných temp, jak to uměl, jako že se mu to líbí. **(3. část)**

Jenomže, když se trochu rozkoukal, zjistil, že tu nejsou žádné jiné ryby, že je tam vlastně docela sám. Rozhodl se, že to tam propátrá, najde si místa, kde se může schovat, kde bude jeho místo na odpočínutí. Ale to všechno trvalo chvíličku. A jemu začalo být smutno. Opravdu velké smutno. Nežral, plaval pomalými tempy sem a tam. Nic ho nebavilo. Lidé už si začali o něj dělat starosti. Vždyť byl zdravý, akvárium bylo připravené přesně tak, jak má být, jíst mu dáváme, co mu může chybět? **(4. část)**

Trvalo to asi 3 dny. Tak jak to bývalo v týdnu, rodina se vrátila z práce a chlapec ze školy, šli se podívat k němu, ale! „Co to vidím! Oni něco drží! Něco, a to je podobné tomu pytlíku, v kterém mě přivezli. A není prázdný! Panebože, vždyť to je pravda, oni mi opravdu přinesli kamaráda!“ Následoval přesně stejný postup, jako když přivezli Karla. Byl tak šťastný! „Chvilku počkej a pak šup ke mně, budeme si hrát! To bude prima!“ Netrvalo dlouho, druhý čichavec byl u Karla. **(5. část)**

Tati, vidíš Karlíka? Vypadá zdravější vid’?“ Tatínek poplácal syna po ramenou a pronesl: „Však mu tam bylo určitě smutno, i zvířata potřebují mít někoho k sobě. Stejně jako já potřebuji Tebe a maminku.“ **(6. část – konec)**

Způsob hodnocení:

Skupinky si navzájem ukáží své papíry, porovnáme je, poví, jak se jim pracovalo. Každý poví, jak se během toho příběhu cítil, jakou použil barvu, když byla ryba smutná.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

Odkazy ke skladbám:

1. Část: <https://youtu.be/MPWTtPAHquM>
2. Část: <https://youtu.be/1aJa7KrTHf0>
3. Část: <https://youtu.be/8Mj cq4GKKcA>
4. Část: <https://youtu.be/QuNhTLVgV2Y>
5. Část: https://youtu.be/v_fwEG4_MUE
6. Část: <https://youtu.be/jjHocfgkoW8>

Text k barvám

Barvy jsou všude kolem nás. Obklopují nás v interiéru, když se ráno vzbudíme, přemýšlíme o nich, když se oblékáme, vnímáme je i v přírodě. Veškeré barvy významně ovlivňují naše pocity, nálady, myšlenky, energii a jednání.

To, jak na nás barvy působí, je individuální a během našeho života se může měnit.

Barvy mají různé odstíny, i ty mají vliv na to, jak na nás určitá barva působí.

Tak a teď si řekneme něco málo k jednotlivým barvám:

Bílá – symbolizuje jas, nevinnost, čistotu, nový začátek, zrození. Vzniká směsí 3 barev: žluté, červené a modré. Na bílou barvu reagujeme pozitivně.

Šedá – působí klidně a vyváženě. Někteří ji mohou mít spojenou s chudobou.

Černá – barva smrti, je to barva smutná. Jejím kladem je to, že zužuje.

Žlutá – působí vesele, povzbuzuje, osvobozuje, uvolňuje. Je to barva slunce, světla.

Oranžová – je barva slavnostní, vyvolává pocit radosti. Je spojena s představou slunce, tepla, bohatství, úrody, s východem a západem slunce, s chutnými plody (meruňky, pomeranče, mandarinky). Je veselou a příjemnou barvou, která napomáhá zvládnout únavu.

Zelená – uklidňuje a uvolňuje. Je to barva jistoty, spokojenosti a rovnováhy. Říká se, že je to barva zdraví.

Modrá – je barva klidu a odpočinku. Je to barva tradice, vody, nebe. Je symbolem věrnosti a oddanosti. Tato barva v nás může vyvolat chuť na sladké. Protikladem je jí barva žlutá.

Červená – energetická, silná barva. Spojuje se s představami ohně, krve, nebezpečí, lásky. Vybízí nás k aktivitě, povzbuzuje chuť k jídlu. Patří mezi nejoblíbenější barvy.

Fialová – je směs modré a červené barvy. Působí na nás tajemně. Značí skryté tajemství.

Růžová – je barva jemnosti, oddanosti, elegance. Je to barva jemná.

Hnědá – je spojena s představou jistoty a pořádku, také tradice.

Říkáme, že máme barvy teplé, chladné a neutrální.

Teplé barvy: červená, oranžová, žlutá, hnědá

Chladné barvy: modrá, zelená

Neutrální: bílá, hnědá, béžová⁹⁷

⁹⁷ [Srov.] Jakou barvu vybrat? Psychologie barev. Colorlak: barvy, které drží [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.colorlak.cz/rady-a-navody/psychologie-barev>.

Námět: Film o rybě v akváriu

Typ výtvarné činnosti: imaginace

Doporučený ročník: 4.–5. třída

Časový úsek: 2 vyučovací hodiny

Výchovně vzdělávací cíl:

1. Žák rozvíjí svou výtvarnou představivost
2. Žák rozvíjí svou trpělivost
3. Žák se naučí, jak lze natočit film

Motivace:

Napadá Vás, co všechno se musí připravit a udělat, než se natočí film?

(napsat příběh, před-produkce – přípravy k natáčení, výběr herců a filmového štábu, výběr místa, produkce – hlavní natáčení, postprodukce – úpravy na filmu, hudba, efekty)

My si zkusíme film také natočit.

Formulace výtvarného úkolu:

Zkusme natočit film – příběh o rybičce, která žije v akváriu.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Technika: kresba pastelkami/progresy + využití fotoaparátu

Pomůcky a materiály:

- Čtvrtky A4

- Pastelky a progresy
- Nůžky
- Ubrus či noviny (na pokrytí lavice)
- Fotoaparát

Kritéria hodnocení:

- spolupráce
- aktivita při tvorbě kulis

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

První hodina:

S žáky si povíme o natáčení filmu. (motivace žáků)

Následně si společně vymyslíme příběh našeho filmu. Protože naše témata se točí kolem akvária, i tento film se bude týkat ryby, která žije v akváriu.

Organizace lekce:

- Úvod a motivace žáků + vymyšlení příběhu **(20 minut)**
- Příprava pracovního místa a pomůcek **(2 minuty)**
- Samostatná práce žáků – výroba obrázků a textu **(20 minut)**
- Ukončení hodiny + úklid pracovního místa **(3 minuty)**

Druhá hodina:

- Úvod a připomenutí minulé hodiny **(5 minut)**
- Pokračování v práci z minulé hodiny **(40 minut)**

- Příprava místa k fotografování + začátek fotografování (**podle připravenosti žáků**)

Skupina, která bude mít připravené obrázky a text, který je podstatný pro začátek filmu, pomůže s přípravou místa na fotografování.

Průběh fotografování – žáci budou postupně posouvat a připravovat obrázky, tak jak bude příběh následovat, učitel fotí.

Způsob hodnocení:

S žáky si během další vyučovací hodiny vymežíme pár minut pro shrnutí jejich práce. Pustíme si hotový film, řekneme si, jak se jim pracovalo, zda si někdy zkusí takový film sami.

*Na konci první hodiny paní učitelka projde žáky a zhodnotí jejich práci.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

Námět: Naše třída jako akvárium

Typ výtvarné činnosti: imaginace, experimentace

Doporučený ročník: 4.-5. třída

Časový úsek: delší časový úsek

Výchovně vzdělávací cíl:

1. Rozvoj představivosti
2. Rozvoj trpělivosti
3. Rozvoj spolupráce
4. Rozvoj dramatizace
5. Naučí se zprostředkovat návrh
6. Naučí se rozmísťovat do prostoru
7. Osvojení práce s temperovými či vodovými barvami, s papírem, nůžkami, lepidlem, kartonem, krepovým papírem

Motivace:

Viděli jste někdy pořad, kde se věnují návrhům akvárií?

Lidé si takovou firmu objednájí, poví jim, jak by si jejich akvárium představovali, jaký motiv chtějí a zda si přejí sladkovodní či mořské akvárium, jaké druhy ryb. A tato firma jim namaluje návrh akvária a poté jim ho vyrobí, přivezou a postaví u nich doma.

A my si na takovou menší firmu zahrajeme. Ale budeme to mít trochu jiné. Nebudeme vyrábět akvárium jen jako doplněk do bytu, my si totiž navrhne akvárium z naší třídy.

Formulace výtvarného úkolu:

Udělejme si z naší třídy akvárium.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Technika: práce s kartonem, papírem, malba vodovkami, temperami

Pomůcky a materiál:

- Papír A4
- Tužky
- Pastelky a fixy
- Nůžky, lepidlo a lepicí páska
- Provázek
- Vodové a temperové barvy
- Karton
- Krepový papír
- Další materiál, který si děti přinesou z domova či který se najde v zásobách (korálky, dřívka, sklenice apod.)
- Štětce a nádoba s vodou
- Ochranný oděv
- Hadřík
- Ubrus či noviny (na pokrytí lavice)
- Fotoaparát

Kritéria hodnocení:

- spolupráce
- kreativita
- nápaditost

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

První hodina:

Žákům rozdám papíry A4 a namalují, jak by si představovali jejich třídu jako akvárium.

Na konci hodiny bychom vylosovali nejlepší návrh.

Organizace lekce:

- Úvod **(3-5 minut)**
- Rozdání papírů **(2 minuty)**
- Samostatná práce žáků **(26-28 minut)**
- Losování návrhu **(10 minut)**

Druhá hodina:

S žáky si připomeneme, jaký návrh jsme vybrali.

Řekneme si, jaké kulisy si vyrobíme, kdo z žáků bude představovat například rostliny a kdo ryby.

Poté se rozdělí do skupin nebo do dvojic a začnou připravovat kulisy. K tomu mohou použít kartony, čtvrtky, vodovky, tempery apod.

Třetí hodina:

Žáci budou pokračovat v přípravách kulis.

Čtvrtá hodina:

Žáci si začnou vyrábět masky:

Ryby: vezmou si karton, namalují si obrys ryby, uprostřed se vytvoří otvírací otvor, kam žáci prostrčí ruku a následně si rybu dle svých představ vybarví a doplní detaily.

-Rostliny: mohou použít také karton, dále pak stužky, provázky, krepové papíry.

Na konci hodiny žákům připomenou, aby si na další hodinu výtvarné výchovy přinesli oblečení takové, které bude alespoň trochu ladit s maskou (rostliny budou mít zelená trička, nebo do hnědé barvy, ...ryby podobně podle barvy masky jejich ryby)

Pátá hodina:

-Na začátku hodiny si posuneme lavice a židle k jedné straně, následně se začnou rozprostírat kulisy. Poté se žáci začnou strojit do masek. Postaví se do „akvária“- vyfotím je.

Poté se žáci budou pohybovat po „akváriu“ – budou napodobovat pohyby ryb a rostlin ve vodě – opět vyfotím a zároveň mohu i natočit.

Způsob hodnocení:

Hodnocení v tomto případě bude probíhat v jednotlivých hodinách – vždy si ohodnotíme jejich práci, jak se jim daří, dáme si rady, jak postupovat dál a pomůžeme si navzájem s inspirací.

V poslední hodině si zhodnotíme celý průběh práce, zatleskáme si a jako odměna – necháme si zarámovat obraz jejich „třídního akvária“ a pověsíme si jej ve třídě.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

Námět: Akvárium aneb Ledové království

Typ výtvarné činnosti: experimentace

Doporučený ročník: 2.-5. třída

Časový úsek: 1 vyučovací hodina + zmrznutí vody a následné tání

Výchovně vzdělávací cíl:

1. Žák si osvojí práci a vlastnosti voskových barev
2. Žák si osvojí rozprostření do prostoru
3. Žák si rozvíjí vnímání detailu
4. Žák si rozvíjí trpělivost

Motivace:

Viděli jste někdy animovaný film Ledové království?

Jak to v království vypadalo, když královna Elsa utekla pryč do hor? Vzpomenete si?

My si dnes zkusíme takové království udělat. Ale bude to Ledové království vašeho akvária.

Formulace výtvarného úkolu:

Navrhni akvárium, zalej jej vodou a dej za okno na mráz. Během přestávek pozoruj, jak se z něj postupně stává Ledové království.

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály):

Pomůcky a materiál:

- Plastové kelímky či dózy

- Figurky předmětů, zvířat, rostlin atd.
- Čtvrtky
- Voskové barvy
- Nůžky
- Lepidlo
- Písek a kamínky
- Rostliny
- Provázek
- Tužka
- Voda
- Ubrus či noviny (na pokrytí lavice)
- Ochranný oděv

Kritéria hodnocení:

- kreativita
- čistota práce

Organizace lekce (časové rozvržení činností a výtvarných postupů):

- Úvod a motivace žáků **(3 minuty)**
- Příprava pracovního místa **(2 minuty)**
- Samostatná práce žáků **(33 minut)**
- Úklid pracovního místa **(2 minuty)**

- Společné hodnocení (5 minut)

Žáci si přinesou jakoukoliv plastovou dózu a figurky, které mají například doma, nebo které například uvidí, než se hodina uskuteční a budou je moci koupit.

Učitel sežene písek a nějaké kamínky – samozřejmě i to si dle svých představ mohou žáci sehnat sami. Také lze cestou do školy natrhat nějaké rostliny. Zbytek materiálu by měl být ve škole.

Postup:

1. Vezmeme dózu.
2. Pokud máme figurky a přírodniny (rostliny, velké kameny) rozložíme si je do dózy. Pokud nemáme, nebo máme jich jen pár, musíme si zbytek vyrobit.
3. Zbytek tedy vyrobíme tak, že si nakreslíme požadované tvary na čtvrtku (můžeme tužkou) a vybarvíme voskovými barvami a vystřihneme. Popřípadě využijeme zbytek materiálu, který je k dispozici a vytvoříme si předměty a živočichy, kteří v království chceme mít.
4. Předměty přilepíme ke dnu.
5. Nasypeme písek.
6. Zalijeme opatrně vodou a dáme za okno na mráz.

Žáci během přestávek mohou pozorovat, jak jejich království postupně zamrzá. Když je království jeden kus ledu, mohou si své dózy opět vzít zpět k sobě do třídy, položit na lavici a pozorovat, jak naopak království taje a jak se chová materiál umístěný v něm.

Způsob hodnocení:

Po tom, co žáci akvária vytvoří, si postupně s celou třídou opatrně projdeme celou třídu a prohlédneme si jednotlivá království. Autoři je vždy představí. Následně si řekneme, které království se nám nejvíce líbí, to si zapíšeme na papír či na tabuli. Po zmrznutí akvárií si akvária opět ukážeme a zapíšeme si, které nás nejvíce oslovilo, a opět zapíšeme. Poslední etapa

hodnocení nastane po rozmrznutí a proces budeme opakovat. Poté vyhlásíme vítěze a zhodnotíme, jak se žákům pracovalo.

Poznámky, odkazy, náčrty, ukázky:

S žáky si připomeneme informace, které znají z přírodopisu – bod varu, mrazu a tání.

Zdroje příloh

Obrázkový materiál k teoretické části

Obr. 1: *Tomb-painting*. Online. In: FORGET, Yann. British Museum. Dostupné z: https://www.britishmuseum.org/collection/object/Y_EA37983. [cit. 2023-02-13].

Obr. 2: SiefkinDR. *File:Gardens of Nakh 1.JPG*. Online. In: Wikimedia Commons. 2012.

Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gardens_of_Nakh_1.JPG?uselang=cs.. [cit. 2023-02].

Obr. 3: BOLOGNINI, Stefano. *File:Affresco romano giardino pompei 5.JPG*. Online. In: Wikimedia Commons.

Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Affresco_romano_giardino_pompei_5.JPG. [cit. 2023-02-13].

Obr. 4: *Villa Oplontis (Torre Annunziata)*. Online. In: , ho visto nina volare. Flickr.com. 2012. Dostupné z: <https://www.flickr.com/photos/41099823@N00/8020747106/>. [cit. 2023-02-13].

Obr. 5: GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů, 123 s. ISBN 80-207-0416-7.

Obr. 6: Dguendel. *File:Kunsthistorisches Museum Wien, Giuseppe Arcimboldo, Wasser.JPG*. Online. In: Wikimedia Commons. 2016.

Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kunsthistorisches_Museum_Wien,_Giuseppe_Arcimboldo,_Wasser.JPG. [cit. 2023-02-15].

Obr. 7: *File:Hubert van Eyck 040.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hubert_van_Eyck_040.jpg. [cit. 2023-02-15].

Obr. 8: *File:The Garden of Earthly Delights by Bosch High Resolution.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. *File:The Garden of Earthly Delights by Bosch High Resolution.jpg*.

Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Garden_of_Earthly_Delights_by_Bosch_High_Resolution.jpg. [cit. 2023-02-15].

Obr. 9: *File:Leonardo da Vinci, Study of water.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Leonardo_da_vinci,_Study_of_water.jpg. [cit. 2023-02-15].

File:Leonardo, Studies of water.jpg. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Leonardo_da_vinci,_Studies_of_water.jpg. [cit. 2023-02-15].

Obr. 10: *Flowers in a Goldfish Bowl in a Landscape with a Tower*. Online. In: ART UK. Dostupné z: <https://artuk.org/discover/artworks/flowers-in-a-goldfish-bowl-in-a-landscape-with-a-tower-101089>. [cit. 2023-02-18].

Obr. 11: *Les plaisirs du bal*. Online. In: ART UK. Dostupné z: <https://artuk.org/discover/artworks/les-plaisirs-du-bal-200410>. [cit. 2023-02-15].

Obr. 12: *File:After Antoine Watteau - La cascade (The Fountain), P395.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:After_Antoine_Watteau_-_La_cascade_\(The_Fountain\),_P395.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:After_Antoine_Watteau_-_La_cascade_(The_Fountain),_P395.jpg). [cit. 2023-02-15].

Obr. 13: *Het park gezien vanuit de Villa d'Este, Jean Honoré Fragonard, 1763 - 1764*. Online. In: Rijks museum. Dostupné z: <https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/RP-P-1959-92>. [cit. 2023-02-15].

Obr. 14: *Sadko*. Online. In: Google Arts and Culture. Dostupné z: <https://artsandculture.google.com/asset/PgFUvF6cbe8PYQ>. [cit. 2023-02-18].

Obr. 15: *File:Monet - water-lily-pond-1919-4.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Monet_-_water-lily-pond-1919-4.jpg. [cit. 2023-02-18].

Obr. 16: *The Garden of the Tuileries on a Spring Morning*. Online. In: Metropolitan Museum of Art. Dostupné z: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/110001761>. [cit. 2023-02-18].

Obr. 17: *File:'Bowl of Goldfish' by Childe Hassam, 1912.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%27Bowl_of_Goldfish%27_by_Childe_Hassam,_1912.jpg. [cit. 2023-02-18].

Obr. 18: Kubismus, obrazy s prvky kubismu: Zátíší s rybami. In: *Maliř Lubomír Krátký* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://kratkylubomir.estranky.cz/fotoalbum/kubismus--obrazy-s-prvky-kubismu/-zatisi-s-rybami-.html>

Obr. 19: Kubistické obrazy Hinais Galerie. In: *4 RYBY* [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.kubistickeobrazy.cz/4-ryby/>

Obr. 20: *File:Paula Modersohn-Becker (1876-1907), Still Life with Fish Bowl , c.1906. Oil on canvas, 50.5 x 74 cm, Von der Heydt Museum, Wuppertal, Germany.jpg*. Online. In: Wikimedia Commons. Dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paula_Modersohn-Becker_\(1876-1907\),_Still_Life_with_Fish_Bowl_,_c.1906._Oil_on_canvas,_50.5_x_74_cm,_Von_der_Heydt_Museum,_Wuppertal,_Germany.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paula_Modersohn-Becker_(1876-1907),_Still_Life_with_Fish_Bowl_,_c.1906._Oil_on_canvas,_50.5_x_74_cm,_Von_der_Heydt_Museum,_Wuppertal,_Germany.jpg). [cit. 2023-02-18].

Obr. 21: *Little Mermaid Statue*. Online. In: RINALDI, Eva. Flickr.com. 2013. Dostupné z: <https://www.flickr.com/photos/humanstatuebodyart/9545015404/>. [cit. 2023-12-05].

Obr. 22: *Plastika Třeboňský kapr na kruhovém objezdu v Táboritské ulici v Třeboni*. Online. In: Drobné památky. 2019. Dostupné z: <https://www.drobnepamatky.cz/node/26364>. [cit. 2023-06-15].

Obr. 23: Vlastní zdroj

Obr. 24: *Pyramide*. Online. In: Angélique: Ve světě krále Slunce. Dostupné z: <https://angelique.cz/angelique.international/architektura-versailles-fontana-pyramide.php>. [cit. 2023-06-15].

Fotodokumentace k projektové části

Veškeré fotografie, pořízené v rámci lekcí, pocházejí z mé vlastní tvorby.